

849

LLEI DE POLÍTICA TERRITORIAL

GENERALITAT DE CATALUNYA

DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES

DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA TERRITORIAL

SERVEI DE PLANIFICACIÓ TERRITORIAL

**LLEI 23/1983,
DE 21 DE NOVEMBRE, DE POLÍTICA TERRITORIAL**

PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de Catalunya ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que preveu l'article 33.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, promulgo la següent

LLEI

El desenvolupament econòmic modern ha anat lligat a tot de canvis profunds en la distribució de la població i de les activitats en el territori. L'augment de pes relatiu de la indústria i dels serveis ha significat un ràpid creixement de les zones del litoral i del pre-litoral, sobretot dels nuclis urbans, així com un procés de despoblament d'una gran part de la Catalunya interior.

Actualment aquesta tendència de despoblament no s'ha aturat, si bé cal subratllar que n'hi ha una part significativa que no es pot atribuir al desviament del treball des del sector agrícola cap a altres sectors -com en general se segueix dels progressos tècnics-, sinó que respon a l'existència d'uns nivells de renda i de qualitat de la vida que sovint es demostren inadequats al món rural i al dinamisme real -però insuficient- dels nuclis urbans de la Catalunya interior.

D'altra banda, determinades zones de la Catalunya litoral pateixen problemes de congestió, amb el consegüent impacte negatiu sobre la qualitat de la vida i sobre l'eficàcia de les activitats econòmiques.

Per això cal emprendre una política equilibradora que afavoreixi l'extensió, per tot el territori, dels nivells de renda i de qualitat de la vida adequats i que, impulsant l'aprofitament racional dels recursos locals disponibles, corregeixi la tendència que mena al debilitament i al desaprofitament del territori, d'una banda, i a l'excessiva concentració de població i d'activitats, de l'altra.

Servei de Planificació Territorial
Direcció General de Política Territorial

GENERALITAT DE CATALUNYA ©
Departament de Política Territorial i Obres Públiques
Direcció General de Política Territorial
Aragó 244. Barcelona 08007
Primera edició: octubre 1984
Tiratge: 500 exemplars
Dipòsit legal: B-33107/1984
Disseny gràfic: Viviana Ossandón
Impremta de la Direcció General de Carreteres
Dr. Roux, 80. Barcelona

Els objectius d'aquesta Llei són, doncs, diversos. En primer lloc, fomentar una distribució equilibrada del creixement per tal d'assolir uns nivells de renda adequats a tot el territori. En segon lloc, promoure un creixement ordenat des del punt de vista de les implantacions sobre el territori per tal d'afavorir una eficàcia més gran de les activitats econòmiques i una millor qualitat de la vida. En tercer lloc, afavorir el creixement econòmic de Catalunya i lluitar contra l'atur.

Els instruments que aquesta Llei crea, concordants amb els dits objectius, són destinats a potenciar i a ordenar el creixement. En aquest últim àmbit, els instruments previstos han de constituir un marc per a l'aplicació de la legislació urbanística mitjançant la qual cal arribar a la qualificació oportuna del sòl.

L'article 40 de la Constitució espanyola determina que els poders públics han de promoure les condicions favorables al progrés social i econòmic i a una distribució més equitativa de les rendes regionals i personals. L'article 45 determina que els poders públics han de vetllar per la utilització racional de tots els recursos naturals amb l'objectiu de protegir i millorar la qualitat de la vida i de defensar i restablir el medi. És convenient, doncs, que la Generalitat de Catalunya desplegui una política territorial que assumeixi l'objectiu d'assolir uns nivells adequats de renda i de qualitat de la vida en tot el territori, d'acord amb el que defineix la Constitució, fent ús de les competències que li atribueix l'Estatut de Catalunya, especialment l'article 9. 9.

CAPÍTOL I

Disposicions generals

Article 1

1. Aquesta Llei té per objecte d'establir les directrius d'ordenació del territori català i de les accions administratives amb incidència territorial a Catalunya, per tal de corregir els desequilibris que s'hi produeixen i assolir un benestar més gran de la població.

2. Les mesures d'acció territorial s'han de dur a la pràctica d'acord amb els diversos instruments de planificació i amb aquesta Llei.

Article 2

1. L'Administració de la Generalitat, aplicant les prescripcions d'aquesta Llei, ha de prendre les mesures necessàries per assegurar la utilització adequada del territori i per a promoure el desenvolupament socio-econòmic amb criteris d'equilibri social i territorial.

2. Les entitats locals han de participar en l'assoliment dels objectius d'aquesta Llei mitjançant l'exercici de les competències que els són pròpies.

3. En les actuacions regulades per aquesta Llei s'han d'observar també les prescripcions de la legislació especial que són aplicables als diversos sectors implicats.

Article 3

Les mesures que adoptarà l'Administració de la Generalitat en el marc d'aquesta Llei han d'ésser les adequades per a:

a) Fomentar el creixement econòmic, l'augment del nivell de vida i la millora de la qualitat de la vida especialment a les zones del territori que pateixen problemes de despoblament, de regressió o d'estancament.

b) Regular el creixement econòmic i d'activitats a les zones que pateixen

problemes de congestió, a fi de millorar-hi la qualitat de la vida.

- c) Fomentar una qualitat de la vida millor en tot el territori.

CAPÍTOL II

El Pla Territorial General

Article 4

1. El Pla Territorial General ha de definir els objectius d'equilibri territorial d'interès general per a Catalunya i ha d'ésser el marc orientador de les accions que s'emprendran per a crear les condicions adequades per atreure l'activitat econòmica als espais territorials idonis.

2. El Pla Territorial General ha de tenir per àmbit d'aplicació tot el territori de Catalunya.

Article 5

1. El Pla Territorial General ha d'incloure les determinacions següents:
 - a) La definició de les zones del territori amb característiques homogènies per raó del potencial de desenvolupament i de la situació socio-econòmica.
 - b) La indicació dels nuclis de població que, per les seves característiques hauran d'exercir una funció impulsora i reequilibradora.
 - c) La determinació dels espais i dels elements naturals que cal conservar per raó d'interès general referida a tot el territori.
 - d) La definició de les terres d'ús agrícola o forestal d'especial

interès que cal conservar o ampliar per les seves característiques d'extensió, de situació i de fertilitat.

- e) La previsió de l'emplaçament de grans infraestructures, especialment de comunicacions, de sanejament i energètiques i d'equipaments d'interès general.
- f) La indicació de les àrees del territori en les quals cal promoure usos específics.
- g) La definició dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials que s'hauran d'adequar als àmbits establerts en la divisió territorial de Catalunya, es poden agrupar unitats comarcals, però en cap cas no es poden dividir.

2. Les determinacions del Pla territorial General s'han d'establir en els documents següents:

- a) Els estudis d'informació, amb els plànols corresponents.
- b) La memòria explicativa del Pla, amb l'enumeració de les mesures previstes, així com dels objectius.
- c) L'expressió gràfica del Pla.
- d) L'estudi econòmic i financer.

Article 6

En la definició de les zones a què es refereix l'article 5. 1. a) s'han d'establir com a mínim les categories següents:

- a) Zones deprimides: territoris amb nivell de renda relativament baix, amb tendència al despoblament o amb problemes d'estancament econòmic.
- b) Zones de desenvolupament: territoris on el creixement es produeix espontàniament i que tenen capacitat de continuar creixent ordenadament.
- c) Zones congestionades: territoris on l'elevada densitat de població i d'activitats crea diseconomies i problemes creixents de qualitat de la vida.

Article 7

Als efectes del que preveu l'article 5. 1. b) s'han de diferenciar, com a mínim, els tipus de nuclis de població següents:

- a) Nuclis amb capacitat de creixement situats en zones de desenvolupament capacitat d'afavorir la concentració d'activitats i d'economies externes.
- b) Nuclis de concentració situats en zones deprimides.
- c) Nuclis especialment aptes per a establir-hi equipaments d'àmbit supramunicipal.
- d) Nuclis que poden tenir una funció de reequilibri i de descentralització en l'àmbit de zones fortament congestionades.

Article 8

1. El Consell Executiu, vist un informe de la Comissió de Coordinació de Política Territorial i després d'una anàlisi ponderada de les diverses alternatives possibles, adoptarà un acord en el qual concretarà les finalitats i els objectius polítics del projecte del Pla Territorial General. L'acord ha d'indicar també els terminis d'iniciació i de realització dels treballs i s'ha de publicar en el Diari Oficial de la Generalitat.

2. L'elaboració del Projecte del Pla Territorial General correspon al Departament de Política Territorial i Obres Públiques, d'acord amb els altres departaments.

3. En el procediment de formulació del Pla Territorial General cal tenir en compte les previsions de l'Administració de l'Estat en les matèries de competència seva.

4. El Projecte del Pla Territorial General ha d'ésser sotmès a la consideració de les institucions i dels organismes següents:

- a) L'Administració de l'Estat, mitjançant la Delegació General del Govern.

- b) Les entitats locals supramunicipals amb finalitats generals.
- c) Els municipis.

5. Es crea la Comissió de Coordinació de la Política Territorial, dependent del President de la Generalitat de Catalunya, que es compon d'un representant de cadascun dels Departaments de la Presidència, de Governació, d'Economia i Finances, de Política Territorial i Obres Públiques, d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i de Treball.

6. El Departament de Política Territorial i Obres Públiques ha de trametre el projecte del Pla Territorial a la Comissió de Coordinació de la Política Territorial, que n'ha d'elaborar un dictamen per al Consell Executiu.

7. El Consell Executiu, mitjançant el projecte de llei corresponent, ha de proposar al Parlament l'aprovació del Pla Territorial General.

Article 9

1. Correspon al Parlament l'aprovació del Pla Territorial General, així com la dels projectes de modificació si són considerats com a tals pel mateix Parlament.

2. Cada dos anys el Consell Executiu ha de redactar una memòria sobre l'aplicació del Pla Territorial General i donar compte al Parlament de l'acompliment de les previsions del Pla i del seu desenvolupament en plans territorials parcials.

3. El Consell Executiu ha de redactar un programa anual o plurianual per a la realització de les determinacions principals del Pla Territorial General de Catalunya, el qual programa s'ha d'incorporar als Pressupostos de la Generalitat i ha d'ésser aprovat pel Parlament conjuntament amb aquesta.

Article 10

Al començament de cada legislatura s'han de revisar i modificar, si s'escau, les bases d'actuació assenyalades inicialment i els objectius.

Article 11

1. El Pla Territorial General defineix el marc de coherència de tots els plans, programes o accions amb incidència territorial, els quals n'han de tenir en compte les orientacions.
2. De manera particular, els plans territorials parcials han de desplegar les determinacions del Pla Territorial General de Catalunya, precisant-ne l'abast però no alterant-ne les prescripcions.
3. Els plans sectorials previstos en aquesta Llei s'han d'adaptar a les orientacions dels plans territorials, cosa que caldrà justificar expressament.
4. Els plans d'ordenació urbanística han d'ésser coherents amb les determinacions del Pla Territorial General i dels plans territorials parcials i facilitar-ne l'acompliment.

CAPÍTOL III

Els plans territorials parcials

Article 12

1. Els plans territorials parcials defineixen els objectius d'equilibri d'una part del territori de Catalunya i són el marc orientador de les accions que s'emprendran.
2. L'àmbit dels plans territorials parcials és com a mínim d'extensió comarcal, i pot agrupar les unitats comarcals establertes en la divisió territorial de Catalunya, però en cap cas no les pot dividir.
3. Els plans territorials parcials s'han d'adaptar al Pla Territorial General de Catalunya i constituir-ne l'esplanació en la part del territori que afecten.
4. Només es formularan plans territorials parcials quan ho preveurà expressament el Pla Territorial General o quan el Consell Executiu ho determinarà.

Article 13

1. Els plans territorials parcials han d'incloure com a mínim:
 - a) La definició dels nuclis especialment aptes per a establir-hi equipaments d'interès comarcal.
 - b) L'assenyalament dels espais d'interès natural.
 - c) La definició de terres d'ús agrícola o forestal d'especial interès que cal conservar o ampliar per les seves característiques d'extensió, de situació i de fertilitat.
 - d) L'emplaçament d'infraestructures.
 - e) Les àrees de protecció de construccions i d'espais naturals d'interès històrico-artístic.
 - f) Les previsions de desenvolupament socio-econòmic.
 - g) Les determinacions per a la planificació urbanística.
2. Les determinacions dels plans territorials parcials s'han de concretar en els documents següents:
 - a) Els estudis i els plànols d'informació.
 - b) La memòria explicativa del pla, amb la definició de les accions territorials prioritàries en relació amb els objectius.
 - c) L'estudi econòmic i financer de valoració de les accions territorials prioritàries.
 - d) Els plànols i les normes d'ordenació.

Article 14

1. L'acord de formulació de plans territorials parcials ha d'ésser adoptat pel Consell Executiu a proposta del Departament de Política Territorial i Obres

Públiques o, si s'escau, a iniciativa de les entitats locals incloses en un dels àmbits definits pel Pla Territorial General.

Perquè les entitats locals puguin exercir aquesta iniciativa caldrà com a mínim l'acord dels dos terços dels municipis afectats i que aquests representin els dos terços de la població de l'àmbit.

2. L'elaboració dels plans territorials parcials correspon al Departament de Política Territorial de la Generalitat o als ens locals de la zona afectada, en la forma establerta per reglament. En qualsevol cas s'hi ha de garantir la participació dels Departaments de la Generalitat i de les entitats locals afectades. S'ha de consultar, si s'escau, l'Administració de l'Estat. El projecte del pla s'ha de sotmetre a informació pública.

3. L'aprovació inicial i provisional dels plans territorials parcials correspon al Departament de Política Territorial o a les entitats locals que l'han elaborat, segons el procediment establert per reglament. L'aprovació definitiva dels plans parcials correspon al Consell Executiu vist un dictament de la Comissió de Coordinació de la Política Territorial.

Article 15

1. En la modificació dels plans territorials parcials s'han d'observar els mateixos tràmits previstos per a elaborar-los.

2. Si el Pla Territorial General sofreix modificacions, els plans territorials parcials s'hauran d'adaptar a la redacció definitiva d'aquest.

Article 16

1. Els espais naturals i les terres agrícoles qualificats d'especial protecció als plans territorials parcials no poden ésser dedicats a utilitzacions que impliquin transformació de la seva destinació o naturalesa o bé que lesionin el valor específic que es vulgui protegir.

2. Els sòls en què es preveu de situar-hi infraestructures han d'ésser afectats a la finalitat corresponent.

CAPÍTOL IV

Els plans territorials sectorials

Article 17

Els plans d'incidència territorial que elaboraran els Departaments de la Generalitat tindran el caràcter de plans territorials sectorials i es formularan quan el Consell Executiu ho determinarà.

Article 18

1. Els plans territorials sectorials han de contenir una estimació dels recursos disponibles, de les necessitats i dels déficits, territorialitzats en el sector corresponent. També han de contenir la determinació de les prioritats d'actuació i la definició d'estandars i normes de distribució territorial.

2. Els plans territorials sectorials han de tenir com a àmbit d'aplicació tot el territori de Catalunya.

Article 19

1. L'aprovació dels plans territorials sectorials correspon al Consell Executiu.

2. Correspon a cada Departament.

- a) Elaborar els plans territorials sectorials de competència seva.
- b) Consultar els organismes adequats sobre la idoneïtat dels plans.
- c) Proposar al Consell Executiu l'aprovació dels plans.

3. El Departament de Política Territorial i Obres Públiques ha de col·laborar amb el Departament responsable en l'elaboració del pla sectorial i emetre'n un informe preceptiu.

CAPÍTOL V

Actuació pública

Article 20

1. Correspon a cada Departament de la Generalitat portar a terme les inversions i les actuacions de competència seva en l'execució dels plans territorials.

2. Les entitats locals han de portar a terme les inversions i les actuacions corresponents en l'àmbit de les seves competències.

Article 21

Els Consell Executiu, vist un informe de la Comissió creada per paràgraf 5 de l'article 8, ha d'establir les mesures de coordinació pertinents amb els plans i amb els programes de col·laboració de la Generalitat amb les corporacions locals, així com amb els plans i amb els programes gestionats per les entitats locals supramunicipals.

Article 22

Si no hi ha cap entitat local amb competència sobre tota la zona afectada per a portar a terme els plans territorials parcials, és promourà, si s'escau, la constitució d'una mancomunitat o una agrupació de municipis o de comarques.

Article 23

Les actuacions que tenen per objectiu de contribuir al reequilibri territorial s'han d'adoptar en funció d'un diagnòstic dels déficits i de les potencialitats de la zona i sempre d'acord amb els plans aprovats.

Article 24

El Consell Executiu ha de prendre les mesures necessàries perquè les

empreses i els serveis públics ajustin les seves actuacions a les determinacions del Pla Territorial General, dels plans parcials i dels plans sectorials

CAPÍTOL VI

Instrumentos de foment i d'orientació

Article 25

1. Es poden concedir subvencions i estímuls fiscals per a ampliar o per crear activitats privades de caire industrial, artesanal, turístic, agrícola, ramader i forestal i per a millorar la productivitat d'explotacions existents de caire agrícola, ramader i forestal.

2. Es poden concedir també subvencions i estímuls fiscals al trasllat d'indústries de zones congestionades a zones deprimides o a nuclis amb capacitat de creixement situats en zones de desenvolupament.

3. Les subvencions i els estímuls fiscals s'han de concedir d'acord amb els principis de publicitat, d'igualtat i d'especificitat.

4. Tenen prioritat les activitats que s'ajusten en el grau més alt als objectius d'aquesta Llei i a les determinacions dels plans territorials.

5. En tots els casos és un requisit imprescindible la viabilitat econòmica a termini mitjà de les ampliacions o de les noves activitats o bé la viabilitat dels projectes de millorament, que han d'ésser examinats expressament, i la comprovació que la subvenció o l'estímul fiscal s'apliquen al fi per al qual han estat concedits.

6. Les subvencions i els estímuls fiscals poden tenir imports variables segons els tipus de zona i d'activitat, dins els límits determinats per reglament.

Article 26

1. Especialment es poden concedir subvencions o estímuls fiscals a acti

vitats noves o a l'ampliació de les actuals, si es localitzen en zones deprimides. S'ha de considerar com a factor fonamental el nombre de llocs de treball permanents creats i valorar la capacitat de crear-ne indirectament.

2. Les subvencions o els estímuls fiscals al millorament de la productivitat de les explotacions agrícoles, ramaderes i forestals s'han de concedir preferentment si aquests es localitzen en zones deprimides i tenen un significat estratègic en l'estructura econòmica d'una àrea del territori i, encara, si l'activitat és sotmesa a desavantatges relatius. Són preferents també les que, tot augmentant la productivitat, incrementen l'ocupació de mà d'obra.

Article 27

1. Les emissions de valors d'empreses destinades a finançar inversions de primer establiment o d'ampliació d'instal·lacions en zones deprimides o de desenvolupament poden ésser qualificades com a computables dins el coeficient d'inversió obligatòria de les Caixes d'Estalvis.

2. Els préstecs poden ésser qualificats, així mateix, de regulació especial en relació amb el subcoeficient corresponent d'inversions obligatòries de les Caixes d'Estalvis.

Article 28

Les noves activitats industrials i comercials promogudes en zones molt congestionades que contribueixin a agreujar la congestió poden ésser sotmeses a gravàmens especials. Una llei del Parlament ha de regular les condicions d'aquests.

DISPOSICIÓ TRANSITORIA

Pel que fa l'àmbit comarcal a què es refereix aquesta Llei, s'entendrà que l'espai geogràfic ocupat per cada comarca és l'establert en la divisió comarcal decretada el 23 de desembre de 1936, mentre la llei de divisió territorial de Catalunya de què parla l'article 5.3 de l'Estatut i la legislació que en matèria de règim local elaborarà el Parlament en ús de la competència que li atribueix l'article 9.8 de l'Estatut no ho hauran disposat altrament.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

S'autoritza el Consell Executiu perquè dicti les disposicions necessàries per a desplegar i aplicar aquesta Llei.

Segona

Dins les competències de la Generalitat, resten sense efecte les disposicions que suposin el que estableix aquesta Llei. Abans de sis mesos el Consell Executiu ha de publicar un decret que precisi l'abast d'aquesta disposició.

Per tant, ordeno que tots els ciutadans als quals sigui d'aplicació aquesta Llei cooperin al seu compliment i que els Tribunals i Autoritats als quals pertorqui la facin complir.

Barcelona, 21 de novembre de 1983.

JORDI PUJOL
PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

XAVIER BIGATÀ I RIBÉ
CONSELLER DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES.

CRONOLOGIA

ANTECEDENTS

- 1980 - *Debat sobre el discurs programàtic del nou President de la Generalitat de Catalunya. Resolució nº 15 del Ple del Parlament, sessió del 2 d'octubre sol·licitant del Govern la presentació d'unes "Directrius i esquema del Pla Territorial de Catalunya". (Diari de Sessions nº 18 - 2 octubre de 1980 - pàgines 500 a 505).*
- 1981 - *Presentació al Parlament, el 20 de febrer, pel govern de la Generalitat, del document Directrius i esquema del Pla Territorial de Catalunya (BOPC, nº 22, 2 de març de 1981), pàgines 559 a 595).*
- *La Comissió de Política Territorial del Parlament, debat el document i adopta la resolució nº 271, "Sobre les Directrius i esquema del Pla Territorial de Catalunya i sobre el desequilibri del territori i les seves comarques". (Debat -Diari de Sessions/Comissió de Política Territorial- nº 1-10 de setembre de 1981, pàgines 1 a 25). Moció aprovada en la sessió del dia 16 de setembre, (BOPC nº 44 de 28 de setembre de 1981): "El Parlament considera convenient que el Consell Executiu de la Generalitat presenti, durant el primer període de sessions de l'any 1982, el projecte de Llei de Política Territorial (...)"*
- 1982 - *El Servei de Planificació Territorial de la Direcció General de Política Territorial, publica "Textos Legislatius sobre Planificació Territorial (Itàlia, Regne Unit, República Federal Alemanya)". Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Generalitat de Catalunya, octubre 1982.*
- 1983 - *El Consell Executiu, a proposta del Conseller de Política Territorial, aprova, en la sessió celebrada el 31 de gener, l'avantprojecte de Llei de Política Territorial i n'autoritza la presentació al Parlament.*
- *Acord de la Mesa del Parlament, en sessió tinguda el dia 1 de març, de tramitar el projecte de Llei de Política Territorial (Reg. 6136) (BOPC, nº 121, 7 de març de 1983, pàg. 4750 a 4755).*
 - *Pròrroga del termini de presentació d'esmenes. (BOPC, nº 12, 28 de març 1983, pàg. 5089-5090)*
 - *Pròrroga del termini de presentació del dictamen de la Comissió de Política Territorial, per "la complexitat tècnica del Projecte de Llei i per l'elevat nombre d'esmenes presentades". (BOPC, nº 139, 30 de maig de 1983, pàg. 5606)*
 - *Informe de la Ponència de la Comissió de Política Territorial. Ordena les dues-centes esmenes presentades. (BOPC nº 156, 5 d'octubre de 1983, pàg. 6577 a 6602).*

- (Pròrroga del termini de presentació del Dictamen de Política Territorial).
(BOPC, n° 156, 5 d'octubre de 1983, pàg. 6602).
- Dictamen de la Comissió de Política Territorial.
(BOPC, n° 160, 4 de novembre de 1983, pàg. 6815 a 6821).
 - Debat i votació del Dictamen de la Comissió de Política Territorial en la Sessió Plenària n° 77 del Parlament (Diari de Sessions / P-150 / 9 de novembre de 1983, pàg. 4832 a 4849).
 - Llei de Política Territorial- Aprovada pel Ple del Parlament en Sessió tinguda el dia 9 de novembre de 1983.
(BOPC n° 162, 21 de novembre de 1983, pàg. 6905 a 6909).
 - Llei 23/1983 de 21 de novembre de Política Territorial.
(DOG n° 385, 30 de març de 1983, pàg. 3088 a 3091).
 - 1984 - Ley de 21 de noviembre de 1983 de Política Territorial.
(BOE n° 18, 21 de enero de 1984, pàg. 1719 a 1721).
 - Correcció d'errades a la Llei 23/1983 de 21 de novembre de Política Territorial.
(DOG n° 406, 10 de febrer de 1984, pàg. 276).

ÍNDEX TEMÀTIC

- Agrícola (ús del sòl)	
- Definició de terres d'ús agrícola al Pla Territorial General	5.1 d)
- Definició de terres d'ús agrícola als Plans Territorials Parcials	13 c)
- Qualificats d'especial protecció	16
- Àmbit comercial de la Lleï	Disposició transitòria 1.ª
- Coefficient d'inversió obligatòria de les caixes	
- Emissions de valors computables	27.1
- Préstecs de regulació especial	27.2
- Comissió de coordinació de Política Territorial	
- Creació i composició	8.5
- Dictamen	8.6
- Informe	8.1
- Coordinació	
- Coherència amb tots els plans amb incidència territorial	11
- Mesures de coordinació	21
- De les empreses i serveis públics amb les determinacions del Pla Territorial General	24
- Diagnòstics dels déficits i les potencialitats	23
- Entitats locals	
- Iniciativa per a la formulació de Plans Territorials Parcials	14.1
- Inversions i actuacions dels Plans Territorials	20.2
- Mancomunitat o agrupació de municipis i comarques	22
- Participació	2.2, B.4
- Emissions de valors	27
- Estímuls fiscals	25, 26
- Espais d'interès històric-artístic	13.1 e)
- Espais naturals	
- Determinació dels espais naturals al Pla Territorial General	5.1 c)
- Determinació dels espais naturals als Plans Territorials Parcials	13.1 b)
- Qualificats d'especial protecció	16.1
- Forestal (ús del sòl)	
- Definició de terres d'ús forestal d'especial interès al Pla Territorial General	5.1 d)
- Definició de terres d'ús forestal d'especial interès als Plans Territorials Parcials	13.1 c)
- Gravàmens especials per a noves activitats industrials i comercials promulgades en zones molt congestionades	28
- Infraestructures	
- Previsió d'emplaçaments al Pla Territorial General	5.1 e)
- Previsió d'emplaçaments als Plans Territorials Parcials	13.1 d)
- Afectació	16.2
- Inversions i actuacions dels Plans Territorials	20
- Instrumentes de foment i orientació	25 a 28
- Memòria sobre l'aplicació del Pla Territorial General	9.2

- Nuclis de població	
- Indicació al Pla Territorial General dels nuclis que han d'exercir funcions impulsora i reequilibradora	5.1 b)
- Indicació dels nuclis especialment aptes per a establir-hi equipaments	7.c), 13.1.a)
- Tipus	7
- Nuclis amb capacitat de creixement	7.a), 25.2
- Nuclis de concentració	7.b)
- Nuclis que poden tenir una funció de reequilibri i de descentralització	7.d)
- Objecte de la Llei	1
- Objectius de la Llei	3
- del Pla Territorial General	4.1, 8.1
- del Pla Territorial Parcial	12.1
- Plans d'ordenació urbanística	
- Coherència amb el Pla Territorial General i els Plans Territorials Parcial	11.4
- Determinacions fixades pels Plans Territorials Parcial	13.1.g)
- Pla Territorial General	
- Objectius polítics i finalitat	4.1, 8.1
- Àmbit d'aplicació	4.2
- Definició dels àmbits d'aplicació dels Plans Territorials Parcial	5.1.g)
- Desplegament de les determinacions a través dels Plans Territorials Parcial	11.2
- Contingut	5.1
- Documentació	5.2
- Elaboració	8.2
- Procediment de formulació	8.3
- Delimitació de la comissió de coordinació	8.6
- Proposta d'aprovació	8.7
- Memòria bianual sobre l'aplicació	9.2
- Programa anual o plurianual per a la realització de les determinacions	9.3
- Execució	20
- Revisió d'objectius	10
- Modificació	15.2
- Plans Territorials Parcial	
- Definició	12.1
- Definició dels àmbits d'aplicació	5.1.g)
- Àmbit territorial	12.2
- Adaptació al Pla Territorial General	12.3
- Desenvolupament del Pla Territorial General	9.2
- Desenvolupament de les determinacions del Pla Territorial General	11.2
- Determinacions per a la formulació	12.4
- Acord de formulació	14.1
- Elaboració	14.2
- Contingut	13.1
- Documentació	13.2

- Informació pública	14.2
- Aprovació inicial, provisional i definitiva	14.4
- Execució	20
- Modificacions	15.1, 15.2
- Mancomunitat o agrupació de municipis i comarques per a portar-ho a terme	22
- Plans Territorials Sectorials	
- Definició	17
- Àmbit d'aplicació territorial	18.2
- Adaptació a les orientacions del Pla Territorial General	11.3
- Elaboració	19.2
- Contingut	18.1
- Col·laboració del Departament de Política Territorial i Obres Públiques	19.2
- Aprovació	19.1
- Subvencions	25, 26
- Zones	
- Definició de zones	5.1.a), b)
- Desenvolupament de Zones Deprimides i definició	6.a)
- Inversions de primer establiment o ampliació	27.1
- Subvencions o estímuls fiscals	26
- Trasllat d'indústries de zones congestionades a zones deprimides	25.2
- Zones de desenvolupament	
- Definició	6.b)
- Inversions de primer establiment o ampliació	27.1
- Zones congestionades	
- Definició	6.c)
- Noves activitats industrials i comercials	28
- Trasllat d'indústries a zones deprimides	25.2

849

Projecte de Pla territorial general de Catalunya

Document de treball

Dossier

Memòria

**Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General de Planificació
i Acció Territorial**

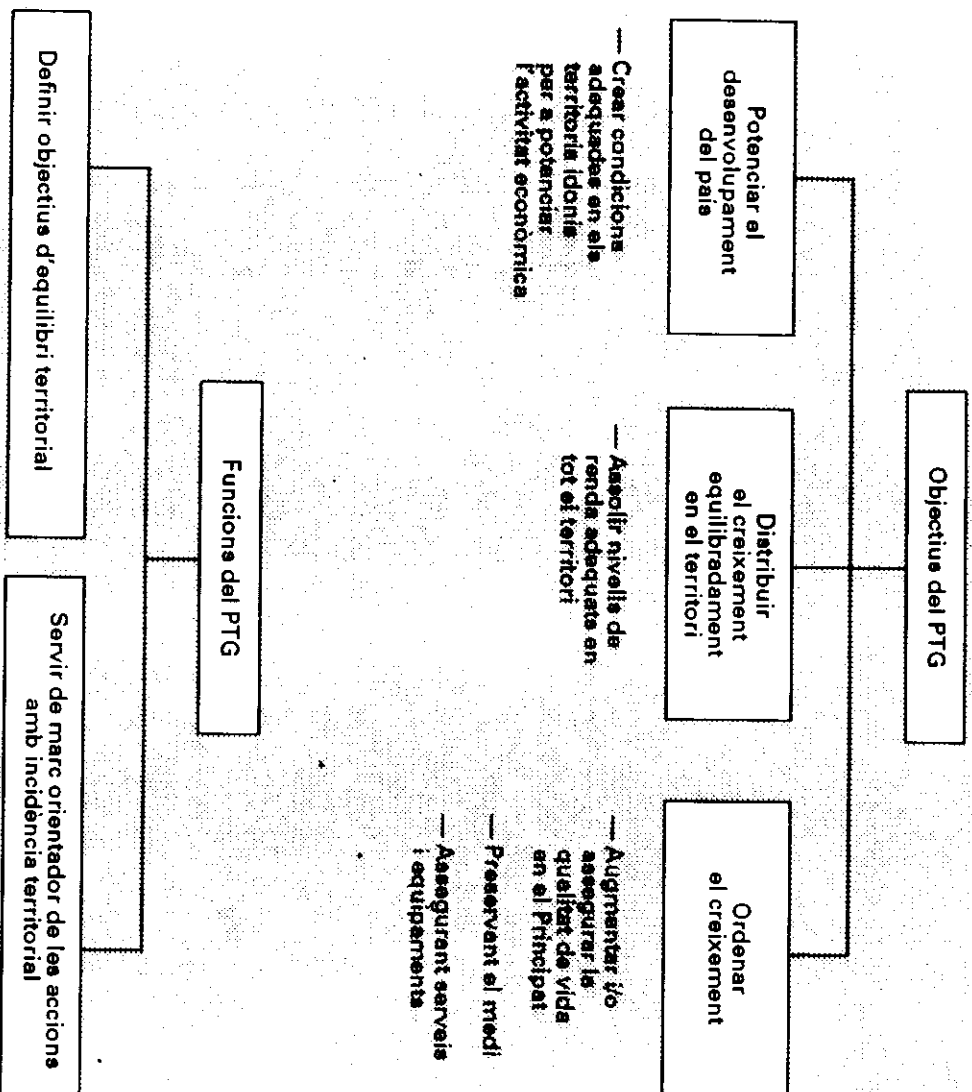
Desembre, 1992

Índex

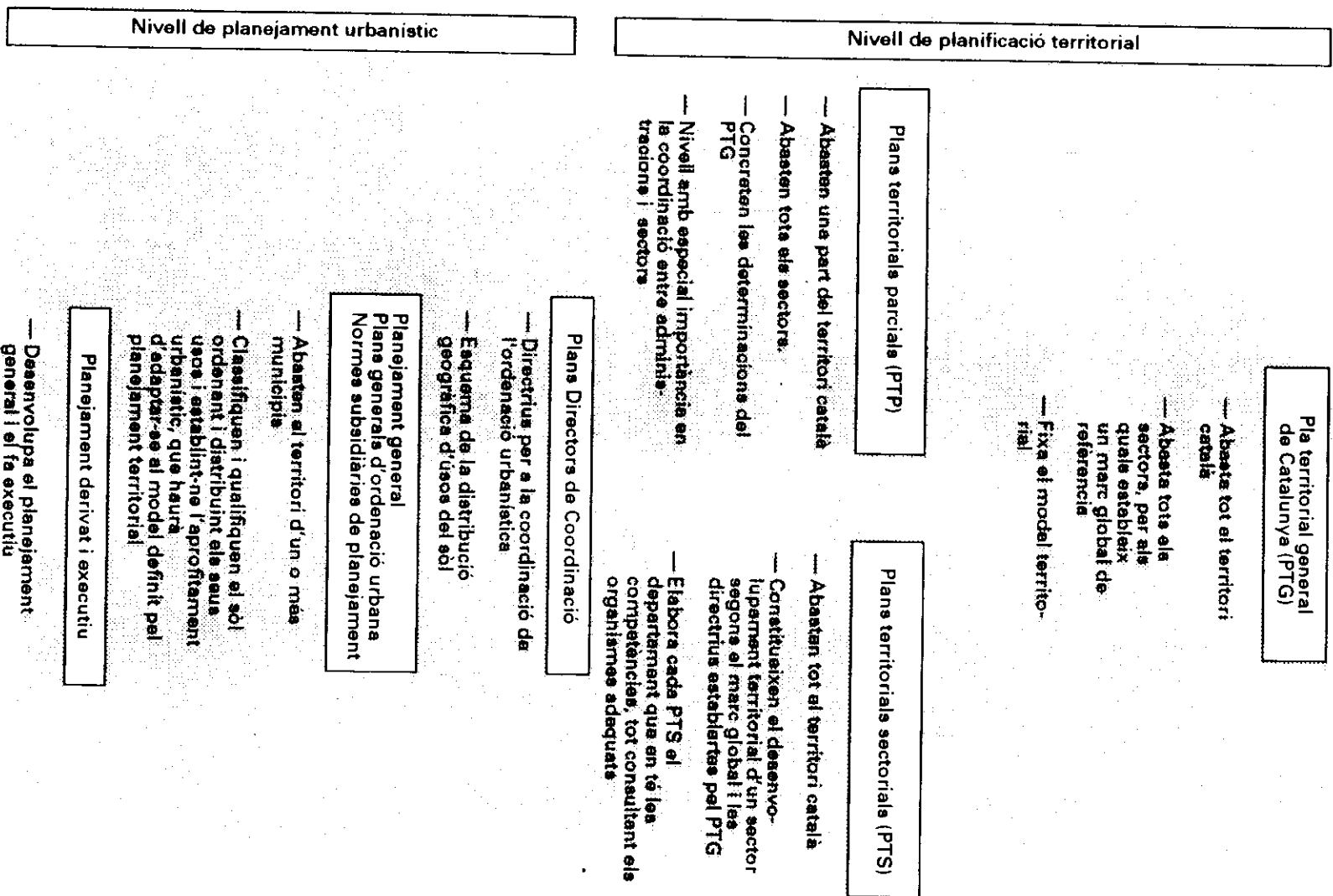
Memòria

1. Objectius i caràcter del Pla	M. 4
1.1. Els objectius del Pla territorial general (PTG)	M. 4
1.2. Evolució de l'ordenació territorial	M. 6
1.3. La integració europea: una nova dimensió territorial	M. 9
1.4. El caràcter de les propostes del Pla	M. 11
1.5. Continuits i articulació de les propostes	M. 14
2. L'estratègia global del Pla	M. 16
2.1. Introducció	M. 16
2.2. Distribució de la població. Imatge-objectiu a l'any 2026	M. 20
2.3. Les grans línies estratègiques del Pla	M. 23
2.3.1. Eix d'estratègies de caràcter preferentment territorial	M. 25
2.3.2. Eix d'estratègies lligades preferentment a la qualitat de vida	M. 26
2.3.3. Eix d'estratègies de caràcter preferentment econòmic (foment del desenvolupament)	M. 27
2.4. Estratègia per al reequilibri de Catalunya	M. 28
2.5. Estratègia per al reequilibri de l'Àrea metropolitana de Barcelona	M. 30
3. Els sistemes de proposta	M. 36
3.1. Els sistemes de proposta. Tipus	M. 36
3.2. Propostes de polítiques globals per tipus de sistemes de proposta	M. 44
3.3. El sistema de proposta com a àmbit territorial de planificació i concreció d'actuacions	M. 49
3.4. Paràmetres urbanístics dels sistemes de proposta	M. 49 a
4. Les propostes d'infraestructures	M. 50
4.1. Introducció	M. 50
4.2. Les infraestructures del transport	M. 52
4.2.1. Xarxa de carreteres i ferroviària	M. 53
4.2.2. Els grans centres de transport. Ports, aeroports i centres integrats de mercaderies	M. 59
4.3. Les infraestructures dels serveis	M. 63
4.3.1. Hidràuliques	M. 64
4.3.2. Energètiques	M. 67
4.4. Les infraestructures de telecomunicacions	M. 69
4.5. Les infraestructures mediambientals	M. 70
4.5.1. Infraestructures de sanejament	M. 71
4.5.2. Infraestructures de tractament de residus sòlids	M. 72
5. Les propostes per a la millora de la qualitat de vida	M. 74
5.1. Equipaments	M. 74
5.2. Les propostes per a la protecció mediambiental	M. 83
6. Els àmbits funcionals territorials. Estratègies i actuacions	M. 92
6.1. Els àmbits funcionals territorials	M. 92
6.2. Àmbit funcional territorial Central (Àrea metropolitana). Estratègies i actuacions	M. 94
6.3. Àmbit funcional territorial Nord. Estratègies i actuacions	M. 102
6.4. Àmbit funcional territorial Camp de Tarragona. Estratègies i actuacions	M. 109
6.5. Àmbit funcional territorial Terres de l'Ebre. Estratègies i actuacions	M. 114
6.6. Àmbit funcional territorial de Ponent. Estratègies i actuacions	M. 117 b
6.7. Àmbit funcional territorial de les Planes Intermedies. Estratègies i actuacions	M. 123
7. Directius per als plans territorials i per als plans urbanístics	M. 131
7.1. Introducció	M. 131
7.2. Directius per als plans territorials parcials	M. 132
7.3. Directius per als plans territorials sectorials	M. 137
7.4. Directius per al planejament general	M. 139

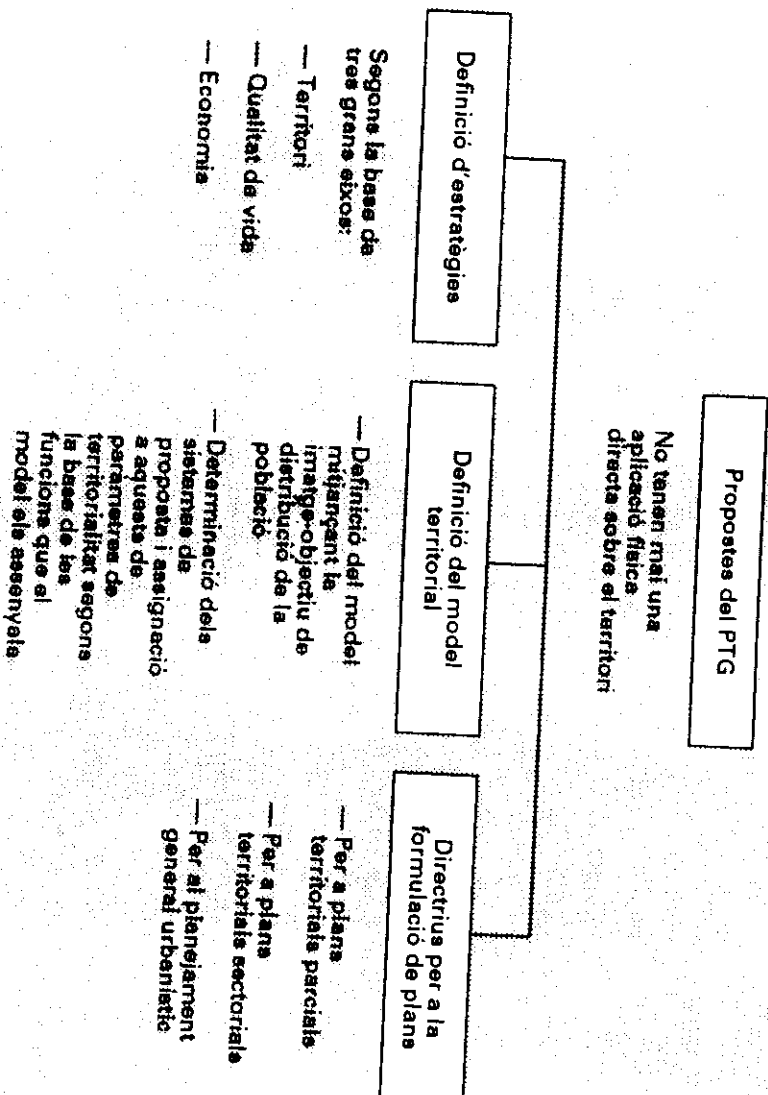
Objectius i funcions del PTG

Nivells i figures de planejament

Com es formulen les propostes del PTG

2.2. Distribució de la població. Imatge-objectiu a l'any 2026

La imatge-objectiu final en la distribució de la població en el territori a l'horitzó de l'any 2026 és la que ha de resultar de l'aplicació de les estratègies de desenvolupament i reequilibri proposades. Aquesta distribució de la població explícita de manera molt clara quin és el plantejament territorial d'aquest Pla, per tal com la població és la conseqüència directa de totes les interaccions -socials, econòmiques, espacials- que es produeixen sobre el territori.

El quadre I mostra l'evolució de la població en les diferents zones definides. Determina l'evolució inercial de la població en aquests àmbits a partir de la tendència 1975-1986 i estableix la correcció proposada per a aquesta evolució.

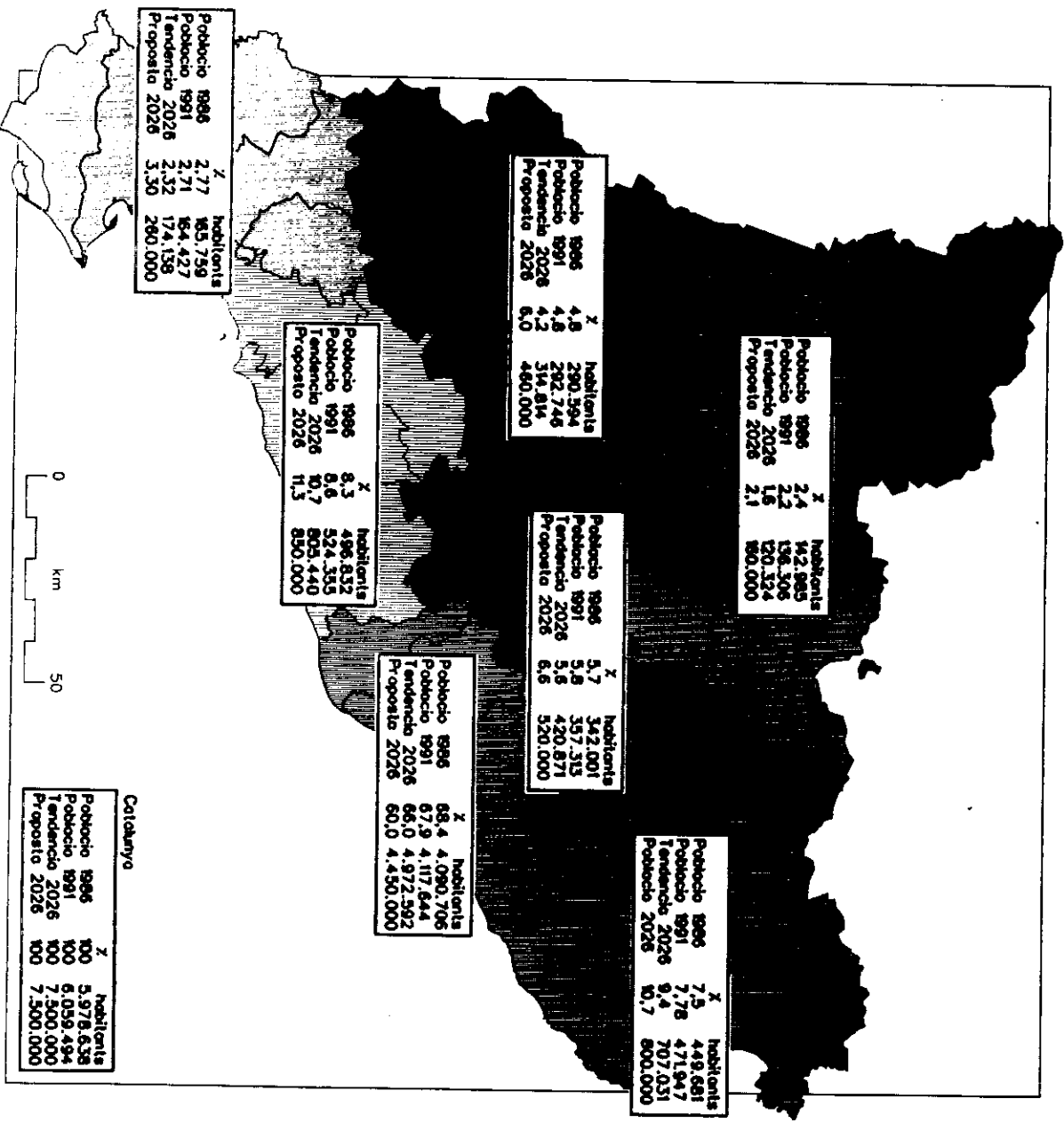
Cal deixar molt clar que el que es considera com a fet rellevant és el pes relatiu poblacional respecte al total de Catalunya que en la proposta assolixen els diferents àmbits, de manera que la xifra de l'increment previst en valors absoluts pot variar sense que per això s'hagin d'alterar els plantejaments que realitza aquest PTG.

A partir de les extrapolacions demogràfiques realitzades a la fase de diagnòstic s'ha escollit com a hipòtesi de treball la que assigna 1,5 milions més de persones a la Catalunya de l'any 2026, és a dir: una Catalunya de 7,5 milions d'habitants.

Per tal d'aconseguir la distribució de població que s'ha plantejat, caldrà assignar recursos i afavorir els potencials de les àrees amb capacitat per a reequilibrar el territori. Les actuacions se centren alhora a alentir el procés de concentració continuat que es produeix a les comarques metropolitanes de Barcelona i la pèrdua de pes relatiu dels altres àmbits territorials respecte al total de Catalunya. Extracta de desaccelerar el procés existent de concentració, tanmateix dotat d'una forta inèrcia segons la qual, en aquestes comarques que conformen l'Àrea metropolitana, la població continuarà creixent en valors absoluts; l'objectiu és, tal com s'ha dit, que no ho facin en valors relatius.

Per això s'han de potenciar els àmbits territorials amb capacitat de desenvolupament i alhora d'una certa entitat, de manera que puguin competir amb l'àmbit central.

Distribució de la població. Imatge-objectiu a l'any 2026 proposada pel Pla

La distribució de la població en el territori és fruit d'un seguit de factors que hi incideixen, uns de caràcter geogràfic i uns altres lligat a la morfologia del territori i als seus recursos naturals. Aquesta distribució i les tendències subjacents que l'han provocada no poden canviar-se però, en canvi, sí que se'ls pot donar suport o reconduir per tal de tendir a l'equilibri territorial.

Distribució de la població. Imatge-objectiu a l'any 2026

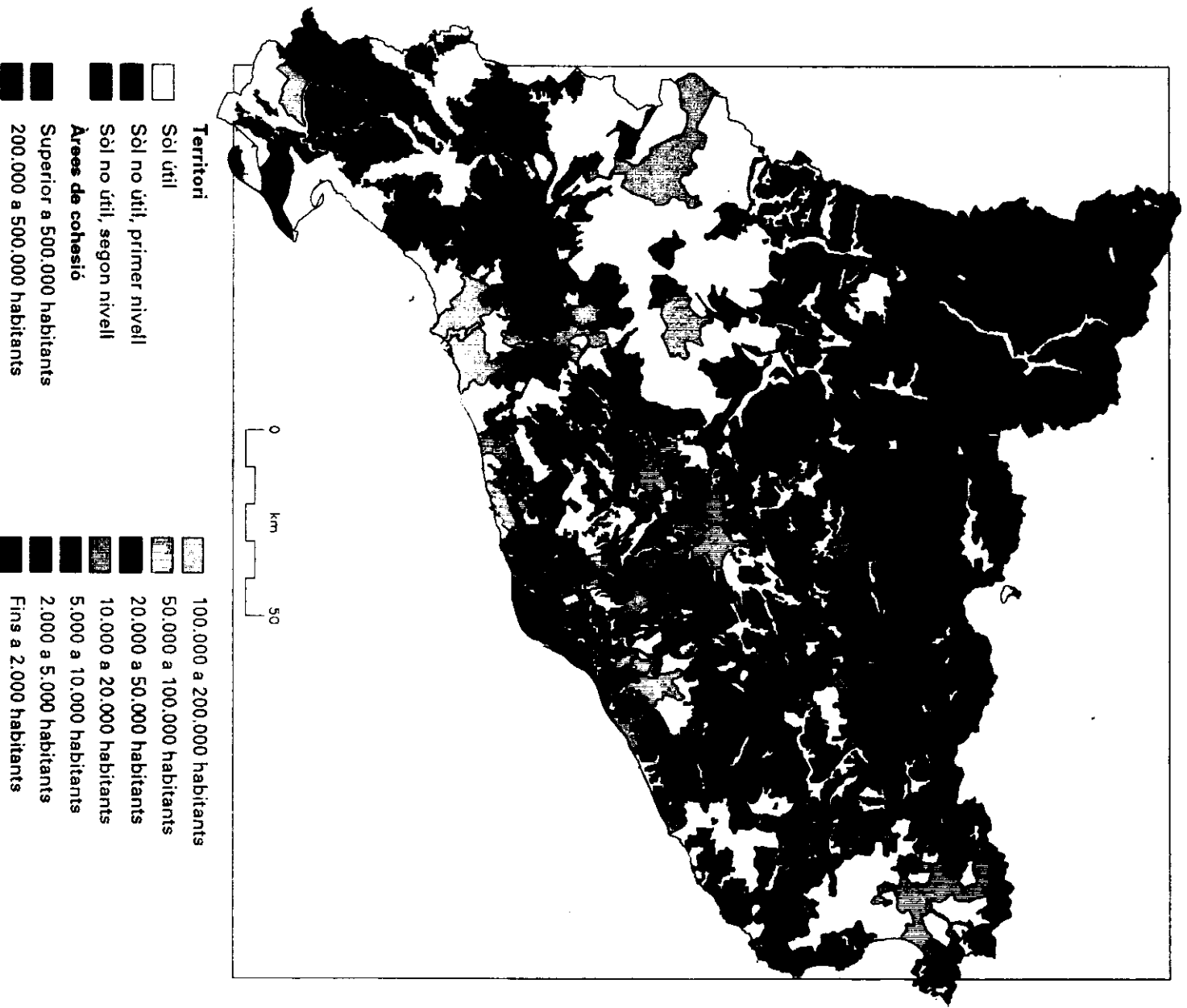
Àmbit territorial	1900	%	1930	%	1950	%	1981	%
Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Valles Occidental i Valles Oriental	805.856	41,0	1.479.795	54,7	1.898.926	59,6	4.106.695	69,0
Alt Empordà, Baix Empordà, Gironès, Pla de l'Estanty i Selva	243.998	12,4	261.191	9,6	264.888	8,3	427.268	7,2
Alt Camp, Alt Penedès, Baix Camp, Baix Penedès, Conca de Barberà, Garrat i Tarragonès	237.859	12,1	255.752	9,5	262.463	8,2	482.216	8,1
Baix Ebre, Montsià, Priorat, Ribera d'Ebre i Terra Alta	152.650	7,8	161.468	6,0	165.762	5,2	164.770	2,7
Garrigues, Noguera, Pla d'Urgell, Segarra, Segrià i Urgell	197.603	10,0	220.101	8,1	236.140	7,5	289.926	4,8
Anoia, Bages i Osona	158.146	8,0	200.609	7,4	220.707	7,0	340.523	5,7
Alt Urgell, Alta Ribagorça, Berguedà, Cerdanya, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Ripollès, Solsonès i Val d'Aran	163.554	8,3	126.909	4,7	134.596	4,2	146.895	2,5
Catalunya	1.966.554	100,0	2.705.825	100,0	3.183.482	100,0	5.958.252	100,0
Àmbit territorial	1986	%	1991	%	2026 Tendència	%	2026 Proposta	%
Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Valles Occidental i Valles Oriental	4.090.706	68,4	4.117.644	67,95	4.972.592	66,0	4.450.000	59,3
Alt Empordà, Baix Empordà, Gironès, Pla de l'Estanty i Selva	449.681	7,5	471.947	7,78	707.031	9,4	800.000	10,7
Alt Camp, Alt Penedès, Baix Camp, Baix Penedès, Conca de Barberà, Garrat i Tarragonès	496.832	8,3	524.355	8,65	805.440	10,7	850.000	11,3
Baix Ebre, Montsià, Priorat, Ribera d'Ebre i Terra Alta	165.759	2,77	164.427	2,71	174.138	2,32	260.000	3,5
Garrigues, Noguera, Pla d'Urgell, Segarra, Segrià i Urgell	290.594	4,8	292.746	4,83	314.814	4,2	460.000	6,1
Anoia, Bages i Osona	342.081	5,7	352.069	5,81	420.871	5,6	520.000	6,9
Alt Urgell, Alta Ribagorça, Berguedà, Cerdanya, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Ripollès, Solsonès i Val d'Aran	142.985	2,4	136.306	2,25	120.324	1,6	160.000	2,1
Catalunya	5.978.638	100,0	6.059.494	100,0	7.500.000	100,0	7.500.000	100,0

Aquest procés de redistribució s'ha encetat en els 10 anys darrers afavorit per la política territorial aplicada; el fet que sigui durant un període tan curt de temps, en un entorn -sobretot pel que fa als 6 anys primers- de crisi econòmica, impedeix treure'n conclusions excessivament optimistes i prematures; tanmateix sí que representa un punt d'inflexió a la tendència poblacional que s'havia produït des de sempre i una certa resposta natural cap a l'equilibri que aquest Pla potenciarà, segons els seus plantejaments i en el marc i caràcter de les propostes que li són pròpies.

La causa bàsica d'aquesta tendència actual rau en el greu problema de congestió que estan patint el lloc central barceloní i el seu entorn immediat, com també en el fet que les noves tendències productives i les aportacions de les noves tecnologies contribueixin a donar un caràcter menys condicionat a la localització i se'n valorin aspectes que fins ara havien quedat com a secundaris, principalment el clima i l'entorn natural.

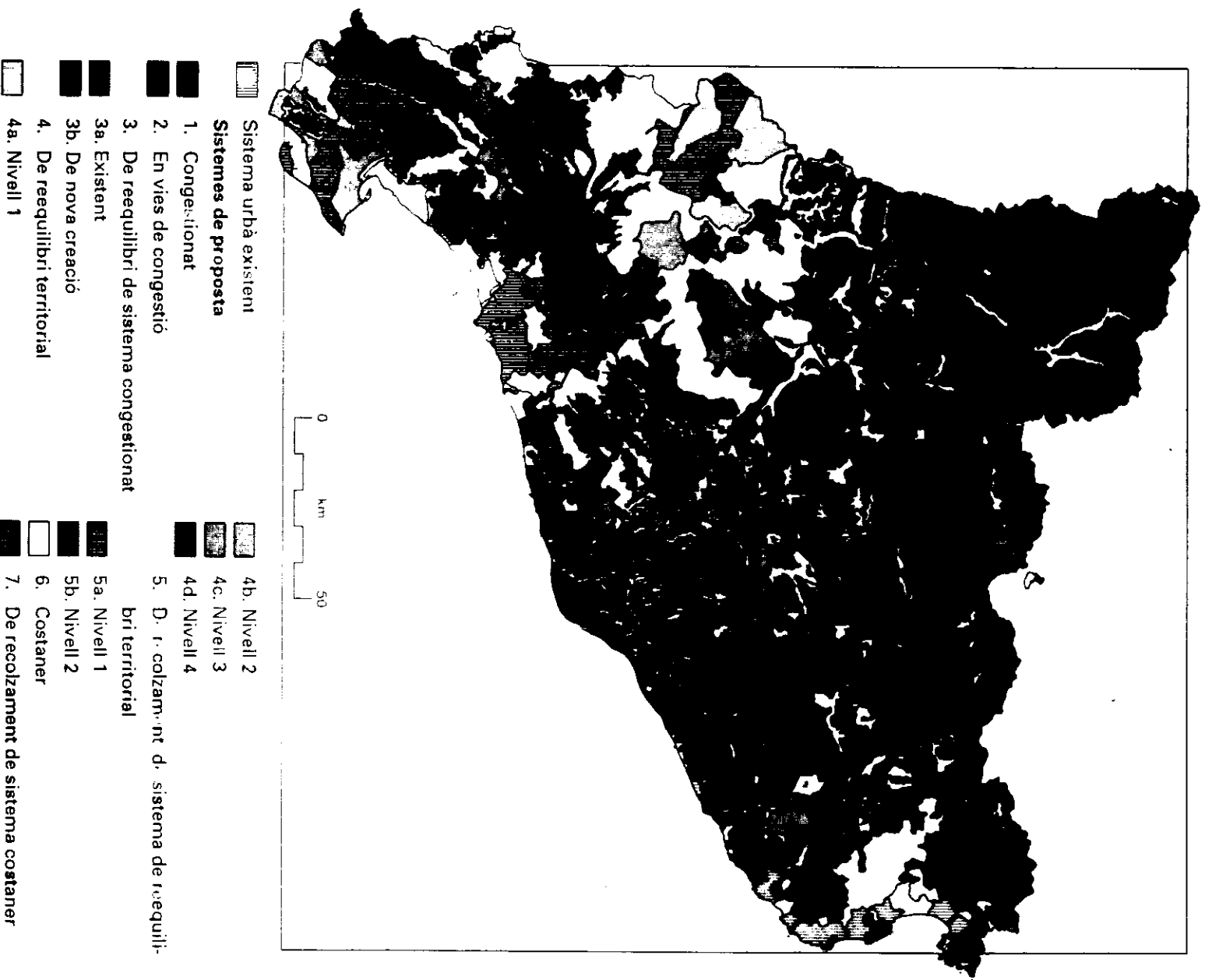
Juntament amb les estratègies i mesures destinades a reequilibrar el país en la seva globalitat, les quals potencien els sistemes urbans d'àmbits territorials exteriors a l'Àrea metropolitana de Barcelona, cal potenciar també determinats sistemes urbans de l'interior d'aquesta, per tal de millorar el seu funcionament, traient pressió del lloc central, i per permetre ordenar i articular el creixement. L'existència dels sistemes urbans generats per les ciutats intermèdies han permès donar una certa estructura al desenvolupament urbanístic produït, que altrament hauria estat caòtic. Això, però, s'ha fet amb un cert cost de qualitat ambiental i ha generat mancances i déficits en serveis, equipaments i infraestructures, que s'han hagut d'anar superant en els darrers anys.

Els sistemes urbans de Catalunya

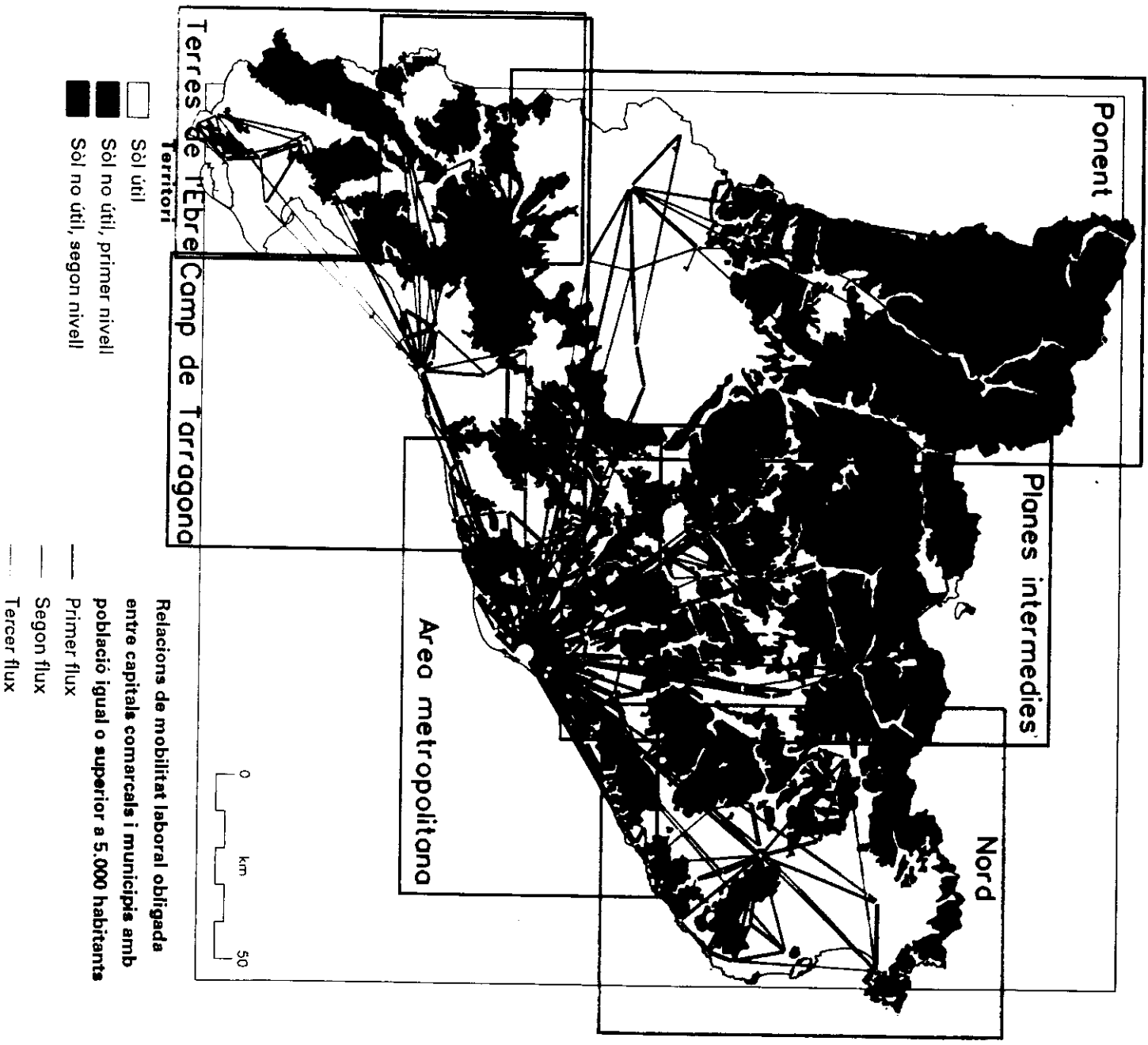
A l'entorn de les polaritats del territori i a partir de les relacions de mobilitat laboral obligada es defineixen unes àrees de cohesió compostes pels municipis que mantenen relacions intenses amb el municipi central. Cada conjunt així format s'identifica com a un sistema urbà.

Els sistemes de proposta

Els sistemes de proposta són la base per a l'aplicació de les estratègies territorials i la consecució del model d'assentaments que el Pla formula, i es defineixen a partir dels sistemes urbans existents i d'altres nuclis amb una certa rellevància poblacional o dependència d'aquests.

Els àmbits funcionals territorials

Els àmbits funcionals territorials (AFT) constitueixen un nivell territorial definit a partir dels sistemes urbans existents i de les relacions i funcionalitats que s'estableixen entre ells i que abasten un àmbit funcional territorial supracomarcal.

7. Directrius per als plans territorials i per als plans urbanístics

7.1. Introducció

Els plans territorials parcials (PTP) van ser creats i tenen el seu contingut i funcions definits per la Llei 23/1983, de 21 de novembre, de política territorial. En concret, el seu article 11.2 diu:

«De manera particular els plans territorials parcials han de desplegar les determinacions del Pla territorial general de Catalunya, precisant-ne l'abast però no alterant-ne les prescripcions».

Els plans territorials sectorials (PTS) van ser creats i el seu contingut és definit per la mateixa Llei de política territorial, amb les referències a la seva necessària adequació a les directrius dels plans territorials (el general i els parcials).

Art. 11.3: «Els plans sectorials previstos en aquesta Llei s'han d'adaptar a les orientacions dels plans territorials, cosa que caldrà justificar expressament».

Finalment l'article 11.4, respecte als plans urbanístics, estableix:

«Els plans d'ordenació urbanística han d'ésser coherents amb les determinacions del Pla territorial general i dels plans territorials parcials i facilitar-ne l'acompliment».

Per a acabar de definir el context de la seqüència de plans amb incidència territorial, cal retrobar la funció del PTG:

Art. 11.1: «El Pla territorial general defineix el marc de coherència de tots els plans, programes o accions amb incidència territorial, els quals n'han de tenir en compte les orientacions.

Es dintre aquest context que sembla clar que el PTG no és un pla-projecte o un pla-programa, tot i que contingui un estudi econòmic-financer amb la previsió d'inversions, que abasta 4 anys però no l'horitzó del Pla. I, en canvi, és un pla d'imatge-objectiu o pla model (per assolir uns objectius) que es formula a partir d'un esquema (que implica unes actuacions que formulen uns altres plans) i de l'establiment d'unes directrius en tant que marc orientador, que hauran d'ésser concretades pels plans d'àmbit territorial

menor i rang jeràrquic inferior; en cap cas el PTG dona lloc directament a actuacions físiques sobre el territori. Totes les seves propostes han d'ésser desenvolupades per la resta de plans territorials o urbanístics de l'ordenament legislatiu.

El Pla, com hem vist en els capítols anteriors d'aquesta memòria, instrumentalitza la seva proposta amb la finalitat de complir una imatge-objectiu respecte de la distribució de la població -que també implica de l'activitat- a partir d'uns sistemes de proposta, d'unes directrius per a la delimitació d'espais, de l'establiment de les determinacions que els plans territorials sectorials han de contenir. Aquest capítol pretén precisar aquestes directrius i determinacions que cal que compleixin les figures d'ordenació territorial restants, per tal de possibilitar la consecució dels objectius d'aquest PTG referits a la globalitat de Catalunya.

7.2. Ambit d'aplicació dels plans territorials parcials

Els plans territorials parcials hauran -com hem vist- de precisar les propostes i directrius del PTG en l'àmbit territorial que abastin (àmbit de planificació).

La definició d'aquest àmbit de planificació és una de les determinacions que aquest PTG ha d'incloure, segons l'article 5.1.q de la Llei de política territorial: «La definició dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials, que s'hauran d'adequar als àmbits establerts en la divisió territorial de Catalunya; es poden agrupar unitats comarcals però en cap cas no es poden dividir».

Aquest PTG determina com a àmbits d'aplicació i planificació dels plans territorials parcials els que es defineixen a partir de les relacions funcionals en el territori, relacions que engloben circumstàncies històriques, econòmiques i geogràfiques. Els àmbits funcionals territorials que aquest PTG estableix s'han determinat a partir dels sistemes urbans dels diferents territoris i de les relacions funcionals existents entre ells.

Cal aclarir, en aquest punt, que els àmbits d'aplicació i planificació dels PTP es defineixen, com hem dit, segons la base del criteri de funcionalitat del territori, i cal que no es confonguin amb els àmbits administratius que establirà la divisió territorial de Catalunya, en la definició dels quals intervindran segurament uns altres criteris que complementaran els de la funcionalitat.

Tot mantenint la integritat de les comarques, podria arribar-se a plantejar la realització d'un PTP per a un àmbit d'aplicació i planificació que abastés les comarques de la costa o les de muntanya.

Els àmbits d'aplicació i de planificació dels plans territorials parcials que aquest Pla territorial general planteja són els següents:

Àmbit Central: Alt Penedès, Baix Llobregat, Barcelonès, Garraf, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental.

Àmbit Nord: Alt Empordà, Baix Empordà, Garrotxa, Gironès, Pla de l'Estany, Ripollès i Selva.

Àmbit del Camp de Tarragona: Alt Camp, Baix Camp, Baix Penedès, Conca de Barberà, Priorat i Tarragonès.

Àmbit de les Terres de l'Ebre: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta.

Àmbit de Ponent: Alta Ribagorça, Alt Urgell, Garrigues, Noguera, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Pla d'Urgell, Segarra, Segrià, Urgell i Val d'Aran.

Àmbit de les Planes Intermedies: Anoia, Bages, Berguedà, Cerdanya, Osona i Solsonès.

Determinades comarques, basant-se en les seves relacions funcionals, i atesa la seva condició de comarques-ròtula, podrien adscriure's a un altre àmbit diferent del que s'han adscrit. Tal és el cas de les comarques següents:

- Baix Penedès
- Priorat
- Ripollès

Abans de la delimitació definitiva dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials es farà una consulta a les comarques afectades.

Algunes comarques poden pertànyer a dos àmbits de planificació.

En tot cas, quan es porti a terme la redacció dels diferents plans territorials parcials, aquests planificaran el territori del seu àmbit d'aplicació i planificació, però també tindran en compte el territori de les comarques que s'hi relacionin intensament ; com a mínim:

La planificació de l'àmbit Central considerarà el Baix Penedès i l'entorn de la Tordera a la comarca de la Selva; la de l'àmbit de les Planes Intermedies, el Ripollès; la de l'àmbit de les Terres de l'Ebre, el Priorat; la de l'àmbit de Ponent, la Cerdanya, i la de l'àmbit de les Planes Intermedies, la Segarra.

849

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Institut d'Estudis Catalans

CIRCULAR nº 27

31 agost 1993

INFORME SOBRE EL PLA TERRITORIAL GENERAL DE CATALUNYA

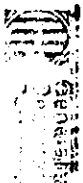
Adjuntem còpia de l'Informe presentat per la nostra Societat, en la Informació pública del Pla Territorial General de Catalunya.

L'Informe ha estat emès amb la col.laboració dels Srs. Manuel Ribas, arquitecte, Manuel Herce, enginyer de camins, Ricard Pié, arquitecte, Enric Trullen i Marçal Tarragó, economistes, i Tomás Pou Viver, advocat.

La complexitat de la redacció de l'Informe i la seva coordinació ens han fet impossible de complir, com era la nostra voluntat, la convocatòria a tots els socis per aprovar el seu text. Ens en excusem.

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Institut d'Estudis Catalans

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior i Relacions
Públiques

11.30 h.

022519

03.08.1993

NOTA

DATA

Registre d'Entrades (M.O. 4950 249)

SR. CONSELLER DE POLITICA TERRITORIAL I OBRES
PUBLICQUES. DIRECCIO GENERAL DE POLITICA -
TERRITORIAL.

SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIO DEL TERRITORI, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, domiciliada a carrer del Carme 47, de Barcelona, representada pel seu President TOMAS POU VIVER, major d'edat, D.N.I. 36.182.986, atentament

EXPOS A :

Que la Societat Catalana d'Ordenació del Territori compareix en les actuacions del Pla Territorial General de Catalunya, aportant l'Informe que adjunta.

Per això,

S O L L I C I T A : D'adoptin els acords que indiquen les Conclusions de l'Indicat Informe, i es consideri a la Societat Catalana d'Ordenació del Territori interessada en les actuacions del citat Pla Territorial General.

A la ciutat de Barcelona, el 30 de juliol del 1993

INFORME SOBRE EL PLA TERRITORIAL
GENERAL DE CATALUNYA

1.	INTRODUCCIÓ. ESCASSA OPERATIVITAT DEL PLA TERRITÒRIAL GENERAL	3
1.1.	TEORIA CLÀSSICA DEL PLANEJAMENT JERARQUIC	3
1.2.	UNA NOVA METODOLOGIA	4
1.3.	¿A ON S'APUNTA EL PLA TERRITORIAL GENERAL?	6
1.4.	L'ANÀLISI DEL POBLAMENT, COM EXEMPLE	8
2.	LES INFRAESTRUCTURES EN EL PLA TERRITORIAL	9
2.1.	CONTINGUT	9
2.2.	SOL·LICITUDS DE DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA	12
2.2.1.	Reserves territorials	13
2.2.2.	Intervencions estratègiques	14
3.	SISTEMA DE CIUTATS CATALANES. BARCELONA	17
3.1.	BARCELONA CIUTAT. CATALUNYA CIUTAT	17
3.2.	SISTEMA DE CIUTATS CATALANES	21
4.	ASPECTES ECONÒMICS	23
4.1.	OBJECTIUS DEL PLA	23
4.2.	NOU CONTEXT ECONÒMIC I REQUERIMENTS TERRITORIALS	25
4.3.	CANVIS EN EL CONTEXT INSTITUCIONAL DERIVATS DE L'INGRES A LA COMUNITAT EUROPEA	30

4.4. L'ABSENCIA DE CONTINGUTS ECONOMICIS DEL PLA TERRITORIAL GENERAL	30
5. ASPECTES JURIDICS	31
5.1. PRESCRIPCIONS DE LA LLEI CATALANA 23/1983	31
5.2. APROVACIÓ DEL PLA PER LLEI	34
5.3. EL TERRITORI CATALA	35
6. CONCLUSIONS	36

1. INTRODUCCIÓ. ESCASSA OPERATIVITAT DEL PLA TERRITORIAL GENERAL

1.1. TEORIA CLASSICA DEL PLANEJAMENT JERARQUIC

Quan hom parla de planejament, de tal manera són intrínsecs alguns conceptes, com els de **mètode** i **estratègia**, que hom els trobarà en qualsevol de les seves fases clàssiques: anàlisi, diagnosi, opcions, propostes, implementació i gestió. Així, hom pot parlar de mètodes d'anàlisi però també de mètodes de gestió, hom pot referir-se a l'estratègia de la formulació d'opcions o bé a l'estratègia (econòmica) de la implementació del Pla. I sempre i en tot cas cal no oblidar que el procés té un mètode i que en el mètode hi va implícita una estratègia global, sovint ja experimentada en casos anteriors.

És tant així, que si hom vol referir-se a la manera amb que el Pla Territorial General (en endavant "PTG") indica o dona solució als desequilibris i mancances detectades, no pot utilitzar ni la paraula mètode (que és més àmplia i global) ni a estratègia (que és omnipresent, sigui explícita o no).

Per això preferim referir aquest aspecte de la nostra crítica a la "**operativitat**" que se n'ha de despendre -així ho creiem- d'un Pla Territorial nacional. No tant per inventar una paraula, sinó per claredat d'expressió. Amb el concepte **operativitat** (del Pla) volem significar el conjunt d'aquelles accions derivades de la intrínseca **filosofia** del Pla. Accions de tota mena i nivell, algunes poc constrictives (gens constrictives fora un **contra-sentit**, gairebé la mateixa negació del Pla) i altres molt detallades i directament relacionades amb la futura transformació, per activa i per passiva, del territori.

Arribats a la categoria d'un Pla Territorial nacional, hem de situar-nos el límit de major abstracció de les components físiques, perquè en aquell nivell són molt importants aquells ingredients, a la manera d'una "estructura profunda", relacionats només indirectament amb el territori. Més enllà, apareixerien ja els plans i programes polítics només genèricament localtzats sobre el territori nacional.

El PTC ha après massa bé aquesta lliçó de la tesi clàssica que porta a establir i respectar la que alguns anomenen "cascada" del planejament físic. Segons aquesta construcció teòrica, el Pla nacional condicionaria els plans regionals (o PTP segons les lleis catalanes) i aquests els Plans comarcals o supramunicipals; els quals incidirien en llurs determinacions els PG municipals i també les figures anàlogues (Normes subsidiàries i P.A.U.). A llur torn, aquests hauran de ser el motllo per als Plans parcials, especials i catàlegs.

Encara caldria parlar de la influència dels darrers sobre els projectes d'urbanització i sobre els projectes d'obra en general, per arribar al final a les aigües manses, passada ja la "cascada". Observi's com al llarg d'aquesta enumeració, hem canviat **condicionar per determinar**, a mida que baixàvem encara per les aigües braves del planejament.

1.2. UNA NOVA METODOLOGIA

En els darrers deu anys, la crítica del planejament, que primer va plantejar el descrèdit per inflació (Plans omnicomprensius, inacabables i perfectament encalxats en el pertinent nivell de la "cascada") ha passat després a defensar una posició descaradament heterodoxa si hom se la mira amb els mateixos ulls d'abans.

La nova postura, molt més adequada a la ràpida i eficient solució dels problemes, lluita encara per fer-se un forat en el sistema jurídic de la legalització i per això voldriem veure-la present i incorporada al PTG. Com tantes vegades, la pràctica usual esdevindria institució de dret.

La nova posició deriva de dos fets recents molt importants: A) els autoanomenats Plans estratègics, i B) la gestió concertada del sector públic amb el sector privat en l'execució dels Plans territorials i urbanístics.

Els plans estratègics de creació recent i improvisada, en certa manera encara balbucients i gens tipificats, han aportat però el descobriment de llur visió àgil i incisiva alhora, que barreja cònicament, però molt medítadament, accions de tota mena. Algunes, poques, són condicionants a la manera de la teoria clàssica; però la majoria són determinants immediates dels grans projectes.

De fet, l'experiència barcelonina amb tota l'obra pre-olímpica, acompanyada en el pla teòric per la crítica -que cal entendre i posar al seu lloc- contra el planejament "quantitatiu" i a favor del "qualitatiu", recolza sobre les realitats que han fet obrir els ulls vers noves dimensions menys fixistes i més eficaces, que hem passat a anomenar planejament estratègic, com si tots els Plans no ho fossin per definició.

D'altra banda, el planejament concertat, que alguns anomenen també "planejament que també és negoci", ha fet obrir els ulls a una altra mena de realitat ben sabuda: ¿què se'n treu de planificar si no hi ha voluntat, interès i mitjans econòmics per a realitzar-ho?.

Així doncs, en el camp del planejament avui dia caldrà seleccionar les accions programades en grau d'immediatesa no solament pels efectes induïts que desencadenin (això és teoria clàssica), sinó també i sobretot moguts per les oportunitats de disposar d'un promotor -total o parcial- interessat i solvent alhora.

1.3. ¿A ON S'APUNTA EL PLA TERRITORIAL GENERAL?

La presentació d'una posició especulativa amb la qual hem començat aquest apartat de la nostra alegació, pretèn recolzar i sobretot justificar l'afirmació següent: el PTG acaba quan hauria de començar, és a dir el PTG, massa fidel a la teoria dels nivells de planejament, es manté prudentment en els límits dels grans consells, prepara el que potser ha de venir, però no desencadena incisivament, estratègicament, allò que certament vindria si el Pla incorporés un repertori d'accions i de reserves definides, estratègiques i tàctiques alhora, avaluades i compromeses a nivell econòmic.

El país espera aquest PTG almenys des de 1920 (primeres ahusions al "Regional Planning" i a la gran ciutat de Catalunya). No pot ser que l'actual Projecte de Pla, malgrat indubtables fets positius de modernitat en les anàlisis i en l'establiment d'estructures de poblament, no pot ser que ara romanguí prudentment en el lílindar de les grans decisions que la ciutadania espera.

Quan es tracta de re-constructir el nostre territori, quan es tracta de re-estructurar (rejoventir) Catalunya seguint l'onada iniciada amb la reestructuració en curs de les nostres ciutats, la inconcreció i la falsa prudència sonen a les orelles de tots com promeses de mal pagador.

De la mateixa estructura dels tres volums publicats, que prometen però no donen, del fet conegut que el Pla ha estat retingut més de dos anys fins a sortir a la llum, de la qualitat dels equips implicats, hem de deduir-ne una inexplicable voluntat d'enunciar sense concretar, que si fós certa constituiria no solament un frau sinó també la font d'una immensa desil·lusió per a tots els que durant tants anys hem estat esperant un Pla Territorial de Catalunya, que fos guia i rector de la transformació del País.

Aquesta posició, ahora tímida i reservada o hermètica, és d'una gran responsabilitat. A la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, com a aglutinadora dels professionals del ram, li escau no solament denunciar-la com a malbaratament d'uns esforços que voldríem veure repercutits en la millora del País, sinó que també com a Societat sàvia i preocupada per l'avang dels coneixements, mètodes i estrictes regles del planejament, li dol que hom hagi desapropiat fins ara l'avinentesa de donar una visió més moderna, és a dir més àgil i operativa, del PTG nacional.

No s'hi val a descarregar en els futurs PTG (dels quals només en saben d'un) la concreció de les mesures a prendre, no s'hi val a pensar que amb un emmarcament ja n'hi haurà prou per transformar el País -ja que d'això es tracta-, no s'hi val renunciar a un planejament modern, estudiadament desigual i controladament concertat en les seves accions més urgents i de major eficàcia explícita i implícita. Ens agradaria veure el PTG com una sèrie de guions o "scénarios" opcionals, tots encadenats i derivats d'uns quants projectes de punta que obririen els camins vers un veritable planejament estratègic.

Més que la recurrència al planejament "en cascada" voldríem trobar en el PTG un repertori de grans accions i grans reserves, definides fins allà on ho permeti l'escala dels plànols, utilitzant però normatives obligatòries, bastant més enllà de la simple recomanació.

En aquesta òptica, creiem també que el PTG es troba mancat de projecció exterior. No gosa ni tan sols esmentar o imaginar el que pugui passar més enllà de la frontera d'Estat i de les fronteres autonòmiques. Aquesta visió, tan necessària sempre, donaria al PTG una profunditat que ara no té; la definició d'objectius del PTG peca d'obvietat i està sobrada de llocs comuns. Tornem a pensar que hi ha més Pla que el publicar.

1.4. L'ANÀLISI DEL POBLAMENT, COM EXEMPLE

Hem ressaltat més amunt "indubtables fets positius de modernitat en les anàlisis i en l'establiment d'estructures de poblament". Voldriem, en aquest escrit, tonar-hi per tal d'estendre'ns un xic més en el que volem dir.

En el primer volum s'explica, molt somerament, l'algorítme i els treballs de SMART que, aplicats a la mobilitat laboral de Catalunya, proporcionen una de les escasses -però valuoses- concrecions del PTG. Ens referim, en conclusió, als camins que porten als redactors a establir primer les àrees de cohesió, després els valors de centralitat de cada unitat municipal, per passar a la combinació d'ambdós amb les anàlisis anomenades de "cohesió sobre cohesió" i "centralitat sobre cohesió" que condueixen -un xic gratuïtament per cert en aquest darrer pas- a la determinació dels àmbits funcionals territorials (AFT).

Tota la primera anàlisi, la que en llenguatge més comú condueix a la determinació dels sistemes urbans de Catalunya, pensem amb fonament que està basada en l'estudi "Els mercats de treball de Catalunya al final de la crisi econòmica del període 1975-1984 (CLUSA, R. BACHILLER, FURIO, desembre 1991) i ens sembla, sense dubte, la part més tendent a la operativitat que aquest apartat del nostre escrit reclama. Una vegada més, però, hom defuig el compromís i els AFT són una mena de vegueries totalment "descafèinades", que hom no comprèn perquè ha calgut basar-les en una tant brillant elaboració. Dit d'altra manera, malaguanyat procés per un final tan pobre.

Amb aquest nou argument reforcem la nostra crítica a la poca o nul·la operativitat del PTG.

2. LES INFRAESTRUCTURES EN EL PLA TERRITORIAL

2.2. CONTINGUT

El Pla Territorial conté una determinada diagnosi del territori, sobre la que recolza una definició d'estratègies i directius, i en conjunt pot entendre's que estructura un determinat model territorial.

L'articulació d'aquest model d'organització territorial es base en una tipologia d'espais geogràfics, arbitrada amb la finalitat de definir uns "sistemes de proposta". Sistemes de proposta sobre els quals planteja la definició d'objectius que reuneix sota l'epígraf "pautes espacials per als sistemes de proposta".

Una part important d'aquestes polítiques, al menys pel que fa als aspectes instrumentals, la constitueixen les propostes d'infraestructures. Infraestructures que agrupa en quatre tipus: de transport, de serveis, de telecomunicacions i mediambientals.

Algunes d'aquestes infraestructures el Pla les defineix com a xarxes finalistes (carreteres, ferrocarrils i aeroport); altres en forma d'objectius funcionals (ports, centres de mercancies, residus sòlids), i altres en termes de definicions genèriques respecte a objectius bàsics (hidràuliques, energètiques i de telecomunicació).

La concreció final de cada una de les polítiques de proposta en el camp infraestructural la remet a la realització o revisió en el seu cas, d'una dotzena de Plans Territorials Sectorials. D'aquests, alguns ja són aprovats i són operatius (carreteres, ports, sanejament per conques i parcialment el pla hidràulic); sobre ells planeja la necessitat d'adaptació als objectius generals del Pla Territorial.

Finalment, sobre alguns d'aquests aspectes, fixa una certa inversió de l'Administració Autònoma per al pròxim quadrienni (93-96); en concret en carreteres, transports metropolità, regs, subministrament d'aigües, centre d'intercanvi de mercaderies, residus sòlids i sanejament.

En suma, el Pla Territorial, sota l'epígraf general de "les infraestructures, base de progrés i de reequilibri", aposta en bona lògica per constituir-les en un dels pilars de suport de les seves propostes. Inventaria bona part d'elles, efectua una desigual diagnosi (pràcticament limitada al trànsit i al consum energètic), planteja objectius genèrics i defineix les xarxes de dues d'elles (carreteres i ferrocarrils).

Respecte a les infraestructures en què opta pel pronunciament sobre objectius general i, en algun cas funcional, els aspectes de concreció d'intervencions territorials són molt escasses. Deixant de banda declaracions genèriques sobre les necessitats d'atenció a la demanda o el foment de l'activitat i de la diversitat, les propostes pràcticament es resumeixen en:

1. Sobre ports, es concreten en l'exigència d'una planificació conjunta del port de Barcelona i del de Tarragona, sobre la base de l'especialització; i la necessitat de crear zones industrials o logístiques annexes per optimitzar la funcionalitat de les instal·lacions portuàries.
2. Sobre aeroports, defineix la necessitat de què el sistema portuari català absorbeixi 40 milions de passatgers/any, sense diferenciar tipus ni especialització, però apostant com peces bàsiques per als aeroports complementaris de Reus així com noves instal·lacions de suport en el Baix Ebre, Bages i Segrià.
3. Sobre centrals integrades de mercaderies, proposa que cada àmbit territorial (sis en total) tingui, com a mínim, una central

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Institut d'Estudis Catalans

- d'aquest tipus, que ha de garantir la intermodalitat del transport.
4. Sobre infraestructures hidràuliques, planteja la necessitat del Pla Hidrològic per evitar déficits de conques, esquivant qualsevol balanç i en conseqüència sense pronunciar-se sobre possibles trasvassaments.
 5. Pel que fa a les infraestructures energètiques, les propostes de xarxa plantejen la integració a les xarxes europees, la concentració en grans canals i la disminució de l'impacte ambiental.
 6. Sobre les infraestructures de telecomunicació, exigeix el traçar de xarxes digitals de serveis integrats de banda estreta i de banda ample.
 7. Sobre les infraestructures mediambientals, estableix principis generals de recollida selectiva i reciclatge de les escombraries, amb àrees de tractament per comarques, i la continuació del Pla de Sanejament respecte a les aigües residuals.

Es evident que un contingut de tal nivell (amb excepció de les xarxes de carreteres i ferrocarrils) només es pot prendre com el que és: la definició d'una matriu d'objectius genèrics. A una tal matriu se l'hauria d'exigir l'anàlisi de pertinència amb els medis instrumentals que col·laboraran a la seva consecució, el test de conflictitat amb altres objectius d'aquest gènere una vegada dibuixats sobre el territori, i la programació temporal d'aquells que siguin més estratègics.

/...

Sobre altres aspectes sí que són precises reserves, si es volen preservar certes opcions. Per exemple, la quantificació del grau de desenvolupament del nou aeroport internacional de Catalunya o la definició respecte a reserves alternatives si tinguessin lloc; l'expressió de la quantia d'ampliació del combinat port de Barcelona-port de Tarragona, i del seu suport logístic a terra; la definició d'intervencions hidràuliques sobre preses i possibles trasvassaments; i un grau de precisió més gran sobre reserves ferroviàries que, com l'AVE, ja han sigut objecte de projectes.

2.2.3. Intervencions estratègiques

El futur d'un país es juga en el curt i mig termini, perquè aquest condiciona la possibilitat de poder tenir certes alternatives a llarg termini. La definició d'un model a llarg termini, o d'opcions alternatives, ha de ser l'objectiu meta que il·lumini les actuacions a curt-mig termini.

Però amb aquest o aquests models meta, s'ha d'exigir el pronunciament sobre aquella dotzena de temes en els quals es juga l'estratègia a mig termini. És evident que en molts d'aquests temes no es tendeix més que a una competència compartida, però si hom no defineix les seves estrictes difícilment podrà concertar les solucions.

Poden citar-se els més importants, que, en matèria d'infraestructural, avui en dia són:

1. Respecte a la política de carreteres, més que la definició d'un model finalista de xarxa (que té importància a nivell de territori) té interès definir les estratègies temporals d'inversió. Poc es compagina l'objectiu de reequilibri mitjançant un percentatge de la inversió concertada en l'Eix Transversal, si simultàniament no contempla que el Pla Nacional d'Infraestructures reforça el model

- metropolità amb la simultània construcció del Quart Cinturó Metropolità i les dobles autopistes dels Besòs i el Llobregat.
2. Igual, respecte a la política de carreteres, els ritmes d'inversió possibles dependran del volum dels recursos. I, a aquest respecte, ha de definir-se el Pla envers al grau de concurrència al sistema de financiació per peatge. I no només per la quantificació del volum financer global, sinó també perquè d'aquestes polítiques depenen enormement les localitzacions reals de les activitats.
 3. Respecte al ferrocarril, cal exigència expressa respecte a l'alta velocitat. Si l'AVE ha de ser de passatgers no pot castigar-se el traçat per Lleida amb desviaments nimis; i si l'AVE ha de jugar juntament amb mercaderies (model per cert abandonat a Europa), la connexió Barcelona-Tarragona esdevé imprescindible. Però la falta de definició d'un o altra porta al Pla a dibuixar una Y per Vendrell, que no serveis ni a un ni a l'altre efecte.
 4. Respecte a la política hidràulica, han de fixar-se amb precisió els balanços previsibles amb què es compta i definir les opcions per autosuficiència, reciclatge d'aigua o trasvassaments, quantificant-les.
 5. Respecte a la política energètica, no és possible definir l'evolució de l'energia i confiar en la seva satisfacció "auràrquica" per diverses fonts. És absolutament imprescindible mesurar les tendències (així no s'ignorarà l'increment sofert en l'últim decenni per la dependència automòbil-petrol), optar per opcions correctives i per certes actuacions estratègiques.
 6. Respecte a les polítiques mediambientals, és imprescindible definir les polítiques de gestió dels residus; perquè dels modes de gestió, depenen les mides i els tipus d'instal·lacions de tractament; i

llurs reserves i inversions precises amb el volum d'inversió requerible.

7. Respecte a aeroports, és imprescindible definir si Catalunya tindrà o no aeroport internacional classe A, veure les tendències de les companyies i definir les polítiques estratègiques que caldria seguir. Perquè del paper de l'aeroport del Prat dependrà el volum de vols i els requeriments de l'espai. D'això dependrà la necessitat o no d'altres reserves, però sobre tot les polítiques estratègiques respecte al sistema portuari.

8. Respecte als ports, no n'hi ha prou amb parlar de complementariatat Barcelona-Tarragona, sinó definir en què consisteix, amb quines opcions i amb quines estratègies respecte a la intermodalitat del transport. Perquè suposa a la vegada optar per posicionaments respecte a les Z.A.L., a les estacions de mercaderies de Can Tunis, La Llagosta, etc, i respecte a moltes de les inversions de transports.

Així doncs, la posició estratègica respecte a aquests aspectes és imprescindible si es vol donar seriositat al Pla Territorial i inscriure'l en les línies teòriques dominants en el món avençat. La posició del Parlament al respecte serà una bona peça en la concertació amb d'altres agents institucionals; la no adopció de posicions estratègiques implicarà el pacte sense sentit dia a dia i la conjunturalitat com a sistema.

La introducció en el Pla Territorial d'aquestes definicions estratègiques, són el nivell instrumental exigible en què ha de profunditzar i del qual han de deduir-se els nivells d'inversió precisos.

./...

3. SISTEMA DE CIUTATS CATALANES. BARCELONA

3.1. BARCELONA CIUTAT. CATALUNYA CIUTAT

El pensament urbanístic català, des dels anys seixanta, ha presentat la realitat territorial catalana com una formulació clàssica de la contradicció entre el camp i la ciutat, reinterpretada en clau moderna; on la ciutat és Barcelona i el camp la resta de la Catalunya-Ciutat.

Des d'aquesta formulació, els discursos que reivindiquen el planejament territorial de Catalunya han vist en la denúncia de la macrocefalia de Barcelona la clau per un endegament més equilibrat del territori català.

En front a un creixement en taca d'oli de la gran ciutat, que fagocita l'espai que l'envolta, s'han plantejat models alternatius de gran vàlua. Uns han plantejat el país com una Ciutat-Regió on apareixen barcelonès alternatives, de grandària i capacitat diversa, que, articulades sobre el corredor prelitoral, sembla donar un major protagonisme al conjunt del territori català. Els esquemes d'ordenació del Pla Director de l'Àrea Metropolitana, anteriors a la transformació de la Comarca de Barcelona en Corporació Metropolitana, són un bon exemple d'aquest pensament.

A partir de la presa de consciència que tot Catalunya és una regió urbana, des que parlem de Catalunya com la Catalunya-Ciutat, l'accent s'ha posat en el potencial que atresoren les ciutats mitjanes. Aquest discurs no ha intentat inventar una Barcelona alternativa, sinó reivindicar les capacitats efectives del territori català en base al sistema històric de ciutats i pobles.

En front al model anterior, que entenia que el reequilibri territorial havia de venir de la mà d'una arrefacte que competís de tu a tu amb Barcelona, el segon aposta per un relleuament dels nuclis urbans que tenen acumulats recursos suficients per a poder ser una alternativa al creixement de Catalunya des d'un sol punt, Barcelona.

En cada model hi ha una voluntat explícita d'aturar l'expansió de la gran ciutat i de lluitar contra la macrocefàlia barcelonina. Sovint aquesta idea s'expressa en termes de la necessitat de tancar aquesta ciutat per evitar que continui xuclant els recursos de tot el territori i desequilibrant el país.

Si es parla així és perquè s'entén que Barcelona depen del seu territori i es creu que és el resultat històric d'un procés d'acumulació econòmica i social en el que ha estat implicat tot el país. Tancar la ciutat central és una manera de tallar la sangonera que l'engreixa i intentar que els recursos es distribueixin d'una manera més homogènia.

Històricament això és ben cert. Des d'abans de la revolució industrial, el país havia trobat un equilibri envejable amb la ciutat capital. Barcelona creixia i s'entriqua gràcies a l'esforç de tota Catalunya i aquesta es reconeixia com a país gràcies a la presència d'una gran ciutat.

El dubte que volem formular en aquesta exposició és sobre aquest tema i sobre la validesa actual d'aquest model.

La crisi econòmica i les transformacions d'aquests darrers anys han canviat les relacions seculars entre les ciutats i el territori. Els sistemes de comunicacions han cobert un cicle i creiem que ens hem de mirar les coses d'una manera diferent.

El discurs urbanístic a la moda ens parla de la ruptura de les formes econòmiques que va portar la revolució industrial. La crisi de l'energia de la dècada dels setanta va posar de manifest la progressiva independència del diner dels llocs de producció tradicional. Des de la societat agrària a la mercantil, la ciutat s'alimentava dels excedents del camp i feia de mercat dels seus productes. La ciutat manufacturera i industrial va néixer sobre les estructures precedents, invertint aquells excedents en la manufactura, o aprofitant la presència de recursos industrials i energètics, que eren cars de transportar, per desenvolupar-se.

El capital, però, actualment s'ha desarrelat del lloc i la indústria, aquella que depenia directament d'unes fonts concretes i uns recursos determinats, ha entrat en crisi. El capital s'ha fet més volàtil i, des d'aquest punt de vista, el dels aventatges del lloc històric coma espai rendible pel capital fix acumulat, el territori ha perdut valor de canvi. El diner s'ha internacionalitzat i ha trencat els lligams que mantenia amb la terra.

El dit de l'inversor ha fet més petit el mapa del món i ha homogeneïtzat l'espai. Ara, les ciutats, els territoris i les regions, han de competir per a captar i conservar les inversions. Ha desaparegut la condició diferencial que tenia el territori i per progressar es necessita singularitzar-se i promoure's.

La imatge en la qual Barcelona era un xuclador que acaparava tots els recursos del territori, al que tan sols els tornava els sobrants, ja no ens serveix. A la gran ciutat és sobreposen i coincideixen diverses economies; unes són locals i es comporten tradicionalment, perpetuant els models d'invasió i expulsió d'activitats que hem vist al llarg del temps; altres estan en plena progressió i finalment altre són noves economies terciàries en ascensió.

Les tensions que viu actualment la ciutat de Barcelona, disfressades d'eufòria olímpica, són quelcom més que una conjuntura circumstancial.

Són el símptoma que la ciutat ha assolit un alt nivell de competitivitat en el mercat internacional que li dóna perspectives de futur, però també l'omple de tensions.

Els processos d'invasió-expulsió d'activitats, en aquesta nova situació, tenen un caràcter molt diferent del que tenien abans. La gran ciutat no solament s'alimenta de l'esforç del territori pròxim i de la seva pròpia capacitat per a produir, sinó que a més és el receptor d'inversió forània, que pressiona sobre les activitats i usos més febles i que intenta transformar l'espai per acomodar-lo als nous usos.

La ciutat pot deixar de ser plural i multifuncional si es deixa arrossegar pel seu èxit i pagar amb la desertització del seu centre una terciarització incontrolada. En unes altres paraules, si deixem que el lliure mercat sigui el que assenyali el futur, els processos d'expulsió de les activitats menys competitives s'acceleraran i els efectes negatius de la macrocefàlia, vistos com a un doble procés de concentració de les activitats més productives i d'expulsió de les més molestes, pot augmentar.

Si es manté la tesi de que cal tancar la ciutat de Barcelona perquè el nou manà financer s'estengui fora, és possible que el comportament de la ciutat central respecte el seu entorn no es modifiqui. L'atracció de capitals no és una condició exportable d'un lloc a un altre, la imatge i capacitat d'un punt és una virtut pròpia de cada lloc, d'aquí que més que mai el que cal és que Barcelona faci partícip dels seus aventatges al sistema de ciutats catalanes i que s'obri, no solament perquè hi hagi un millor equilibri territorial sinó també perquè la pròpia ciutat pugui mantenir la seva multifuncionalitat i pluralitat, que d'altre manera està fortament amenaçada.

./...

3.2. SISTEMA DE CIUTATS CATALANES

El sistema de ciutats catalanes, ara, ha d'entendre i aprofitar-se de les aventatges que té gràcies a gaudir d'un pol central potent. Les relacions entre les parts del territori no es poden plantejar en termes de competència, recels o d'oportunisme, sinó d'integració i participació de tot el sistema urbà català en la nova etapa econòmica que vivim.

En aquest marc hi ha dos factors capitals a tenir presents: per un cantó la presa de consciència de les ciutats mitjanes de les seves capacitats per oferir alternatives de centralitat i la necessitat de reformular-se totalment el sistema de comunicacions.

Si es repassen les iniciatives que hi ha hagut per a crear pols d'atracció en aquestes ciutat, que estiguin ben articulades amb Barcelona, solament en troben una de reixida, l'operació de l'Eix Macià de Sabadell. Vilanova i la Geltrú ha fracassat en el primer intent de tirar endavant un nou centre en els antics terrenys de la Pirelli; Badalona està avançant amb dificultats per a desenvolupar l'eix del port esportiu; Mataró tot just ha iniciat uns estudis per a transformar el front de mar; Terrassa, Martorell, Granollers o Vilafranca no s'han plantejat cap operació.

Sembla que moltes d'aquestes ciutats solament s'atreveixen amb les economies d'escala local en oferir una bona localització per aquelles activitats que no necessiten de la centralitat de Barcelona. Fins ara, sembla que les potencialitats de més llarga volada solament es despleguen oportunísticament en certes àrees del Vallès.

La política endegada per l'Ajuntament de Barcelona en la promoció de deu àrees de nova centralitat, per estendre els beneficis de la terciarització a tot el terme municipal, solament té sentit si, a més, es tracta amb altres iniciatives als voltants. Es tracta d'explorar inversions i

de modular i preparar un conjunt d'ofertes que compaginin els aventatges de la posició amb les bondats de cada indrer.

Tot això, però, necessita una reformulació profunda del sistema de comunicacions. Actualment tothom parla que els canvis en les modalitats de transport i les comunicacions han fet més petita la terra. El que em pregunto és si aquest procés d'implosió temporal entre les grans ciutats no ha porrat a un excés d'explosió i distancament temporal dels territoris físicament més pròxims. En unes altres paraules, que si bé és cert que cada cop estem més a prop de París, també potser ens estem allunyant de Santa Coloma de Gramanet.

A una altra escala, estem vivint un fenomen semblant al que es va produir amb l'arribada del ferrocarril. Aquesta infraestructura va canviar les relacions ancestrals del territori, perquè l'accessibilitat entre les parts va deixar de ser una condició genèrica i uniforme, que solament depenia de la distància a la xarxa de camins, per a passar a ser un sistema de relacions entre estacions, els únics punts que gaudien d'accessibilitat.

Amb el tren, el territori es va focalitzar i el sistema urbà català va reajustar-se. Alguns pobles que no van entendre la importància d'aquest nou medi de transport, com per exemple Golmés, que no va voler l'estació en favor de Mollerussa, han pagat cara la seva miopia.

Amb el transport privat el territori va recuperar una certa homogeneïtat, una accessibilitat més difusa que ha estat la què ha facilitat l'expansió de la urbanització. Actualment, però, l'apogeu del transport aeri i els trens d'alta velocitat ens tornen al model anterior, a l'aparició de punts amb una gran accessibilitat a llarga distància, els aeroports i estacions al costat de la ruïna definitiva de l'accessibilitat en transport privat perquè la xarxa de carreteres i carrers estan arribant al col·lapse total.

Si hem de parlar d'una nova relació entre Barcelona i el sistema

de ciutats catalanes, si no volem assistir a un fenomen internacional d'implosió de les grans ciutats que comporti una explosió dels sistemes de ciutats properes, ja no ens val pensar en tancar la ciutat central perquè els beneficis naturalment s'estenguin sobre el territori, ans al contrari arrisquem que la inversió busqui altres places, sinó apostar per un model diferent. El futur de Catalunya passa per obrir Barcelona i estendre els seus beneficis de ciutat mundial, potenciant les capacitats de les ciutats mitjanes com a suport per a activitats avançades i un transport públic interurbà, que distribueixi els avantatges d'accessibilitat que té la gran ciutat a tot el territori.

4. ASPECTES ECONOMICS

4.1. OBJECTIUS DEL PLA

El desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que reconeix competències exclusives en matèria d'ordenació del territori, ha permès reprendre les tasques de planejament a escala del conjunt del territori de Catalunya.

El Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de política territorial 23/1983 que va establir, en el vèrtex del planejament territorial, l'anomenat "Pla Territorial General de Catalunya", que estava subjecta als següents objectius (pàgina M.1 Memòria):

- a) Fomentar una distribució equilibrada del creixement per tal d'assolir nivells de renda adequats en tot el territori.
- b) Promoure un creixement ordenat de les implantacions sobre el te-

ritori per tal d'afavorir una eficàcia més gran de les activitats econòmiques i una millor qualitat de vida.

- c) Afavorir el creixement econòmic de Catalunya i lluitar contra l'atur.

En conseqüència, la citada Llei preveïa, dins el procés de planejament territorial i en un lloc central, objectius de naturalesa estrictament econòmica.

Es reprenia així un camí (encetat en l'època de la Generalitat de Catalunya de la II República) d'ordenació global en el territori de les diferents activitats, amb una preocupació per l'equilibri territorial i, al mateix temps, amb una intenció de promoure el creixement econòmic. El precedent del "Regional Planning" de 1932 constitueix un punt de referència important, i marca una fita de qualitat i rigor en el tractament de l'economia dins el procés d'ordenació del territori. Es parlia, aleshores, d'un exhaustiu reconeixement de les activitats econòmiques des d'un punt de vista sectorial, amb informació quantitativa força avançada per la seva època.

L'ingrés d'Espanya a les Comunitats Europees, d'acord amb el tractat d'adhesió l'ú de gener de 1986, així com el desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya permetien albirar una millora substancial del procés d'ordenació general del territori. S'havia aprovat la Llei de Política Territorial pocs anys abans de l'ingrés a la Comunitat i es disposava de competències exclusives en aquesta matèria. A finals del Segle XX l'ordenació territorial de la població i l'activitat de Catalunya no pot realitzar-se al marge de consideracions econòmiques, i així ho reconeixia el legislador.

Coincidia també un fet de particular significació: la crisi econòmica i la possibilitat d'integrar continguts de naturalesa territorial per ajudar a la seva superació. Els objectius marcats per la Llei 23/1992 tracten

de fer compatible eficiència i equitat, especificiquen criteris econòmics de equilibri en els nivells de renda en tot el territori, de creixement econòmic i lluita contra l'atur.

En conseqüència, la Llei assenyala al PTG fites típicament econòmiques: és un pla que, com el "Regional Planning", està orientat amb objectius econòmics explícits.

Lastimosament el Projecte de PTG s'aparta radicalment del previst en la Llei 23/1983 i exclou de forma incomprensible els continguts econòmics, tant en els Estudis d'informació i interpretació territorial com en el Diagnosi i la Memòria. L'anomenat Estudi econòmic i financer tampoc recull referències a cap dels objectius econòmics marcats per la Llei citada, i constitueix una peça desarticulada mancada de criteris econòmics específics.

4.2 NOU CONTEXT ECONOMIC I REQUERIMENTS TERRITORIALS

La manca de criteris econòmics en el Projecte de PTG és particularment preocupant en el nou context econòmic i institucional, en el que s'ha de desenvolupar l'economia i la societat catalanes. Destacarem dos canvis importants que afecten al model de desenvolupament econòmic i al nou context institucional derivat de l'ingrés a les Comunitats Europees.

Convé assenyalar que aquests canvis van en una mateixa direcció: afavorir les instàncies subestatals en el procés de presa de decisions en matèria econòmico-territorial. En aquest sentit, es pot afirmar que la manca de criteris econòmics en el disseny del PTGC podria conduir a perdre l'avantatge comparatiu que disposa Catalunya per afrontar els reptes econò-

mics contemporanis amb eines de política econòmica adequades, com són les que es desprenen del nou entramat competencial.

En els darrers vint anys s'està assistint a canvis fonamentals en el model de desenvolupament de les economies occidentals. Aquest canvis afecten a les relacions entre economia i territori, capgirant-ne aspectes fonamentals. En una economia com la catalana, caracteritzada per la importància relativa de les activitats industrials, aquests canvis són de particular importància.

En efecte, s'està assistint a un procés de transformació en la producció de béns de naturalesa industrial en una direcció: la creixent flexibilitat productiva. S'està transitant d'un model de producció basat en la producció integrada verticalment en grans plantes productives, de naturalesa fordista, a una producció basada en l'especialització flexible, en la segmentació del procés de producció i l'externalització de fases creixents de la producció industrial.

L'economia industrial s'enfronta al repte de donar resposta al problema de l'existència de rendiments creixents d'una forma totalment diferent respecte al vell model industrial.

Efectivament, en la producció fordista la recerca d'economies d'escala es fa a l'interior de la gran empresa, organitzada en grans plantes productives. La gran indústria és peça essencial de la producció. El planejament del territori adaptat a aquells requeriments productius és de naturalesa **funcionalista**; de la mateixa manera que l'empresa industrial va a la recerca d'economies d'escala integrant en grans plantes la producció industrial, el territori s'organitza separant usos, zonificant les espais urbans, marcant l'especialització productiva de grans àrees. Aquest era l'àmbit del "Regional Plannig", del Pla Macià i també, en part, del Pla Comarcal, dels plans metropolitans i del PGM. La producció d'habitatges també s'estandarditza, a la recerca d'economies d'escala. El planejament del territori

s'adapta així al model de producció industrial, tractant de donar resposta als requeriments d'oferta -i de demanda- que es deriven d'aquest model d'organització de la producció.

Però la resposta al problema dels rendiments creixents en la producció industrial no és necessàriament la resposta fordista. A partir de principis dels anys setanta s'està desenvolupant una alternativa a la producció industrial verticalment integrada, que permet obtenir rendiments creixents sense augmentar la grandària de l'empresa. L'aplicació de canvis tècnics i organitzatius ha permès desenvolupar un sistema de producció industrial, en el que és possible -i fins i tot necessari- que sistemes de petites i mitjanes empreses que operin de forma adequada **en el territori** puguin competir de forma eficient amb els sistemes productius basats en les economies internes. Aquest és el marc de referència fonamental de les denominades polítiques de desenvolupament del potencial endògen.

Aquests canvis en el model de producció posen l'èmfasi en la necessitat d'integrar economia i territori. Es tracta de que les anomenades **economies externes** de naturalesa territorial puguin compensar amb escreix els avantatges de les **economies internes** clàssiques.

En l'economia catalana, el model de desenvolupament ha estat tradicionalment basat en activitats industrials, radicades a ciutats de grandària mitjana i basades en sistemes de petita i mitjana empresa. Els canvis productius experimentats aquests darrers anys semblen adaptar-se força al model productiu tradicional; tendeixen a enfortir les tendències històriques: l'economia catalana pot disposar d'avantatge comparatiu si som capaços d'interpretar el territori de forma adequada.

Alguns dels requeriments econòmics que es desprenen d'aquest model de producció flexible són els següents:

1. Importància dels assentaments urbans mitjans com a suport de determinades activitats productives que exigeixen de mètodes flexibles. Les ciutats de vella industrialització de Catalunya semblen disposar d'aquestes aventatges (Sabadell, Terrassa, Mataró, entre d'altres).
2. Importància del planejament urbanístic per generar economies externes o permetre la generació d'economies externes. Es tracta d'economies externes a l'empresa però internes a l'activitat industrial en el seu conjunt. Aquestes externalitats poden provenir de polítiques públiques com les urbanístiques estrictes (planejament, etc), però també les de formació i les de I+D, que exigeixen de localitzar-se de forma adequada en el territori.
3. Reconeixement de que aquests canvis productius comporten increments en la demanda de transports i de comunicacions superiors als que es desprelien dels anteriors mètodes de producció. En conseqüència, necessitar de desplegar una política d'infraestructures adaptada a aquests requeriments.
4. Importància de la provisió de serveis a les empreses i, en conseqüència, de l'interrelació entre serveis i indústria.
5. Canvi en la política comercial, exigint-se l'apertura de l'economia i la competitivitat internacional. El nou model ha d'ésser necessàriament basat en una economia oberta.
6. Certes activitats terciàries, com són les activitats turístiques, si bé són de naturalesa radicalment diferent a les activitats industrials, es poden entendre, en el nostre país, també en clau d'aquest model de producció flexible, en la mesura en que són realitzades per unitats productives de grandària petita o mitjana, són per definició vinculades al territori i estan obertes a la competència internacional.

Les conseqüències que els canvis indicats comporten per la política territorial, són:

1. Importància de l'estratègia territorial per al desenvolupament de la producció. Les activitats industrials i turístiques de Catalunya necessiten de la política territorial per a mantenir o incrementar el seu grau de competitivitat.
2. Importància de les grans ciutats en tant que àmbits territorials especialitzats en la provisió de serveis i peces fortes en l'estratègia de competitivitat internacional. Les seves funcions no són alternatives a les de les ciutats petites i mitjanes, sinó complementàries. S'han d'entendre com a punts forts del territori: en el nou model de producció passen a interpretar un paper crucial pel desenvolupament econòmic.

En conseqüència, els objectius de reequilibri territorial cal interpretar-los en clau del nou model de desenvolupament. El sistema de ciutats de Catalunya no s'ha d'interpretar en clau de competència entre els diferents esglaons per grandària poblacional o per proximitat al nucli fort de Barcelona. Les diferents ciutats poden presentar aventatges competitius des d'un punt de vista econòmic si s'orienten les polítiques territorials en aquesta direcció. Les complementarietats entre els diferents esglaons del sistema de ciutats de Catalunya són clares.

La ciutat de Barcelona, des d'aquest punt de vista, no s'ha d'interpretar com una disfunció pel sistema econòmic general sinó com un punt fonamental en l'estratègia de competitivitat internacional del conjunt del sistema.

Com a conseqüència d'aquest diagnòstic alternatiu al contemplat en el Projecte de PTG, la unitat d'anàlisi bàsica ha d'ésser el sistema de ciutats i no tant les comarques, amb particular atenció al fet metropolità.

4.3. CANVIS EN EL CONTEXT INSTITUCIONAL DERIVATS DE L'INGRES A LA COMUNITAT EUROPA

L'ingrés a les Comunitats significa, des del punt de vista de la política econòmica, admetre un seguit de restriccions que dificulten i, fins i tot, impedeixen l'aplicació de polítiques sectorials de naturalesa vertical. Com a alternativa a aquestes polítiques s'han de desenvolupar polítiques econòmiques de naturalesa horitzontal o de naturalesa territorial.

El respecte al principi de lliure competència sobre el que es lli-
miten estrictament les polítiques de suport a les empreses és compatible amb l'exercici per part dels governs (fonamentalment regionals) de polítiques de localització de serveis i de realització d'inversions adaptades als requeriments productius.

En aquesta direcció el PTG caldria que incorporés una estratègia específica adreçada cap a aquesta direcció. La provisió de serveis i equípaments constitueix, tal vegada, la manera més directa de generar externalitats o d'ajudar a generar externalitats. Atès que l'economia catalana disposa d'una elevada participació de petites i mitjanes empreses fa del tot aconsellable avançar en aquesta direcció.

4.4. L'ABSENCIA DE CONTINGUTS ECONÒMICS DEL PLA TERRITORIAL GENERAL

La manca de criteris econòmics, tant en el diagnòstic del Pla com en la Memòria, constitueix no només un incompliment del que preveu la LOT, sinó i especialment una pèrdua d'oportunitats per impulsar les activitats productives a Catalunya.

La necessitat d'equilibrar objectius d'eficiència amb objectius d'equitat no és contradictori amb el desplegament d'estratègies territorials que potencin les ciutats de vella industrialització i la pròpia ciutat de Barcelona. Sembla particularment oportú el desplegar una política específica de suport al conjunt de ciutats de base industrial de la segona corona metropolitana, atès que aquestes polaritzen una part de l'activitat industrial més adaptada al model d'especialització flexible i presenten a l'ensembls problemes crònics de desocupació. L'eix Mataró-Sabadell-Terrassa-Martorell-Vilafraça del Penedès-Vilanova i la Geltrú constitueix un punt fonamental per a una nova política territorial de Catalunya.

Per altra banda, la connexió de la primera corona metropolitana amb aquest eix de desenvolupament exigiria del disseny de polítiques de transport públic específiques, tampoc contemplades en el projecte de PTG.

L'absència de zonificació econòmica en el PTG presentat porta a una delimitació de zones molt allunyat dels requeriments productius. Així, es troben a faltar una referència a les zones de muntanya i un tractament específic de les àrees turístiques.

5. ASPECTES JURIDICS

5.1. PRESCRIPCIONS DE LA LLEI CATALANA 23/1983

La Llei 23/1983 de 21 de novembre ordena la redacció del Pla Territorial General, indicant que el seu objecte és "establir les directrius d'ordenació del territori català" i també "les accions administratives amb incidència territorial a Catalunya", per tal de corregir els desequilibris i assolir un "benestar més gran de la població" (article 1). I el Preàmbul de

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Institut d'Estudis Catalans

la pròpia Llei insisteix en els seus objectius, tot indicant que els instruments que la pròpia Llei crea estan destinats a "potenciar i ordenar el creixement, constituint un marc "per a l'aplicació de la legislació urbanística mitjançant la qual cal arribar a la qualificació oportuna del sòl".

L'aplicació de tota llei exigeix prèviament la seva interpretació implícita o explícita. I aquesta interpretació pot fer-se potenciant al màxim, al servei dels interessos col·lectius, els instruments que la llei preveu, o bé reduir-la al compliment formal la llei. En la història moderna de la redacció dels planejaments urbans han existit plans que han potenciat al màxim les disposicions de la llei, regulant aspectes novedosos d'importants continguts.

En són exemples nombrosos plans catalans dels últims 20 anys, amb determinacions que sovint han estat en la base de futures regulacions legals de continguts específics (mesures sobre medi ambient, limitacions a futurs planejaments parcials, condicions objectives d'habilitat, eliminació de barreres arquitectòniques i altres) .

La interpretació de la Llei 23/1983 hauria de permetre, a través del PTG, que quedessin determinats aspectes importants pel territori català que el citat PTG no preveu, tal com s'analitza en altres apartats d'aquest Informe.

La citada Llei 23/1983 ordena que el Pla Territorial General definirà les zones del territori amb característiques homogènies per raó del potencial de desenvolupament i de la situació socio-econòmica (article 5è.,1, a), en desenvolupament del qual la llei indica que disposarà les tres categories de zones: deprimides, de desenvolupament i congestionades (article 6), que el PTG preveu; però el propi precepte estableix que aquesta triple classificació és "com a mínim" (article 6, paràgraf 1er.).

La pròpia Llei 23/1983 imposa al PTG que determini els nuclis de població que hagin d'exercir una funció impulsadora i reequilibradora (art. 5è, 1, b), pels que la llei disposa diferenciar els nuclis amb capacitat de creixement, de concentració, aptes per equipaments, d'àmbit supramunicipal i en funció de reequilibri i desconcentració (art. 7è), que el PTG concreta; però també, en aquest supòsit, disposa que aquesta quadruple classificació és la diferenciació que "com a mínim", cal preveure.

En conseqüència del que indiquen els dos paràgrafs anteriors, la pròpia llei faculta al planificador a incloure determinacions sobre altres mesures que, essent congruents amb els objectius indicats, ultrapassin les indicades determinacions que la llei estableix amb el caràcter de mínimes. I la citada Llei també preveu que el PTG disposi les altres determinacions que regulen els epígrafs c) a g) del seu article 5è, entre les quals, interpretades en el sentit ampli que defensem, cal incloure les prescripcions que, com després s'analitza, el PTG no preveu i que aquesta Societat considera que caldria incloure.

El Pla Territorial General no pren determinacions específiques, com indica en els seus objectius (Capítol 14 Memòria), afirmant encara que les seves determinacions "no tenen mai una aplicació física directa sobre el territori" (quadre M-19). Això, com ja hem exposat, és una interpretació restrictiva de la Llei 23/1983. Però ni tan sols el PTG és concret en relació als estandars, ja que el quadre titulat "Estandars provisionals mínims dels diferents tipus d'equipaments orientatius per al planejament urbanístic" (Memòria pàgina M-27), en el que els seus títols "provisional" i "orientatius" són suficientment significatius, el text de peu de plana remarca encara més el seu caràcter de provisionalitat i d'orientació. I això tot i tractar-se d'una qüestió tan important pels interessos col·lectius com són els equipaments, en la que, aprovant-se el PTG per Llei, permet imposar estandars que siguin nivells bàsics obligatoris per tots tipus de futurs planejaments.

Les prescripcions que estableix pels Plans Territorials Parcials, utilitzant-ne el seu territori, són també genèriques i el seu contingut es pot aplicar pràcticament a tots tipus de planejaments generals o d'àmbit superior als municipis: en són exemples les prescripcions que titula "7.3 Directrius per als Plans Territorials Parcials" (Memòria M-181 i següents) les quals, a més, s'inicien indicant totes "s'establirà indicativament".

Pel que fa als Plans Territorials Sectorials se'n prevenen nou sobre infraestructures (Transport, Carreteres, Ferrocarriils, Ports, Aeroports, Intermodals, Aigua, Globalitat de Serveis Energètics, Sanejament i Tractament de Residus), vuit sobre Equipaments (Sanitari, Educatius, Esportius, Culturals, Socials, Administratius Comercials i Turfístics), sense però que el PTG prengui cap determinació territorial específica. Per tant, la futura "cascada" de planejament a tot Catalunya (INTRODUCCIÓ del present Informe) potser notòria, amb la inestabilitat i possibles interferències entre planejaments que es poden crear. En tot cas, cal reduir al mínim el nombre de futurs Plans Territorials Sectorials.

5.2. APROVACIÓ DEL PLA PER LLEI

La Llei 23/1983 preveu que el Pla serà aprovat pel Parlament (article 9), el que atorgarà a aquest instrument de planificació un rang jurídic -fins ara inexistent- de conseqüències positives i algunes negatives, que no és possible ara analitzar.

Però l'aprovació per llei comporta una conseqüència positiva sobre les determinacions que el Pla inclougui, ja que quedaran establertes per norma jurídica del màxim rang legal i, per tant, garantint la màxima protecció per les determinacions del PTG, conseqüència que es sobreposa a la que ja actualment estableix l'ordenament jurídic urbanístic conforme al principi de jerarquia entre planejaments.

Catalunya és un país de dimensions suficients per permetre, atesa la realitat present, prendre -sense por- les determinacions adequades, sense que el citar instrument legal justifiqui deixar-ho per altres tipus de planejaments derivats, com en són exemple els Plans Territorials Parcials i els Sectorials (que la Llei 23/1983 preveu), apart dels demés admissibles conforme a la legislació urbanística vigent. Els principis essencials que estableix la Llei 23/1983 (article 11) també exigeixen l'establiment de determinacions explícites.

El PTG, en canvi, només preveu la redacció, complint amb la Llei 23/1983 dels Plans Territorials Parcials, fixant el seu límit territorial, però no disposant per aquest continguts limitatius que considerem que hauria d'incloure i que la Llei 23/1983 autoritza que restin determinats.

5.3. EL TERRITORI CATALÀ

El PTG no és, òbviament i per limitació legal, un document que pugui establir una divisió territorial a Catalunya, problemàtica que, no obstant, està pendent de solucionar-se a Catalunya.

Tanmateix, considerem positiu que els documents del PTG, davant la necessitat d'examinar el territori de Catalunya en la seva globalitat, hagi contemplat per desenvolupat el Pla Territorial Parcial, ultra les 41 Comarques creades per la Llei catalana 6/1987, de 4 d'abril, les 288 Àrees Bàsiques Territorials, per bé que destinades a preveure equipaments, els 89 Sistemes urbans, els 64 Sistemes de proposta i les 6 Àrees Funcionals Territorials.

Aquesta classificació hauria de ser un punt de partida perquè, en ulteriors estudis, s'emprengués el de la divisió territorial a Catalunya. I

ponderant les indicades agrupacions territorials és possible que no s'estigui lluny de concloure que l'estudi modern més documentat a Catalunya sobre la seva divisió territorial ("L'organització Territorial de Catalunya", Fundació Bofill 1981, Lluís Cassassas i Joaquim Clusa) estigués en la línia d'una opció admissible, quan va proposar la creació de 127 municipals pel territori català.

6. CONCLUSIONS

En resum i en conclusió de les anteriors consideracions, la Societat Catalana d'Ordenació del Territori:

- 1er. Demana la redacció d'un nou PTG amb caràcter concret i operatiu. Encara hi som a temps i no és demanar cap impossible, probablement coincidint amb els redactors del propi Pla. Seria en profit del conjunt del País, que és el que la Societat Catalana d'Ordenació del Territori pretén amb aquest Informe.
- 2on. Constata el poc nivell científic resultant del PTG que trenca amb la tradició cultural i innovadora del planejament a Catalunya, singularment pel que fa a la seva manca de decisions. Aquesta situació es deu probablement a la contenció imposada als redactors del Pla.
- 3er. Constata que les agrupacions territorials que el Pla conté són una aportació positiva en la metodologia per una futura organització territorial i administrativa de Catalunya, en el camí per racionalitzar el mapa municipal a través de la ponderació de les de 288 Àrees bàsiques territorials, 89 Sistemes urbans o 64 Sistemes de proposta.

4rt. Demana que el nou Pla consideri:

1. Aprofitar la totalitat dels estudis, prognosis i determinacions estudiades, que molt probablement han estat esmussades o suprimides.
2. Emprendre un camí ponderadament estratègic, avençant aquelles accions que han de ser decisòries i només, després d'això, deixant les altres per als planejaments de rang inferior.
3. Proposar, malgrat la gran escala del Pla, l'esbós d'una gestió que aprofiti les sinèrgies del país, incloses les de programació i imputació a agents econòmics col·laboradors de l'Administració.
4. Aprofundir en el concepte de l'articulació dels sistemes urbans, com a eina de treball i d'ordenació del territori.
5. Obrir i estendre els elements de capitalitzar cap al conjunt del sistema de ciutats.

5è. Demana que el nou PTC contempli i es pronuncii amb determinacions tals com:

1. Respecte a la política de carreteres, definir estratègies territorials d'inversió que compatibilitzin criteris de reequilibri territorial amb una definició clara dels sistemes de finançament, més que definint un model finalista de xarxa, ja que no es compagina l'objectiu de reequilibri mitjançant un percentatge de la inversió concertada en l'Eix Transversal si, simultàniament, no es considera que el Pla Nacional d'Infraestructures reforça el model metropolità, amb la simultània construcció del Quart Cinturó metropolità i les dobles autopistes

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Institut d'Estudis Catalans

7. Respecte a ports, és insuficient referir-se a la complementarietat Barcelona-Tarragona i cal, contràriament, definir aquests criteris i concretar les opcions i estratègies respecte a la intermodalitat del transport, el que implica optar per posicionaments respecte a les Z.A.L., a les estacions de mercaderies de Can Tunis, la Lagosta i a moltes de les inversions dels transports.
- 6è. Demana que el Pla incorpori criteris econòmics, dels quals està mancat, tant en l'anàlisi com en la formulació de les estratègies territorials.
- 7è. Demana que el Pla quantifiqui els objectius generals, establint una correcta correspondència entre aquesta quantificació i el seu assoliment, en el marc d'un Programa director de finançament de les inversions públiques.
- 8è. Manifesta que el PRTG fa una lectura formal i parcial de la Llei 23/1983, i que -en ocasions- ni conté el que la llei exigeix. I que la citada llei preveu, conforme a la interpretació que es considerava necessària, que el PRTG contingui les determinacions que proposa aquest Informe.

Aquest Informe, s'emet a la ciutat de Barcelona, el dia 29 de juliol del 1993.

Tomàs Pou i Viver
President

E. RESOLUCIONS I PROPOSICIONS NO DE LLEI

1. RESOLUCIONS

RESOLUCIONS ACORDADES PEL PLE DEL PARLAMENT EN RELACIÓ AMB EL DEBAT GENERAL SOBRE ACCIÓ POLÍTICA I DE GOVERN TINGUT EN SESSIÓ DEL DIA 2 D'OCTUBRE DE 1980 (DSPC, 18; BOPC, 11, 206)

DIRECTRIUS I ESQUEMA DEL PLA TERRITORIAL DE CATALUNYA, PRESENTAT PEL GOVERN DE LA GENERALITAT EN COMPLIMENT DE LA RESOLUCIÓ NÚM. 15 (Reg. 1.882)

PRESIDÈNCIA DEL PARLAMENT

D'acord amb l'article 89.2 del Reglament, s'ordena la publicació en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* de «Directrius i Esquema del Pla Territorial de Catalunya», presentat pel Govern de la Generalitat en compliment de la Resolució núm. 15 acordada pel Ple del Parlament en sessió tinguda el dia 2 d'octubre de 1980 (Reg. 1.882).

Palau del Parlament, 25 de febrer de 1981

Heribert Barrera
President del Parlament de Catalunya

A LA MESA DEL PARLAMENT

Joaquim Maluquer i Sostres, Secretari del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya,
Certifico: Que en la sessió del Consell Executiu tinguda els propassats dies 12 i 18 es va prendre l'Acord que es reproduïx a continuació:

«S'aproven les directrius i l'esquema del Pla territorial de Catalunya, tot autoritzant el Conseller de Política Territorial i Obres Públiques perquè el presenti al Parlament.»

I perquè consti als efectes oportuns, lliuro aquest Certificat a Barcelona, el vint de febrer de mil nou-cents vuitanta-u.

Joaquim Maluquer i Sostres

DIRECTRIUS I ESQUEMA DEL PLA TERRITORIAL DE CATALUNYA

SECCIÓ I

LA POLÍTICA TERRITORIAL GLOBAL

Hi ha la consciència, molt generalitzada, que s'ha de portar a terme una política territorial sota la forma concreta de Pla Territorial. La realitat territorial actual és el fruit d'una gran quantitat de factors que han jugat el seu

paper al llarg del temps i s'han relacionat entre ells de manera essencialment espontània, és a dir, sense cap intervència que hi exercís una certa coordinació global. Si ara volem establir aquesta coordinació és perquè creiem que la configuració de la realitat territorial no ha d'ésser només el resultat de l'entrecruament de forces cada una de las quals actua segons els seus propis fins. Ho creiem, perquè ens trobem amb distorsions que només són corregibles amb una instància que exerceixi una coordinació global.

El primer fet que cal afrontar, en la problemàtica territorial catalana, és la concentració de l'àrea de Barcelona entesa en sentit ampli com a Regió I de la divisió territorial del 1936 (Barcelonès, Baix Llobregat, Maresme, Vallès Occidental, Vallès Oriental). En aquesta zona es concentra gairebé el 70% de la població de Catalunya. Això significa que Barcelona, a més de jugar el seu paper de capital de Catalunya, és una espiral d'acumulació d'activitats de tota mena. Les conseqüències d'això són diverses: el seu paper específic de capital queda distorsionat pels problemes creats pel creixement quantitatiu; la població i l'economia sofreixen diversos inconvenients específics derivats de l'aglomeració excessiva, i, per fi, l'acumulació d'activitats a la Regió I significa que no estem aprofitant el potencial d'altres territoris.

El segon fet, per tant, és l'existència d'altres territoris amb característiques específiques, el potencial dels quals ha d'ésser aprofitat i els problemes del quals, com a mínim, han d'ésser palliats. Els potencials a considerar fan referència tant a les característiques físiques del territori com a l'existència de nuclis urbans capaçs de donar acolliment a diferents activitats. En conjunt, les possibilitats són àmplies. Completem amb territoris físicament tan diversos entre ells com, per exemple, el litoral i l'alta muntanya, cadascun dels quals amb la seva personalitat i les seves possibilitats específiques. Completem amb nombrosos nuclis de població que, per dimensions i tradició, juguen un paper fonamental i que poden potenciar-se en el futur. Per altra banda, la cultura específica de Catalunya no ha estat objecte d'una total concentració. Encara que Barcelona reuneix gran nombre d'institucions culturals, i que la seva cultura és heterogènia i plural com correspon a una gran ciutat oberta, el paper cultural de les comarques té, amb les seves característiques pròpies, i amb les peculiaritats de cada una, una funció igualment important.

El tercer fet problemàtic és donat pel transport i per les comunicacions, que actualment no són enterament satisfactòries per a la relació entre nuclis de població, sigui en l'interior de Catalunya, sigui amb els altres territoris de l'Estat, o de més enllà de les fronteres. L'objectiu d'un territori equilibrat passa molt intensament per un planejament de les carreteres i dels ferrocarrils que potenciï els diversos territoris. De vegades la sola existència de possibilitats de transport és la base per al desenvolupament d'algunes zones. Altres vegades, n'és la condició necessària encara que no suficient. De la mateixa manera és necessari un sistema eficaç de comunicacions per a poder donar el nivell de serveis desitjat i desenvolupar al màxim els diferents potencials de cada territori.

La diferència entre la realitat territorial i el model desitjat també es posa en relació amb d'altres punts. Així, per exemple, l'aigua s'ha convertit en un coll d'ampolla per al desenvolupament, i les conseqüències de les activitats humanes sobre el medi natural fan necessari un reequilibrament que n'eviti els efectes destructius.

El model territorial que volem també es pot definir mitjançant un conjunt d'objectius bàsics que han d'orientar totes les actuacions sobre el territori. En primer lloc, cal evitar que s'esqueixi en una estructura dual (entenen per tal la concentració de tota mena d'efectius en una part del territori, mentre que una altra part queda en un nivell molt inferior), amb les corresponents conseqüències sobre el nivell de vida dels habitants de les diferents parts del territori. Cal, ben al contrari, un territori aprofitat i potencial en el seu conjunt.

En segon lloc, cal maximitzar l'eficàcia espacial de les activitats culturals, socials i econòmiques. Per això s'ha de facilitar un repartiment espacial racional i més equilibrat; també s'ha d'assegurar l'aprofitament sostingut dels recursos naturals i d'interès econòmic, tant dels renovables com dels no renovables, i en particular d'aquells (l'aigua, l'energia, els sòls agrícoles, etc.) que tenen un especial relleu estratègic; i, encara, fomentar la diversificació en la utilització dels espais que evitin concentracions excessives d'activitats concretes en un sol punt del territori.

En tercer lloc, caldrà protegir i condicionar el patrimoni ambiental i cultural. Això comporta preservar de la destrucció els recursos naturals que tenen un paper fonamental en el manteniment dels processos ecològics essencials; mantenir aquells elements del patrimoni natural valuosos per llur interès científic, educatiu i paisatgístic, i respectar i preservar els valors culturals i el patrimoni artístic. També caldrà evitar al màxim les disfuncions en les relacions recíproques entre els assentaments humans i els factors ambientals i adequar les infraestructures físiques i de servei al territori, per tal de salvaguardar o rehabilitar el paisatge.

En quart lloc, cal potenciar les oportunitats de tots els territoris. Per a això s'hauran de millorar els nivells col·lectius de qualitat de vida de la població urbana i rural més necessitada; s'hauran de distribuir de forma àmplia i equilibrada les instal·lacions i els serveis d'interès públic (la sanitat, l'ensenyament, la cultura, els esports, etc.) i s'hauran de dissenyar polítiques sectorials per a les necessitats específiques de les diferents zones del territori.

Finalment, caldrà millorar els nivells d'eficàcia territorial de l'Administració, per a assolir una millor coordinació

de la inversió pública i orientar de manera eficaç la inversió privada cap a les zones més adients. També s'haurà d'incrementar el nivell de coneixement de les diferents problemàtiques territorials i analitzar les repercussions al nivell territorial de les solucions possibles.

Volem, per tant, una instància coordinadora global, per tal d'aproximar la realitat a un model de territori plural i unificat, és a dir, que comporti diversitat, potenciació dels recursos i de la personalitat dels diversos territoris, articulació entre ells i un predomini, en general, del creixement qualitatiu sobre el quantitatiu.

La realitat és més o menys separada del model desitjat. Caldrà que això sigui determinat amb més precisió, tot tenint en compte, per una banda, els diversos territoris amb llurs característiques i potencials propis, i, per l'altra, els diversos sectors i activitats que, en combinar-se de formes diferents, estructuraren les realitats territorials. Les actuacions que s'emprenguin per a aproximar la realitat al model podran aprofitar en alguns casos les tendències existents, mentre que en d'altres l'important serà corregir-les. Cal no oblidar, però, que la realitat del territori és la cristallització de múltiples factors que han actuat al llarg de la història i que tenen per fonament la voluntat d'affirmació d'un poble, en un context geogràfic donat i tot assumint uns valors i unes formes de vida que han conformat i conformen la seva personalitat real. La qüestió és, per tant, orientar el comportament de l'Administració per tal de potenciar el que aquesta realitat té de model positiu tot procurant anul·lar-ne les implicacions negatives.

Hem d'ésser conscients, però, que les circumstàncies presents de crisi econòmica introdueixen dificultats greus per a una reorientació del model territorial. El creixement econòmic, en ésser molt petit, introdueix una rigidesa suplementària molt important. Per exemple, la manca relativa de creació d'empreses treu moltes possibilitats d'orientar-les cap a noves localitzacions; la generació d'atur en zones molt concentrades ens situa enfront de la necessitat immediata d'orientar inversions cap a aquestes zones, en parcial contradicció amb els objectius generals; l'assignació dels pressupostos públics, que no poden augmentar fàcilment, pot quedar exhausta en el cobriment dels déficits d'equipaments a les zones més concentrades.

Finalment, la política territorial per a Catalunya ha d'ésser concebuda en el marc constitucional i en el moment històric present de construcció d'un Estat d'Autonomies. Caldrà, per tant, donar un paper principal a les vertebracions del Pla Territorial amb les instàncies vàlides per a tot Espanya. Concretament, s'hi hauran d'incloure les exigències de la defensa del territori, les eventuals iniciatives legislatives hauran d'ésser concebudes i desenvol·lades de manera que la planificació territorial catalana sigui integrada dins de la planificació per a tot Espanya, i el Pla Territorial haurà de tenir cura de la coordinació entre competències de l'Estat i competències de la Generalitat, mitjançant les instàncies legals i institucionals pertinents.

SECCIÓ II POLÍTiques PER TERRITORIS

L'assoliment de l'objectiu general d'un territori poten-

ciat, divers i unificat es pot recolzar en un fenomen generalment favorable: el procés d'urbanització.

Hi ha una clara tendència a viure en nuclis urbans, com a conseqüència d'un conjunt de valors que són dominants en la nostra societat. Aquesta tendència és, per una banda, subjectiva, ja que hom considera el nucli urbà el lloc que potencialment pot oferir progrés social, cultural, confort i altres aspectes desitjats. Per l'altra, la coincidència d'aquestes valoracions és a la base del tipus de societat econòmica en que vivim, de la qual cosa resulta que les oportunitats concretes de tota mena són ofertes preferentment als nuclis urbans. Aquests, distribuïts per tot el territori, ofereixen, doncs, les bases per a ordenar-lo, bo i ordenant la distribució i l'articulació d'activitats humanes.

Però no n'hi ha prou de comptar amb nuclis urbans. Cal detectar la diversitat territorial, de la qual són trets fonamentals, per exemple, els recursos naturals, la facilitat de comunicacions o l'especialització econòmica. La potència del territori ha de partir, per tant, d'una tipificació de territoris a partir d'una òptica capaç de posar en relleu les oportunitats d'enfortiment. En primer lloc, però, cal tenir en compte les tendències demogràfiques globals com a dada de base, per tal com recull d'una manera abstracta però significativa la realitat fonamental del país.

Realitats i tendències

Perspectives demogràfiques

La tendència actual dels estudis demogràfics és fer projeccions a termini poc allunyat i assumir que, malgrat els avenços en les tècniques quantitatives, l'evolució de la població és plena de fets sorprenents que fan molt difícil de preveure els canvis de tendència en la transformació dels principals components de l'evolució demogràfica.

Una anàlisi al més acurada possible dels components del moviment de la població —mortalitat, natalitat i migracions— i les hipòtesis respecte a llur evolució més probable poden donar una imatge de la població a Catalunya l'any 2000.

La mortalitat, que des de fa un segle i mig baixava, va arribar a un cert estancament l'última dècada. Aquest és un fenomen que actualment s'observa a la majoria de països industrialitzats. Així, doncs, la mortalitat serà una variable neutra en l'evolució demogràfica dels anys vidents.

La natalitat, que històricament ha estat baixa a Catalunya, aquesta última dècada ha iniciat una disminució encara més accentuada, tret que és també una característica actual dels països industrials.

El volum de la immigració neta també es preveu que baixará. El retorn d'immigrants a llurs llocs d'origen és previsible que serà poc important, però és semblant esperar que el ritme d'immigració es frenará perquè la població activa creixerà fins a mitjan anys vuitanta. Això s'explica pels elevats índexs de natalitat i d'immigració dels últims trenta anys, que han donat com a resultat una estructura de població jove. L'augment de la població activa i un ritme lent de creació de llocs de treball fan preveure una

reducció important de la immigració, que ja s'observa en les rectificacions de padró dels darrers anys.

Combinant aquests elements, es veu que s'apunta vers un creixement molt moderat de la població de Catalunya, amb tendència a l'estancament. Les previsions que s'han fet per extrapolació de tendències dels últims anys i que donaven xifres de vuit a deu milions per a l'any 2000 semblen actualment poc probables. Les previsions fetes a partir de l'anàlisi de l'evolució dels components abans esmentats apunten cap a una població d'entre set i vuit milions per a la Catalunya de l'any 2000.

El procés d'urbanització

La població del futur és de preveure que serà cada vegada més urbana, tant pel que fa al moviment de cada comarca com pel que fa al moviment global. Durant el període 1950-79 totes les comarques augmenten el percentatge de concentració de població a la capital comarcal, llevat de les comarques de la Regió I de la divisió territorial del 1936, i no hi ha cap nucli de més de 5.000 habitants que perdi població. Això és vàlid fins i tot per a les comarques de muntanya i les agrícoles, malgrat que han experimentat una baixa molt important de població sobretot al llarg de la dècada 1960-70 (per bé que en el període 70-75 i sobretot en el 75-79 tendeixen cap a una certa estabilització). Per altra banda, el creixement anual acumulatiu és més alt com més gran és la població, a excepció de Barcelona. Aquesta tendència es manté en el període 70-79 a un ritme, però, més moderat.

L'«atracció de la ciutat» és molt forta. Es pot gairebé generalitzar que en un radi de cinquanta quilòmetres de Barcelona i de vint-i-cinc quilòmetres de les altres ciutats importants no hi ha municipis amb decreixement de població i nivells d'oferta de serveis i d'equipaments superiors als de llurs àrees d'influència. Podrien afegir-s'hi aquells assentaments (una desena) que, tot i ésser per sota dels 10.000 habitants i presentar un cert estancament, exerceixen una capitalitat i un efecte estructurant a les zones de muntanya i en algunes zones agrícoles.

Des d'una òptica quantitativa (excloent-ne l'Entitat Metropolitana de Barcelona), els 74 assentaments indicats concentren el 92% de la població. Si n'excloem el conjunt de la Regió I de la divisió territorial del 1936, els nuclis urbans considerats agrupen el 54% de la població del territori de les altres vuit regions.

D'aquest conjunt de nuclis urbans cal tenir present, en primer lloc, de manera diferenciada, aquells que han mantingut un creixement continuat de població, que tenen estructures urbanes molt consolidades, un fort atractiu industrial i, la majoria, uns nivells d'equipament i de serveis que se situen entre els més alts de Catalunya. Aquests nuclis urbans, que podríem qualificar d'especial potencial, són uns 38 (sense comptar-hi els compresos dins l'àmbit de l'Entitat Metropolitana de Barcelona) i concentren el 23% de la població del país. (El 15%, si considerem únicament les que són situades fora de la Regió I de la divisió territorial de 1936.)

En segon lloc, ens trobem amb aquells nuclis urbans (entre 25 i 30) que, amb un volum de població per sobre

dels 10.000 habitants, són resultat de creixements elevats i recents, provocats per llur caràcter «suburbial» (dins de les aglomeracions metropolitanes) o, en alguns casos, pel fort desenvolupament turístic. Són ciutats urbanísticament poc consolidades, amb déficits elevats d'infraestructures i d'equipaments.

En tercer lloc, quedarien els assentaments ja esmentats (una desena) de dimensions, creixement i potencial molt més reduïts, però que juguen un paper de capitalitat per raó principalment del sector terciari.

La concentració de Barcelona i el seu entorn

Dintre del procés general de concentració, l'aglomeració de Barcelona és un cas especial. La tendència a créixer més ràpidament que la resta de Catalunya i per tant a allotjar un percentatge creixent de la població catalana ve de molt lluny. Dintre d'aquest segle, concretament del 1900 al 1979, el Barcelonès ha passat d'agrupar el 29% de la població catalana a agrupar-ne el 43,35%. Això només ha estat possible pel gran creixement de la immigració, per l'atracció de la ciutat de Barcelona. Entre el 1920 i el 1979 Barcelona ciutat ha més que doblat la seva població, amb un increment superior al milió d'habitants, tot i que en el darrer període de gran creixement, del 1960 al 1975, els creixements relatius més elevats els assoliren municipis de la periferia de la conurbació, com Castelldefels, Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Llobregat, Sant Joan Despí, Viladecans, Santa Coloma de Gramenet, Barberà del Vallès, Cerdanyola, Ripollet, Montornès del Vallès i Parets del Vallès, que superaren el 10% anyal de la mitjana.

Aquesta velocitat del creixement de Barcelona i de la seva àrea ha portat problemes, com una clara destrucció de la ciutat existent i la construcció desordenada de noves ciutats o barris. Els estàndards d'equipaments han empitjorat pel que fa referència a l'habitatge i s'han assolit densitats de població que fan molt difícil trobar-hi solucions. Això s'ha traduït en un enorme déficit d'inversió pública. El déficit urbanístic acumulat a Barcelona ciutat, sobrepassava, segons xifres del 1972, els 40.000 milions de pessetes, i el de la resta de la comarca era de l'ordre de 20.000 milions. Caldria afegir-hi el déficit en altres infraestructures (viàries, abastament d'aigua, comunicacions, depuració, etc.). El Pla Comarcal estimava necessària una inversió anyal, durant vuit anys, de 71.000 milions de pessetes. Aquestes xifres d'inversió són molt lluny de la inversió pública real en aquestes zones, i per això cal pensar que els déficits continuen augmentant o, almenys, que és el mateix, que la situació dels habitatges de Barcelona ciutat, des del punt de vista urbanístic, ha estat crítica.

Per altra banda, l'aglomeració assentada crea també problemes específics. La contaminació ambiental, resultat de la densitat industrial, de l'estructura urbana, del clima, de l'orografia i del nombre d'habitants, és superior per als habitants del Barcelonès que per a la resta dels habitants de Catalunya. El cost de la vida és a Barcelona més alt que a les ciutats de dimensions més petites, això tant per a productes d'ús diari com per a articles durables. Els transports es fan més difícils perquè la tendència del trànsit és

augmentar els nivells de congestió. Per altra banda, el cost del transport públic també té una tendència clara a ésser cada cop més alt. Les hores perdudes en desplaçaments casa-treball són cada cop més, i el que és més greu és que l'increment del temps de trasllat no ha estat compensat per una millora de la qualitat dels barris de residència, sinó més aviat al contrari, fet diferencial de Barcelona, respecte a d'altres aglomeracions europees.

En els serveis públics les necessitats de despeses augmenten de forma més ràpida de com ho fa la població, a partir d'unes certes dimensions que Barcelona ja ha superat. Com a resultat d'aquest factor, la fiscalitat té uns nivells alts. Barcelona, concretament, té la fiscalitat més alta d'Espanya.

Definició de zones

El Pla Territorial haurà de tenir un dels seus fonaments en una tipificació de territoris que els agrupi d'acord amb llurs trets específics, vistos des de l'òptica d'una voluntat d'enfortiment de les capacitats potencials i de superació dels trets negatius.

En aquest moment disposem d'una primera anàlisi d'aquest tipus vàlida al nivell de grans directrius, però provisional i subjecta per tant a futurs ajustaments, i necessitada, en qualsevol cas, d'un desenvolupament i d'un enriquiment més grans.

Aquesta anàlisi es basa en la tria d'unes variables de tipus socio-econòmic, físic i demogràfic, referides a les trenta-vuit comarques de la divisió territorial del 1936. Les principals són les següents: densitat de població, ocupació i població activa dels tres sectors fonamentals, creixement demogràfic anual acumulatiu, taxa d'immigració, inversions i ampliacions industrials, nombre de places hoteleres, nombre de dipòsits bancaris, despeses municipals per habitant, envelliment de la població, superfície llaurada, diversitat del relleu físic, accessibilitat mitjana a la xarxa principal d'infraestructura viària, tant per cent d'habitadges sense aigua i sense llum.

A partir d'aquestes variables, s'ha aplicat la tècnica estadística de components principals. Es tractava d'identificar les variables més importants del del punt de vista de la claredat de definició de zones homogènies, de la claredat de diferenciació entre els diversos grups de zones homogènies i de la fiabilitat estadística. El resultat és que les variables més rellevants han resultat ser les associades a característiques d'ocupació, demografia i dinàmica industrial, agrària i de serveis.

Com a resultat d'aquesta anàlisi, s'ha obtingut una primera tipologia de zones. Per a perfilar-les, s'ha realitzat una altra anàlisi al nivell municipal prenent les variables més rellevants de l'anàlisi precedent. L'objectiu era doble: determinar, per una banda, les àrees amb activitat industrial, turística o bé industrial-turística més gran, i, per l'altra, les marcades per simptoms de pobresa, envelliment i estancament poblacional. La metodologia emprada ha estat la mapejació dels valors —per sobre o per sota de la mitjana, segons els casos— d'un conjunt de variables i l'agregació final dels atribus posseïts per cada unitat d'anàlisi.

Dintre d'aquesta anàlisi de nivell municipal, per a determinar les àrees desenvolupades s'han seleccionat els municipis en els quals l'ocupació industrial (1970), les inversions industrials (anys 1973 al 78) i les places hoteleres (1978) tenen valors superiors a la mitjana de Catalunya. L'anàlisi es complementa prenent en consideració amb caràcter subsidiari el nivell de renda de cada municipi (1975), així com la densitat de població en el mateix any i el volum d'aquesta el 1978. Aquesta anàlisi permet de detectar —amb les reserves que el mètode i la fiabilitat de les dades imposen— una hipòtesi de triple diferenciació: àrees amb predomini industrial, zones amb importància de l'activitat turística i àrees que reuneixen ambdós atributs però amb més baixa intensitat.

Les zones deprimides en el context de l'anàlisi municipal són integrades per aquelles parts del territori que compleixen, en conjunt, les restriccions següents: tenir una renda inferior al 65% de la mitjana espanyola el 1975, haver perdut una quarta part de la seva població o més entre 1960-75, i assolir un índex d'envel·liment del 18% el 1970 i disposar d'uns ingressos municipals inferiors al 60% de la mitjana espanyola.

Finalment, s'han ponderat els diagnòstics efectuats sobre les zones del territori a partir de l'anàlisi comarcal i municipal, i, un cop matisades les agrupacions finals, s'ha obtingut com a resultat una tipologia de zones, caracteritzades per unes variables específiques.

Les zones de concentració constitueixen els pols d'atracció del trànsit de tota mena. Es caracteritzen per una densitat molt alta de població, alts nivells d'immigració i de creixement demogràfic i un baix grau d'envel·liment. Concentren la major part de l'activitat econòmica dels sectors secundari i terciari i ocupen el primer lloc pel que fa a nombre d'inversions industrials. En contrapartida, la qualitat de vida d'aquestes zones ha disminuït progressivament per la deficiència notòria dels serveis i equipaments socials i la deterioració de la qualitat ambiental. Aquestes zones concentren el 71% de la població total en el 6,5% del territori. Ja hem parlat separatament de la zona de concentració de Barcelona. L'altra que cal tenir en compte és la de Tarragona, encara que les seves característiques són molt diferents de les de Barcelona.

Les zones de desenvolupament són, en general, les perifèriques a les zones d'alta concentració industrial i de serveis. Posseeixen una bona accessibilitat interna i externa. Són equilibrades respecte a la densitat de població i al creixement demogràfic. La dinàmica socio-econòmica apunta vers una especialització en els sectors industrials i de serveis. En aquestes zones hi ha una xarxa important de centres urbans d'especial potencial i amb expectatives de creixement industrial que recolor sobre assentaments molt consolidats.

En alguna d'aquestes zones del subsector turístic és molt apreciable. En els darrers anys han rebut una part important de la inversió industrial realitzada fora de les zones de concentració industrial. Representen el 21% de la població i el 35% de la superfície total.

Les zones de desenvolupament selectiu signifiquen un 2,5% de la població i ocupen una extensió del 10,5% de Catalunya. La seva caracterització no és tan clara, com en els altres casos, però podrien ser descrites com a àrees

d'accessibilitat no massa bona, en possessió d'un cert grau d'industrialització però sense expectatives clares, i amb recursos agraris i forestals que els donen una preponderància agrícola amb possibilitats de millorar els seus rendiments. Els assentaments importants són molt pocs, i amb alguna excepció es caracteritzen pel pes del sector agrari i terciari (comercial i en alguns casos turístic).

Les zones deprimides tenen en general una accessibilitat a la xarxa viària deficient i a la vegada una manca important de recursos naturals. Amb més del 50% de la població activa agrària, aquestes zones es caracteritzen també per una baixa densitat de població i un grau d'envel·liment molt fort. Els nuclis importants de població són també reduïts, amb augments de població per sota del seu propi creixement vegetatiu, tots per sota dels 7.000 habitants, i es defineixen per un pes fonamental dels sectors primari i comercial.

Com altres factors que n'agregen la situació destaquen el baix nivell de recursos financers i l'exigüitat dels pressupostos municipals. El pes d'aquestes zones en el total de Catalunya és d'un 2,5% pel que fa a població i un 21% pel que fa a superfície.

Les zones d'estancament industrial, amb una accessibilitat no gaire bona, amb densitats de població relativament baixes i un cert grau d'estancament demogràfic, es caracteritzen especialment per l'existència d'un cert nivell d'industrialització però en sectors en crisi des de fa anys. Hi viu un 2% aproximadament de la població de Catalunya i ocupen una superfície del 7,5% del total. Els nuclis de població important hi són escassos, però han mantingut creixements per sobre del vegetatiu. Presenten una incidència industrial alta i un pes del terciari relativament important, a causa del factor de capitalitat.

Les zones de muntanya es caracteritzen per una altitud i una diversitat del relleu superiors a les de la mitjana del territori i per una accessibilitat a la xarxa viària principal dolenta; per altra part, llur capacitat en recursos naturals renovables és molt elevada.

Pel que fa a la dinàmica demogràfica s'observa la coincidència d'una densitat de població molt baixa i d'un envelliment important. Els nuclis de població importants són molts escassos, només tres superen els 5.000 habitants i cap d'ells no arriba als 10.000 tot i que han mantingut la població, fins i tot han crescut, però ho han fet molt per sota de les pèrdues de població del territori d'aquestes zones. Aquests nuclis es caracteritzen per un pes determinant del sector terciari, bàsicament turístic.

Com a característiques socio-econòmiques més importants d'aquestes zones es poden destacar l'absència d'industria, amb l'excepció d'alguna instal·lació molt localitzada, i l'existència de recursos financers potencials. La població d'aquestes zones representa un 1% de la població total de Catalunya, i llur territori un 19,5% de la superfície total.

Cal remarcar que altres propostes de definició de la zona de muntanya havien adoptat el conjunt de comarques que formaven l'antiga Regió IX i que hi havien afegit a més la Cerdanya. També s'havien considerat criteris físics que aproximadament, i pel que fa al Pirineu, corresponderien a la zona delimitada per la cota dels 800 m (vegeu esquema). Aquí hem optat per diferenciar les parts de

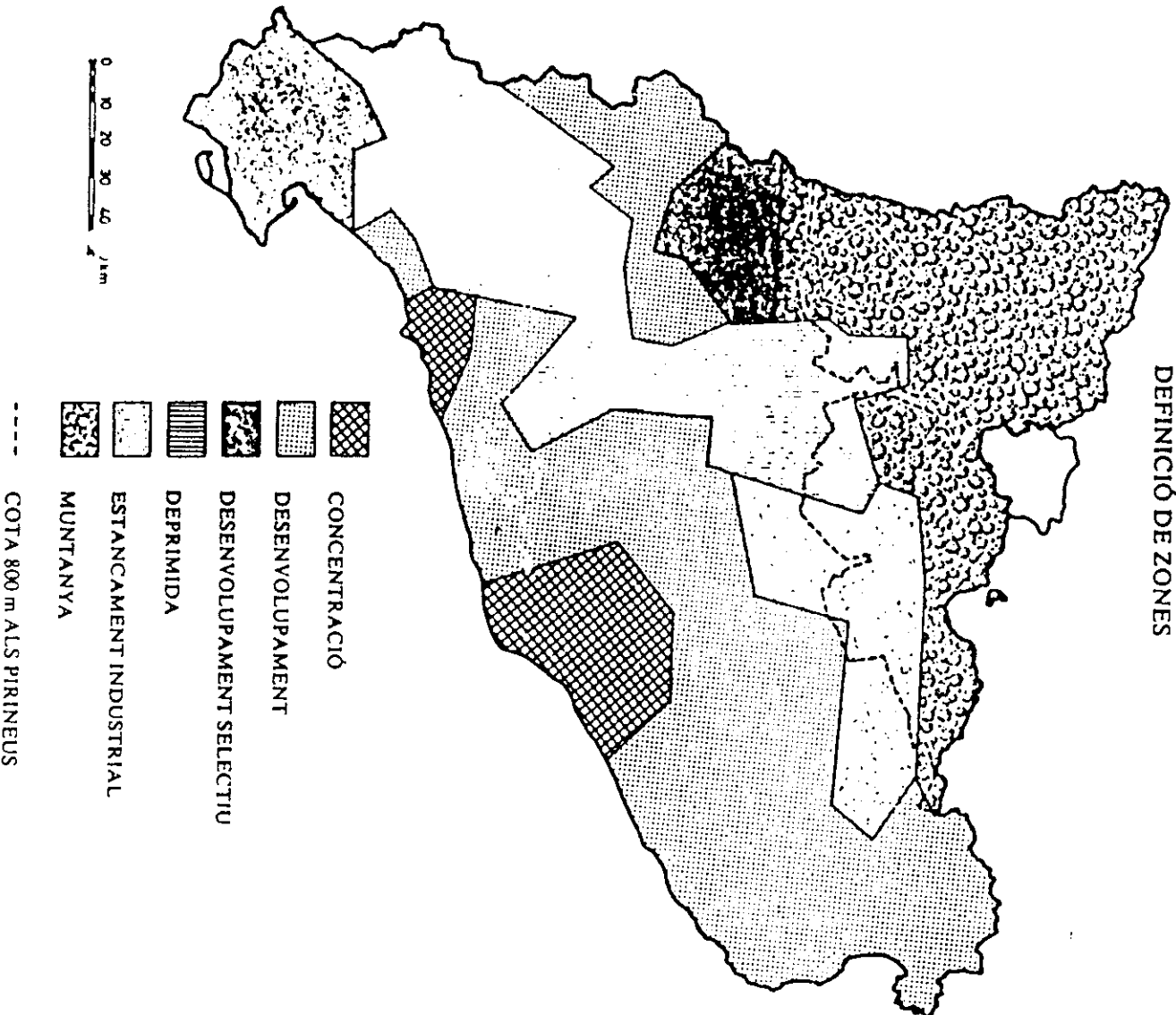
la zona de muntanya que corresponen a zones deprimides i d'estancament industrial. En tot cas, no cal confondre aquesta delimitació que aquí es planteja amb la possible delimitació que pugui sortir de la futura llei de muntanya, de reconversió industrial i fins i tot algunes illes de zones de desenvolupament.

En l'estat actual de l'anàlisi, les zones esmentades es distribueixen sobre el territori tal com reflecteix la figura de la pàgina següent, amb el caràcter imprecís esmentat al començament.

Cal tenir en compte, però, que una de les tasques previs-

tes en el Pla és la realització de l'estudi d'àrees homogènies al nivell municipal i àdhuc submunicipal, a fi de verificar la real diferenciació i especialització de les zones. Caldrà, igualment, obtenir informació sobre altres variables que s'ajustin més bé als objectius que es plantegen. Tot plegat ens portarà a una tipologia de zones més rica, i per tant més diversificada, que la que aquí es planteja, la qual no més es pot considerar un primer esquema. Així, per exemple, semblantment a la zona de muntanya, caldria definir una zona costanera que inclogui sobretot els sectors més dependents de l'activitat turística, així com altres zones lligades a activitats econòmiques específiques.

DEFINICIÓ DE ZONES

NOTES:

Els límits de les zones són aproximats.

No s'han contemplat les illes de naturalesa diferent dins de cada zona.

Directrius per zones

La diversitat de zones i de situacions en què es troba el territori farà necessari l'establiment de polítiques diferenciades per a cada zona, encara que en tots els casos es tingui com a objectius els definits al nivell general del Pla, és a dir, la potenciació i la integració territorial.

Les zones de concentració són zones en que la pressió de la població i de la indústria sobre l'espai i el medi natural és molt alta. Elevats nivells de congestió del trànsit i de la contaminació fan poc recomanable que continuï el seu creixement quantitatiu.

Calen, en primer lloc, una contenció del possible nou creixement industrial i un requipament urbà que comporta limitar i si fos possible reduir la densitat de població. S'ha de mantenir el paper de pol de creixement i de plataforma de serveis que juguen aquestes zones, però sobre la base d'una reconversió qualitativa cap al sector terciari i d'un creixement territorial que no sigui com fins ara en taca d'oli, sinó amb discontinuïtats espacials importants. Això reportarà un benefici tant per als habitants de la zona com per als de la resta de Catalunya i serà un factor bàsic de cara a la integració de tot el territori.

Les zones de desenvolupament, per llurs característiques tant pel que fa a recursos naturals i humans com a llur localització sobre el territori, llur estructura urbana i llur dinàmica, són les destinades a rebre la major part del creixement que es porti a terme a Catalunya en els propers anys, en part per la inèrcia del model i en part perquè és cap on el pla voldria dirigir el creixement que es genera a zones ja prou plenes.

El creixement pot generar-se en tots els sectors, però aquí es posa l'èmfasi en l'industrial i en el turístic, però es manté al màxim la superfície actual dedicada a l'agricultura. Per aquestes motius es considera que en aquesta zona s'han de completar els equipaments necessaris per a l'activitat econòmica i per a la població que genera (comunicacions, habitatges, escoles, assistència sanitària, transports, aigua, energia, etc.).

Però això s'ha de fer, contràriament al que ha passat fins ara, de forma ordenada, prenent la iniciativa l'Administració, de manera que es pugui garantir, per a les localitzacions triades, l'existència dels nivells de serveis necessaris. En aquestes zones les polítiques de sòl, d'orientació de la localització de l'activitat econòmica, de l'habitatge i d'infraestructures han de ser els eixos fonamentals.

Les zones de desenvolupament selectiu es poden considerar com les que han de concentrar els esforços a millorar l'activitat existent en sectors determinats —bàsicament en el sector primari, però també en l'industrial— en els punts de més potencial—, així com els elements de què disposen llurs habitants. En cas que sigui necessari, caldrà millorar el nivell d'accessibilitat a terme una política de planificació del sòl.

Les zones deprimides es troben en molts casos en aquesta situació per manca de recursos, però s'ha de fer un esforç per aprofitar els existents. Hi ha possibilitats d'incrementar les àrees de regadiu i de millorar les comunicacions internes. A les més properes, als punts o eixos de desenvolupament s'ha d'intentar utilitzar al màxim els possibles efectes difusors que es generen. En tot cas, s'han

de seleccionar les actuacions a portar a terme i programar-les a través dels plans d'acció especial o similars que s'hauran de realitzar en tots aquests territoris.

Les zones d'estancament industrial són zones que ja tenien un nivell de vida que superava la mitjana del país i un sistema productiu prou equilibrat sectorialment, però que per defectes de l'especialització sectorial excessiva, conjuntament amb la crisi econòmica, han vist empitjorada notablement llur situació i en un futur pròxim podrien trobar-se en la situació de zones deprimides. En alguns casos la localització de les activitats no és competitiva i cal millorar-ne l'accessibilitat. En d'altres és necessari intentar la reconversió sectorial per a substituir l'activitat original (normalment tèxtil) actualment en decadència. En d'altres, encara, cal reestructurar el sector en ell mateix (cas d'algunes zones turístiques) sense abandonar l'activitat.

És a dir, són punts del territori que requereixen polítiques sectorials urgents que s'emmarquen en tot el problema de la lluita contra l'atur.

Les zones de mitjana tenen característiques especials que fan convenient l'establiment de polítiques específiques tant al nivell sectorial com al territorial. Es considera necessari l'establiment d'una llei marc sobre àrees de muntanya i de les lleis sectorials que es considerin convenientes (agricultura, turisme, artesanía, urbanisme, etc.). S'han de portar a terme actuacions de cara a mantenir la població existent, millorant els serveis i els equipaments i l'accessibilitat interna i externa de la zona. Una explotació racional dels recursos pot proporcionar llocs de treball. S'han de possibilitar sistemes d'utilització d'aquests espais per la població de fora de la zona que no en malmetin els recursos i siguin beneficiosos per als habitants d'aquesta.

En totes les zones definides caldrà prendre els nuclis urbans existents com a punts de referència essencials, no solament tenint en compte les característiques de cada un, sinó les relacions entre ells. De fet, el sistema urbà comporta diferents papers que es basen en les desiguals característiques de cada nucli. Un aspecte important és que aquesta desigualtat es pugui desenvolupar i enfortir, és a dir, que els centres urbans puguin desenvolupar llur pròpia diferència, entesa com llur potencial específic de caràcter econòmic, cultural o de la mena que sigui, tot inclouent el paper de cada un en relació amb altres centres. Naturalment, quin és el potencial específic només pot ésser definit i endegat des de dintre. És una qüestió tant de fet com de voluntat. El Pla, però, ha de proporcionar marcs adients, per a afavorir aquesta dinàmica.

Potser cal explicitar que aquesta zonificació i les directrius que per a cada una de les zones ressenyades s'elaboren no s'han de confondre amb un apartat diferent del Pla Territorial que consistirà a establir el marc d'actuació —i, si cal, de planificació— dels diferents nivells de l'Administració local catalana. És ben clar que les zones homògenes que determinarà l'anàlisi que ja hem esmentat no tenen per què coincidir amb les regions administratives, i que els organismes administratius que es creïn o els ja existents (cas dels municipis) tindran llurs competències de planificació i de gestió.

El que es pretén amb aquesta zonificació és intentar coordinar les actuacions a l'escala de Catalunya i facilitar

precisament als diferents organismes territorials el desenvolupament de llur activitat tot fomentant-los els instruments necessaris per a cada un dels problemes existents en llur territori, d'acord amb una visió global de referència.

SECCIÓ III

LA FORMULACIÓ DEL PLA I LA SEVA NATURALESA

Per a assolir les propostes que hem apuntat en aquest document, és necessari crear un instrument fins ara inexistent tant a Catalunya com a les altres nacionalitats o regions de l'Estat espanyol, però emprat arreu dels altres països d'Europa, un pla o unes directrius territorials al nivell de tot Catalunya.

Els programes territorials dels *länder* alemanys o austríacs, els esquemes estructurals holandesos, els plans urbanístics regionals italians, les estratègies regionals angleses, les directrius escoceses, les estratègies al nivell federal suís o fins i tot els programes d'acció prioritària d'interès regional francesos són alguns exemples del tipus de document a què ens volem referir.

Són, és clar, instruments que tenen entre ells diferències apreciables, però es tracta en tots els casos d'exposar els objectius d'estructura territorial, els programes de grans equipaments, les xarxes d'infraestructura bàsica i les reserves d'espai d'interès general. El que varia del l'un a l'altre és sobretot el component econòmic de cada un i llur dependència de plans o programes, generalment econòmics, realitzats a l'escala estatal.

D'escala estatal són precisament les figures que hem esmentat pel que fa a Holanda i a Suïssa, ja que la superfície d'aquests dos països (37.000 i 41.000 km² respectivament) els fa comparables a Catalunya. En els casos dels altres països, la superfície que inclouen aquests plans regionals oscil·la entre els 15.000 i els 31.000 km² de mitjana. Les variacions en xifres de població són molt més àmplies, ja que no es aquesta la variable determinant a l'hora de definir les característiques d'aquesta figura de planejament.

Contingut del pla

Com ja hem indicat, el Pla establirà en primer lloc el model territorial que es vol per a Catalunya. Això comportarà una definició de zones o ciutats de creixement, de desconcentració, de reconversió, de manteniment, etc., una relació dels plans o programes sectorials (transport, infraestructures energètiques, residus, hidràuliques, zones de preferent localització, agricultura, industrial, turística, espais a protegir, distribució dels principals equipaments sanitaris, escolars, esportius, etc.).

Igualment, s'assenyalaran unes previsions demogràfiques i d'activitat al nivell global i particularitzades per a les zones que seran objecte d'un pla posterior.

Finalment, recollirà, en la mesura que serà possible, els programes d'inversió de l'Administració central en matèria d'infraestructures i d'equipaments d'importància territorial.

Les funcions que ha de complir bàsicament el Pla Territorial són les següents:

- a) Emmarcar les actuacions de planejament de caràcter urbanístic.
- b) Emmarcar i coordinar, quan s'escaurà, les actuacions territorials dels diferents Departaments de la Generalitat.

Per a poder complir aquest paper, és necessari que el Pla defineixi clarament la política territorial de la Generalitat, que pugui preveure possibles conflictes i la forma de resoldre'ls.

Caldrà també recollir aspectes socio-econòmics a més dels de caire físic, però amb caràcter indicatiu o prospectiu i sense capacitat de control a partir del Pla o de les directrius que s'estableixin.

Cal pensar també en les demandes que sorgiran o sorgiran del planejament urbanístic actualment en marxa o ja aprovat. En aquest aspecte, el Pla té unes característiques d'element de negociació (també s'ha dit de «compatibilització») intraregional. Es tracta bàsicament de garantir la connexió en doble direcció entre el planejament local (municipal, comarcal o de vegueria) i l'actuació de la Generalitat. Perquè això sigui així, per exemple, les xarxes de població i d'ocupació que estableixin les directrius del Pla poden ésser contrastades per als grans de planejament inferiors i fins i tot modificades per acord negociat, fet que donarà lloc als ajustaments necessaris a les altres variables. Evidentment, un cop arribats a un acord, els plans al nivell inferior es regiran per les directrius, i en funció que ho facin s'atorgarà o no la corresponent aprovació. Precisament aquest procés d'anàlitzar la realitat del territori com un sistema interactiu estableix que una de les característiques del «Pla» és ésser un procés continuat. Primer es fan unes propostes d'actuació, acordades mitjançant un procés iteratiu, després se segueixen l'evolució i els resultats d'aquestes propostes; això modifica el pla inicial, que dona lloc a unes noves actuacions, i així successivament. S'abandona la idea clàssica del pla com a mapa que reflecteix una imatge final ideal a assolir en un nombre d'anys determinat, i es defineix una idea més realista de plans per etapes curtes amb uns objectius a llarg termini més genèrics que moltes vegades no tenen caràcter físic sinó social.

Com a resum de tot el que s'ha dit abans, podem posar en forma d'índex el que podrien ésser els grans apartats del procés de realització del Pla:

- a) Definició dels objectius.
- b) Descripció i anàlisi de funcionament del sistema territorial.
 1. Estudis sectorials.
 2. Estudis territorials (models de capacitat i dimensió).
- c) Descripció de possibles alternatives i avaluació de cada una.
- d) Elecció de l'alternativa objectiu.
- e) Disseny de les mesures d'actuació. Valoració, concreció per organismes i per programes específics.
- f) Pla d'etapes.
- g) Seguiment i revisió.
- h) Vegeu l'esquema simplificat del procés de Planejament que s'adjunta.)

Durada i revisió del pla

Atesa la urgència que, pel fet de representar l'inici del procés de planjament, cal atribuir als primers resultats i tenint en compte que es poden considerar inicials parcialment els dos apartats primers, la durada dels treballs de realització es podria estimar com a mínim en un any i mig. Cal comptar, però, com s'indica en l'últim apartat, que durant aquest període d'elaboració s'estableixin les mesures legislatives necessàries prèvies a la presentació del Pla, concretament les lleis d'organització o divisió territorials. Altrement, aquest pot ésser el factor crític pel que fa a la data de presentació, ja que ha de definir en gran part les característiques de la tasca a fer.

Pel que fa a la vigència dels programes derivats del Pla, hauria de ser com a màxim de cinc anys, tot i que el Pla contempla un horitzó de quinze o vint anys. L'elaboració de nous programes va lligada a la revisió del Pla. Quan s'endeguin d'altres instruments de planificació o de gestió caldrà, en la mesura possible, fer-ne coincidir la durada amb la dels programes del Pla Territorial. Cal pensar que esdeveniments ben diversos (cens de població del 1981, canvis en els objectius, realització d'altres plans econòmics, d'equipaments, etc., per part de la Generalitat o de l'Estat, variacions no previstes en algunes variables clau, etc.) poden fer avançar la necessitat de revisar el Pla parcialment, o totalment, encara que no s'hagin realitzat tots els programes.

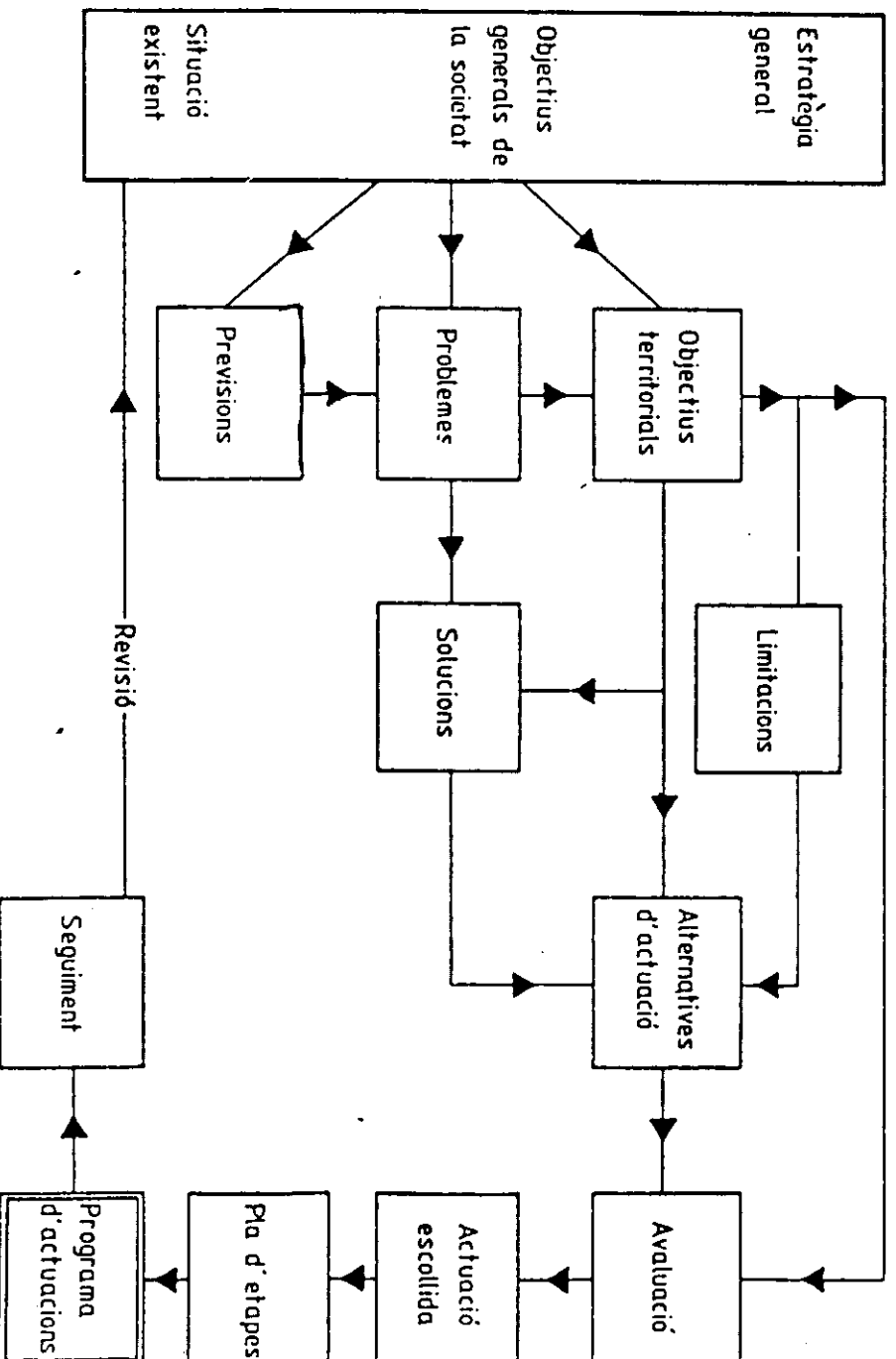
Nivells de planjament

Quan s'ha parlat de les característiques del Pla o de les Directrius territorials al nivell de Catalunya, s'ha indicat la poca definició d'aquests, perquè de forma implícita i també seguint el model europeu es pensa que entre el Pla urbanístic (d'afectació del sol o de construcció urbana) i les esmentades Directrius hi ha un nivell intermedi. Aquesta figura, assimilable als plans regionals austríacs, als plans d'estructura anglesos, als plans regionals holandesos, als plans comprensorials italians, als programes regionals alemanys o als plans directors de cantó suïssos, s'aplica a superfícies territorials que oscil·len entre 1.500 i 4.000 km² de mitjana, mentre que els plans d'urbanisme s'apliquen en general a zones que oscil·len entre els 15 i els 40 km². Aquests són els nivells més generalitzats. Cal esmentar també els casos dels districtes anglesos, els «kreise» alemanys o les «regions» suïsses o els SDAU francesos que abracen zones de 300 a 950 km², que constituïrien un quart nivell de planjament.

Una norma de caràcter fonamental és que el Pla sigui abonat per un organisme de l'Administració amb competències i recursos. Per tant, els nivells de planjament són vinculats als nivells administratius que defineix la Generalitat, i això condiciona en gran part les característiques de cada tipus de pla.

Les Directrius, tal com s'han definit, són bones per a establir el marc i els objectius d'uns plans territorials

ESQUEMA SIMPLIFICAT DEL PROCÉS DE PLANEJAMENT

«grans» (per a donar-ne una idea, un màxim de quinze per a tot Catalunya) en què hi ha un marge ampli de decisió al nivell territorial i que poden donar la replicca a allò que s'ha previst al nivell global amb arguments de prou pes per a obligar a un replantejament.

Per tant, l'esquema de nivells que es proposa és el següent:

— Pla o Directrius territorials de Catalunya (a realitzar a la primera etapa).

— Plans de les grans divisions administratives que s'estableixin.

— Plans d'Urbanisme (en curs de realització o de futura realització per part d'ajuntaments, agrupacions d'ajuntaments o d'altres organismes d'administració local).

Vinculació

El Pla, un cop aprovat, ha d'ésser vinculant en el grau i de la manera que es determini per als organismes de l'Administració i especialment per als altres plans urbanístics o sectorials amb incidència territorial que es puguin portar a terme. Cal, però, establir els mecanismes necessaris per a poder fer esmenes, revisions o correccions del Pla, com també els organismes encarregats de veïllar perquè es compleixi.

En el camp urbanístic, les Comissions Provincials d'Urbanisme (o els organismes que les substituïxin) undran cura que els plans urbanístics s'adaptin a les propostes del Pla de Catalunya.

En altres camps, s'haurà d'utilitzar una Comissió Interdepartamental d'Ordenació del Territori, que haurà d'anulitzar les propostes del Pla d'Obres i Serveis i els diferents Plans Sectorials que es vagin fent (carreteres, aigües, transports, habitatge, sanitat, ensenyament, desenvolupament agrícola, etc.) per tal que siguin fets d'acord amb el Pla Territorial.

Un cop creada l'administració territorial i la nova administració local, caldrà establir els corresponents mecanismes de coordinació i col·laboració, tant pel que fa al compliment del Pla com al seu desenvolupament en altres plans, al seu seguiment i a la seva modificació, si s'escau.

Figures d'actuació

La figura del Pla Director Territorial de Coordinació, prevista en la Llei del Sòl, té una gran complexitat administrativa pel caràcter detallista amb què és concebuda i que el fet d'aplicar-la suposaria l'ordenació amb l'Administració central.

Altres, també hi ha, que s'han d'elaborar i de sotmetre al Parlament de Catalunya una llei que, entre altres apartats, contempï els mecanismes de formació, aprovació i execució del Pla Territorial de Catalunya.

A part la figura mateixa del Pla, les altres figures d'actuació haurien d'ésser bàsicament les ja existents en la Llei del Sòl o les previstes al nivell de cada Departament, ja que cal fer un esforç per no duplicar organismes i funcions. Una altra cosa és el seguiment i l'ús que es puguin fer dels resultats d'aquest seguiment de cara a assolir els

objectius establerts. Per a això caldria continuar mantenint el funcionament dels organismes de control de caràcter interdepartamental que es creïn.

Elaboració del primer pla

Com a resum del que s'ha dit en aquest capítol, podem afirmar el que segueix:

a) Abans de lliurar el Pla, caldrà que es promulguin les lleis d'organització i de divisió territorials.

b) Fora necessari, de cara a la seva realització i a la seva posterior acceptació, que en el procés d'elaboració s'establissin mecanismes de participació.

c) Amb uns recursos humans i materials adequats a la magnitud i a la responsabilitat de la tasca, aquest podrà ésser elaborat en el període mínim d'un any i mig, sempre que s'hagin portat a terme els dos apartats anteriors.

d) El Pla establirà un programa d'objectius a cinc anys dins d'unes fites a termini mitjà de l'ordre de quinze anys.

e) És fonamental la tasca de seguiment i, si s'escau, de correcció del Pla, ja que aquest es planteja com un treball continuat i no com una obra a finalitzar en un moment determinat.

SECCIÓ IV

RESUM I PROPOSTES SOBRE EL PLA TERRITORIAL DE CATALUNYA

1. De l'objecte

a) Seran objecte del Pla Territorial, en general, els factors que influeixen en les grans línies de l'aprofitament del sòl, i les decisions que afecten el país en tant que sistema de relacions condicionat per les dimensions i les característiques físiques del territori.

b) Seran objecte del Pla Territorial, en concret, els factors següents:

— Els usos del sòl genèrics, d'entre els quals es distingiran, com a mínim, els agrícoles, els industrials, els urbans i els que corresponguin a espais naturals a protegir i els necessaris per a protegir béns culturals.

— Les infraestructures, d'entre les quals es distingiran, com a mínim, les energètiques, les de transport (ferrocarrils, carreteres, ports i aeroports), les de regadiu, les medioambientals (abocadors, plantes de reciclatge, infraestructures de depuració); les comercials (estacions de mercaderies) i les relacionades amb la defensa.

— Els equipaments bàsics: sanitaris, educatius i habitatge.

— Els recursos naturals, especialment l'aigua i també els recursos geològics.

— Les activitats econòmiques bàsiques (indústria, agricultura, turisme), en tant que afecten el territori i en són afectades.

c) També seran objecte del Pla Territorial les zones que, per llurs característiques pròpies i en raó dels objectius generals del Pla Territorial, hagin de rebre un tractament específic. Caldrà determinar les que tenen més ca-

racterístiques homogènies des del punt de vista del desenvolupament i les mesures ajustades a les característiques esmentades per tal de potenciar-ne les possibilitats i resoldre'n els problemes. Aquestes mesures s'aplicaran a través del Pla Territorial.

2. Dels objectius

- a) En termes generals, el Pla Territorial afavorirà l'existència de bones condicions de vida en tot el territori, el desenvolupament de les característiques pròpies de cada territori específic i el protagonisme just d'aquells nuclis urbans que siguin apropiats per a la localització d'equipaments i d'activitats econòmiques.
- b) El Pla Territorial afavorirà el millor aprofitament dels recursos.
- c) El Pla Territorial protegirà el patrimoni natural i cultural.
- d) Els efectes negatius de l'activitat humana sobre el medi seran evitats mitjançant plans d'eliminació de residus sòlids, plans de depuració de les aigües i plans de lluita contra la contaminació atmosfèrica.
- e) El Pla Territorial distribuirà de forma àmplia i equilibrada les instal·lacions i els serveis d'interès públic.

3. Dels criteris

- a) La necessitat de distribuir equipaments pel territori haurà de contemplar l'exigència que aquests assoleixin dimensions òptimes.
- b) El Pla defugirà l'aplicació mecànica de la idea de les economies d'escala, el resultat de la qual seria un procés continuat de concentració. Tindrà en compte, en canvi, la noció de dimensió òptima, al marge de dimensió indiferent i les economies d'escala.
- c) Les opcions del Pla recolliran, sempre que sigui possible d'acord amb els objectius, en tendències realment existents. El Pla aprofitarà, per exemple, la tendència existent a un grau més gran d'urbanització.

4. Del model

El Pla Territorial orientarà l'evolució del país cap a una distribució més equilibrada de la població, bo i afavorint el creixement dels nuclis de població de dimensions mitjanes.

5. Dels subjectes

- a) La Planificació Territorial i les competències dels organismes que prenen decisions significatives en aquest camp:
 - Del Govern de la Generalitat ...
 - Dels organismes que preceptivament siguin establerts.
- b) Atès que diverses instàncies han de planificar els afers de la seva pròpia competència, és necessària l'existència d'una coordinació efectuada per un sol organisme, el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, per tal de prendre la responsabilitat de l'elaboració del Pla Territorial, d'acord amb els objectius i el model esmentats.

6. Dels instruments

- a) El Pla Territorial s'haurà de reflectir, de la forma que es determini, en l'assignació de fons pressupostaris dels diversos Departaments de Govern.
- b) Es definirà la noció d'inversió d'especial interès territorial, i cada Departament proposarà anualment el tant per cent de la inversió total que creu necessari dedicar a aquest tipus d'inversió, d'acord amb els objectius territorials establerts en el Pla.
- c) A partir dels objectius del Pla Territorial, s'establiran prioritats i criteris per a l'assignació dels fons del Pla d'Obres i Serveis.
- d) S'establiran criteris generals per a la localització d'equipaments, que hauran de ser contemplats en el moment de portar a terme localitzacions concretes.
- e) Les activitats amb un especial impacte medioambiental requeriran un sistema de llicència prèvia que permeti avaluar aquest impacte i orientar aquestes activitats cap a localitzacions adients.
- f) Es podrà an establir beneficis especials per a zones, o per a activitats del sector privat que contribueixin a objectius territorials del Pla.
- g) El Pla podrà condicionar determinades actuacions al mancomunament dels municipis afectats, sempre que sigui necessària per a assolir dimensions òptimes en aquestes actuacions.
- h) S'hi inclouran altres instruments d'acord amb les necessitats de la planificació.

7. Dels lleis

- a) La figura del Pla Director Territorial de Coordinació prevista en la Llei del Sòl comporta, actualment, la possibilitat de coordinació amb l'Administració central, però amb requeriments tècnics i administratius complexos.
- b) Per altra banda, poden ésser sotmeses al Parlament de Catalunya les lleis necessàries per a engregar el Pla Territorial, les quals hauran de contemplar els diferents aspectes implicats i la necessitat d'uns procediments àgils.
- c) Les lleis esmentades haurien de contemplar especialment els aspectes següents: necessitat de coordinació de decisions i realisme dels instruments a utilitzar.

8. De la laboració

- a) El Govern de la Generalitat sotmetrà al Parlament de Catalunya el pressupost necessari per a l'elaboració del Pla Territorial.
- b) L'inici del Pla es determinarà per decret, en el qual es definirà la forma de participació dels Departaments de Govern, d'altres organismes que hi hagin d'intervenir, l'objecte del Pla i els seus objectius.

9. Dels nivells del Pla

- a) El Pla es desglossarà en: Pla Territorial (global i per divisions administratives) i Plans Sectorials. El Pla Territorial haurà de contemplar els factors que condicionen el sistema territorial en conjunt i serà el marc de coordinació per a totes les actuacions. Els Plans Sectorials s'establiran d'acord amb el Pla Territorial.
- b) Les relacions entre els diversos nivells del Pla seran

determinades per tal de garantir, per una part, la coherència del conjunt i, per l'altra, per tal d'assolir un grau important de flexibilitat.

c) Les zones amb problemes i possibilitats específics seran objecte de mesures apropiades contemplades dintre dels Plans Sectorials.

10. De la durada i de la revisió

a) El Pla Territorial tindrà una validesa de cinc anys i contemplarà un horitzó de quinze, llevat de les correccions que s'hi puguin introduir com a resultat del seguiment.

b) Els diferents nivells del Pla seran objecte de seguiment per a analitzar-ne el grau de compliment i establir-hi les correccions oportunes.

c) La resta de plans tindran el termini de validesa apropiat a llur objecte i que es determinarà al seu moment.

11. De l'aplicació

a) Cada Pla definirà qui l'ha d'aplicar i mitjançant quins instruments.

b) Com a principi general, l'elaboració i l'aplicació dels Plans han de correspondre al subjecte que tingui competències institucionals en la matèria de què es tracti, amb la intervenció coordinadora, en la fase d'elaboració, de l'organisme encarregat del Pla Territorial, que haurà de fornir també els elements específicament territorials.

ANNEX I

ELS ASSENTAMENTS DE POBLACIÓ

L'arrel bàsica del sistema d'assentaments de població són les activitats econòmiques. Històricament, els diferents sectors han jugat papers diversos, però d'engà de la Revolució Industrial, la indústria ha tingut un paper central respecte al repartiment de la població sobre el territori. Actualment, la seva hegemonia es manté, encara que han sorgit altres activitats econòmiques englobades en el terme poc precís de «serveis». Alguns d'aquests serveis tenen una autonomia i força d'arrosseigament molt importants, com el turisme. Uns altres, com els transports, la construcció d'habitatges i els serveis sanitaris i educatius, requereixen un tractament específic, ja sigui perquè obren noves possibilitats a activitats econòmiques o no econòmiques, com la del transport, ja sigui perquè equilibren i enforteixen els assentaments de població.

En primer lloc, cal, per tant, tractament diferenciats de la indústria, de l'agricultura, del turisme. La indústria, i concretament la possibilitat de reorientar-ne la localització, és una variable clau per tal d'orientar l'ordenació del territori cap als objectius proposats. L'agricultura ha d'ésser potenciada tot el possible perquè desenvolupi al màxim la seva capacitat de constituir una forma de vida estable i progressiva i es mantingui com a l'activitat definidora de l'ocupació de la major part del territori. El turisme ha d'ésser objecte d'un tractament ordenador que l'afavoreixi com a activitat econòmica i que eviti efectes desequilibradors.

En el Pla Territorial el tractament d'aquests sectors —indústria, agricultura, turisme— haurà de relacionar-se amb les directrius per zones i amb el procés d'urbanització que ja hem definit com un aspecte essencial de la realitat territorial. Aquí només seran tractats com a tals sectors, tot tenint en compte les directrius generals que els han d'orientar de manera coherent amb els objectius generals.

En segon lloc, una política d'assentament ha de contemplar els serveis necessaris. Aquests venen darrera de l'existència i de l'augment de la població, però són essencials per a les condicions de vida o d'arrelament estable. Els principals són l'habitatge, els serveis sanitaris i els serveis educatius. També, en aquest cas, el Pla Territorial haurà de relacionar les necessitats de serveis amb el procés d'urbanització, sota l'òptica d'un equilibri entre l'existència d'una satisfacció general de determinades necessitats bàsiques i l'imperatiu d'evitar la proliferació i la dispersió irracional de determinats serveis.

Activitats econòmiques bàsiques i assentaments

Indústria

Situacions i tendències de la localització industrial

La indústria catalana presenta un elevat grau de concentració en l'espai: el 75,79% de la població activa industrial resideix a la Regió I de la divisió territorial del 1936. Al nivell de sectors concrets, el grau de concentració és variable, així com les zones de predomini. Tanmateix, l'àrea determinada pel Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i l'Oriental és encara la més important.

Els sectors amb una concentració més elevada són la fabricació de productes farmacèutics, l'electrònica, els derivats del petroli, els productes de vidre i les arts gràfiques. D'aquests únicament el dels derivats de petroli (concentrat en un 57,9% al Tarragonès), es localitza principalment fora de l'àrea esmentada.

Els sectors amb una concentració més petita són l'alimentació, la fabricació de materials per a la construcció, i la fusta. Es tracta en tots els casos de sectors en què juga un paper important l'accés a les primeres matèries. Les tendències en la localització de les noves indústries a Catalunya actuen vers una lleugera reducció del grau de concentració a través dels processos següents:

a) Mitjançant la progressiva industrialització de les comarques properes al Barcelonès, en allò que s'ha conegut com a creixement en taca d'oli. Aquest procés té lloc primordialment en el període 1970-75, una vegada el nucli barceloní va arribar a la saturació.

b) A través del que es pot anomenar creixement axial, entencent per aquest terme el procés en què s'han creat i traslladat nombroses indústries al llarg dels nous eixos de comunicació ràpida que significa la xarxa d'autopistes completada durant els anys 1973-76.

c) I, finalment, a través del desenvolupament de nous nuclis industrials diferents del barceloní. Concretament, la

zona creada al voltant del Tarragonès i el nucli del Giro-nès. Aquestes àrees, amb centres de població importants, tenen una dinàmica industrial forta en què el factor de les comunicacions ràpides juga un paper important, però tanmateix no determinant, com en el cas anterior.

Els factors de localització industrial

Cal tenir en compte, en primer lloc, la dificultat de les possibles actuacions de l'Administració mitjançant polítiques d'estímulis fiscals i financers per al desenvolupament regional.

En segon lloc, la preponderància quasi determinant de dos tipus d'elements: el laboral i social en què intervenen la facilitat de reclutament de mà d'obra qualificada i sense qualificar, el nivell salarial i el clima social, i l'element comunicació, en què és determinant la proximitat a xarxes de comunicació, a indústries auxiliars i a centres de consum.

En tercer lloc, el caire complementari d'aquell conjunt de factors en què precisament pot incidir d'una manera més directa la política territorial, és a dir, l'oferta, el preu i la qualificació dels terrenys, la infraestructura urbanística i els equipaments socials.

L'heterogeneïtat del sector industrial fa que aquests grans trets genèrics hagin d'ésser matissats en concretar el nivell d'anàlisi. Molt sovint, la localització d'un sector variarà en funció del seu grau d'orientació al consum final o de la importància de l'abastament de primeres matèries. També hi influiran la qualificació i la intensitat en la utilització de mà d'obra, així com el nivell tecnològic i la necessitat de disposar de serveis empresarials.

Cal afegir-hi que hi ha factors de localització industrial de caire extraeconòmic difícilment captables. Sovint la localització d'una nova indústria no es decideix a través de cap mena de consideració racional i els factors que hi influïxen són de tipus afectiu o emocional: la residència o el lloc de naixement dels dirigents és un cas freqüent com a determinant de la localització.

Les principals àrees amb un dèficit important quant a xarxes de comunicacions són prou conegudes. Bàsicament es tracta de les comarques que han estat marginades del traçat de la xarxa d'autopistes, algunes d'elles a la zona litoral del país però la majoria en zones interiors. Cal destacar en aquest punt comarques de tradició industrial per a les quals la repercussió d'aquest traçat de les vies de comunicació ha constituït un factor negatiu important que s'ha vingut a sumar a d'altres a l'actual crisi industrial.

Respecte a les necessitats d'industrial, estudis recents xifren en una mica més del 30% Ha el sol industrial existent a Catalunya. D'aquestes, s'estima que aproximadament un 30% són ocupades, i de tal manera que l'oferta de sol industrial lliure és d'unes 14.000 Ha.

L'abundància de sol qualificat (sol amb Pla Parcial aprovat) permetria aproximadament duplicar el parc industrial existent i localitzar indústries que poden generar entorn de 450.000 llocs de treball, llocs de treball que hom calcula que el sector industrial català no podrà generar fins ben entrat el segle vinent. Aquesta forta desproporció entre l'oferta i la demanda augmenta si es considera l'o-

ferta en sentit més ampli (sol amb Pla General aprovat o sense planejament).

L'oferta de sol industrial qualificat a Catalunya es concentra a les àrees costaneres i als voltants de les autopistes de la costa i de la Jonquera i a les comarques del Vallès (Occidental i Oriental) i del Baix Llobregat (excloent-ne la CMB), que n'absorbeixen un 33%. El Tarragonès, comarca amb 4.015 Ha qualificades de les quals sols un miler són ocupades, es constitueix en la reserva principal de sol amb qualificació d'industrial de Catalunya.

Globalment, doncs, la dada important és una forta concentració del sol qualificat a les principals comarques industrials, mentre que es registra una oferta menor única-ment a l'eix del Llobregat (Manresa-Bergà) i als voltants de les carreteres N-II i N-152.

Tenint en compte la demanda futura a les diferents àrees, és possible, malgrat la superabundància global, que s'origini escassetats en algunes comarques costaneres properes a Barcelona i a d'altres d'interiors. Aquestes escassetats afecten, més que no pas l'existència de terrenys, la qualificació d'aquests.

Polítiques industrials-territorials

La indústria catalana es troba en ple procés de reconversió. Aquesta situació dificulta les mesures coactives o descoratjadores, i, en canvi, requereix una estreta coordinació entre una política industrial de foment i una política d'actuació territorial a fi d'impulsar el vessant positiu de la reconversió.

La política de desconcentració industrial —necessària perquè, evidentment, la concentració té ja diseco-nòmies— no és gens fàcil de dur a terme perquè, en molts casos, la indústria és una activitat difícilment mobilitzable, i més encara en les circumstàncies actuals. Però, de cara al futur, si que es pot pensar en una distribució espacial de la indústria, més adaptada fins i tot als condicionants que la crisi ha palesat.

No totes les indústries tenen les mateixes possibilitats de localització. N'hi ha que hauran de continuar radicades a la rodalia de Barcelona. Altres, per contra, tenen uns graus de llibertat força més amplis, tot i considerar que les empreses requereixen un cert nivell d'industrialització i de terciarització a fi de poder desenvolupar de forma òptima llurs funcions. Per això, l'actuació territorial en matèria industrial haurà d'aprofitar les tendències naturals de desconcentració i les possibilitats d'industrialitzar petites zones sobre la base dels recursos de cada comarca i de les característiques de les diferents branques industrials. En aquest sentit s'haurien d'afavorir les polítiques d'atracció industrial que molt sovint poden portar a terme els municipis (o les agrupacions de municipis). Aquestes polítiques podrien anar dirigides cap a:

a) Potenciar indústries que, localitzades lluny del nucli barceloní, aprofitin els recursos naturals de la zona on s'emplanten i s'integrin dins de la vida socio-econòmica que les envolta. En alguns sectors (la indústria alimentària en alguns dels seus subsectors, la fabricació de ciment, guix i calç, les indústries de la fusta i del suro), aquest fenomen ja s'esdevé d'una manera espontània. És una tendència que cal potenciar i alhora ampliar a nous sectors:

fabricació de maquinària agrícola, productes químics per a l'agricultura i la ramaderia i d'altres.

b) Potenciar el comportament d'alguns sectors industrials intensius en mà d'obra i de tecnologia convencional en què es produeix una tendència a canvis d'emplaçament dels establiments industrials tot buscant zones allunyades de l'entorn barceloní per tal d'aconseguir una reducció en els nivells salarials i un millor clima social (alguns subsectors del tèxtil, la indústria de mobles i la confecció són exemples de sectors d'aquest tipus). La política territorial hauria de facilitar trasllats d'aquesta mena (mitjançant actuacions en terrenys, urbanització, comunicacions, promoció, etc.), ja directament a través de la Generalitat, ja a través dels mateixos municipis implicats.

La millora de la xarxa viària és una de les variables importants en les decisions de localització empresarial i permet dirigir d'una manera indirecta la ubicació industrial. L'èmfasi s'ha de posar, per un costat, en les comunicacions intercomarcals (tot delugnant l'estructura radial), i, per l'altre, en la creació o millora d'eixos vertebradors.

Els fluxs generats pel sector industrial constitueixen el gruix dels generats per l'activitat econòmica del país, i, bé que llur mesura és difícil, els problemes que plantegen amb vista a la política territorial són palesos. Afecten, per un costat, la xarxa de comunicacions, i, per un altre, els mitjans de transport tant de passatgers com de mercaderies. A fi de fer possible la formulació de programes d'actuació territorial, és necessària l'elaboració de dos estudis de base: fluxs que generen les diferents activitats econòmiques i modes de transport emprats. En tots dos punts el deficit d'informació és important.

Pel que fa al sòl industrial, el territori català es pot dividir en dues zones. La primera, oriental-litoral, amb una oferta superabundant, i l'altra, occidental-interior, amb una gran escassetat de sòl industrial equipat. Les polítiques a aplicar a cada àrea seran, així, diferents: a l'oriental-litoral caldria un èmfasi més gran en el control del planejament i de la seva execució; a l'occidental-interior, una promoció decidida de la urbanització del sòl.

Per altra banda, les actuacions relatives al sòl industrial hauran de dirigir-se en els sentits següents:

1. Augment del grau d'urbanització, tant de les zones ja ocupades com d'aquelles no ocupades però amb Pla Parcial aprovat.

2. Legalització, si s'escau, de la situació de les zones ja ocupades sense planejament o sense cap més planejament aprovat que un Pla General i limitació en l'aprovaació de noves àrees. Qualsevol creació de la nova zona industrial en una determinada àrea amb finalitats de recobrir el llibri territorial potser haurà de compensada per una redefinició d'altres zones amb aquestes finalitats industrialment congestionades.

3. La definició del sòl inustrial haurà de tenir en compte elements sovint oblidats en la determinació de les zones actuals (en especial a les zones de Pla General, o encara sense planejament): aptitud del sòl per a la seva utilització industrial, impacte ambiental, usos alternatius i distribució global, dimensionament de les àrees.

4. En aquest darrer aspecte, i en la mesura que, amb finalitats de reordenació del territori, o de cobrir déficits puntuals potencials, es localitzin noves zones industrials

en centres allunyats dels nuclis tradicionals, hom consideraria com a estrí òptim per a aquesta mena d'actuacions polígons de dimensions inferiors a les dels que normalment ha promogut el sector públic.

Agricultura

Així com la indústria ha estat el factor fonamental del desenvolupament urbà, l'agricultura ha estat l'activitat definidora de l'ocupació de la major part del territori. En aquest sentit, és una altra de les activitats econòmiques bàsiques que el Pla Territorial haurà de contemplar. Certament, la incidència econòmica directa del sector agrari a Catalunya ha estat i serà necessàriament petita. També cal dir que la proporció entre població activa agrària i població activa total va disminuint, d'acord amb la tendència estructural d'aquest sector. És, però, un sector que ha mantingut taxes d'augment de la producció i valors superiors a la mitjana catalana i és un sector estratègic, en tant que proveïdor d'aliments i preservador de l'estructura territorial.

Localització de l'activitat agrícola

De forma molt esquemàtica, es poden definir tres tipus bàsics d'activitat agrícola vinculats a llur localització en el territori:

a) Agricultura residual. Es dona en aquelles comarques (Baix Llobregat, Maresme, Camp de Tarragona, etc.) en què l'extensió de la ciutat i de les indústries ha disminuït la superfície dedicada a l'agricultura tot transformant a vegades en urbans sòls molt aptes per a l'activitat agrícola. En aquestes comarques, doncs, cal estudiar la possibilitat i la conveniència de preservar terres agrícoles, tot contemplant aquesta conveniència en el context més general dels imperatius industrials i urbans, així com els objectius generals de desconcentració.

b) Agricultura estratègica. Es tracta d'agricultures que poden ser suport del futur desenvolupament de comarques depriïnides i de muntanya. En aquest desenvolupament, l'agricultura jugarà, en general, un paper de suport del creixement. Aquest seria el cas de les comarques del Priorat, les Garrigues, les de l'Alt Pirineu, etc.

c) Agricultura progressiva. Coincideix amb la franja de l'eix transversal: el Segrià, l'Urgell, part de la Segarra, part del Bages, Osona, el Gironès i l'Alt i el Baix Empordà. És una agricultura tècnicament preparada i amb unes productivitats elevades.

La distribució de comarques d'acord amb el seu caràcter més o menys agrari es pot fer tenint en compte la relació entre la població activa agrària i la població activa total. Partint d'aquesta relació, es pot fer una estratificació de quatre nivells:

A. On la població activa agrària és inferior al 10% respecte a la població activa total. En aquest cas es troben el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i l'Oriental, el Garraf, el Tarragonès, l'Anoia, el Maresme i el Bages.

B. On la població activa agrària és entre el 10% i el 20%. En aquest cas es troben el Gironès, el Ripollès,

Osona, el Berguedà, la Garrotxa, la Selva i el Baix Empordà.

C. On la població activa agrària és entre el 20% i el 40% de la població activa total. En aquest cas es troben l'Alt Penedès, el Baix Camp, la Vall d'Aran, el Baix Penedès, l'Alt Empordà, l'Alt Camp, el Segrià, la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Pallars Jussà, la Conca de Barberà i la Ribera d'Ebre.

D. On la població activa agrària és superior al 40% de la població activa total. En aquest cas es troben el Baix Ebre, la Segarra, l'Urgell, el Solsonès, el Montsià, el Pallars Sobirà, la Noguera, el Priorat, les Garrigues i la Terra Alta.

Cal tenir en compte, per altra banda, la pràctica, molt estesa, de l'agricultura a temps parcial, fet important per a l'estimulació d'activitat agrícola amb d'altres activitats econòmiques.

El sol d'ús agrícola

Un dels punts crítics del problema del sol d'ús agrícola a Catalunya és el seu preu. El preu de la terra, d'una banda, està relacionat amb el valor present i esperat del seu producte, i, de l'altra, depèn de l'oferta i de la demanda.

L'oferta de sol per a ús agrari és estructuralment rígida. Més aviat, com a resultat de la competència exercida per altres sectors, el sol per a ús agrícola disminueix.

La demanda de sol té característiques molt variades segons el motiu bàsic (ubicació d'activitats industrials, urbanes i recreatives, inversió com a salvaguarda de l'estalvi enfront de la inflació, ús agrícola) a què respon.

Davant de la interacció d'aquestes demandes i d'una oferta limitada, el preu de la terra ha augmentat notablement.

Aquest fet, sumat a d'altres motius tradicionals de rigidesa, ha tingut com a resultat dificultar les transaccions i, per tant, la variació de les dimensions de les empreses pageses. Aquesta variació ha d'ésser, però, una possibilitat oberta per a la iniciativa pagesa, perquè una agricultura progressiva va íntimament associada amb unes dimensions raonables de les explotacions.

Cal, per tant, tendir cap a un triple objectiu: per una banda, disminuir la pressió de la demanda no agrícola sobre el sol agrícola, de bona qualitat, tot procurant canalitzar-la a sòls amb poca potencialitat agrícola; per l'altra, cal augmentar l'oferta de sol agrícola de bona qualitat mitjançant regadius; per fi, cal que l'empresa pagesa tingui facilitats de crèdit per a operacions d'augment de dimensió i de tecnificació. No es pot ignorar que les dues últimes mesures són molt més importants, ja que no es pot pensar en un augment merament imperatiu de tot el sol agrícola.

Polítiques agràries relacionades amb el territori

Cal establir una zonificació al nivell de Catalunya, que defineixi el sol d'ús agrari. Aquesta definició establirà, al nivell municipal, la superfície agrària amb una localització cartogràfica a escala suficient. Aquesta superfície es diferenciarà segons diferents potencials agrícoles. Així, dintre del Pla Territorial, es podrien contemplar les possibilitats

de preservar els sòls agrícoles més productius. En qualsevol cas, serà possible calcular el perjudici al sol agrícola que diferents accions poden comportar i endegar aquelles que comportin un sacrifici menor. Al nivell municipal, la zonificació esmentada podrà ésser contemplada als efectes urbanístics.

Altres possibles mesures, orientades a l'augment de productivitat de l'agricultura, serien:

a) Realització de la concentració parcel·laria en més de 10.000 Ha. La possibilitat d'aplicar aquesta mesura per a millorar les estructures de les explotacions encara no ha estat gaire aprofitada. Uns dels efectes d'això són l'augment de la producció i la disminució dels costos.

b) Nous regadius. D'entre els regadius que cal estudiar i decidir a curt termini destaquen el canal Xerta-Riu Sénia, el canal Algerri-Balaguer, els regadius del baix Ter, el canal de les Garrigues baixes i els regadius de la Conca de Tremp.

c) Millora de la distribució de productes agraris en origen: pla dels mercats agraris de Catalunya, tant a través de la creació i l'ampliació dels centres de contractació, com del foment de l'associacionisme dels productors.

d) Millora de la informació sobre la qualitat del terra, a través de la realització de l'inventari de classes agrològiques i la del balanç de les fonts de matèria orgànica.

Respecte al foment de la industrialització agrària, és imperatiu adequar el sector agroalimentari a les noves necessitats de la demanda i al nou marc jurídic de la CEE, cosa que comporta la reestructuració de moltes indústries de primera transformació i la creació de noves (xarxes d'escorxadors municipals, indústries agràries de primera transformació, etc.). En aquest sentit, en l'aspecte territorial, caldrà preveure en els nuclis rurals i en les capçaleres de comarques o de valls (a la muntanya) l'assentament d'activitats industrials o de serveis relacionades amb el sector, sempre tenint en compte la necessària localització respecte als productors de matèries primeres. D'altra banda, caldrà preservar d'una manera efectiva les zones agrícoles amb denominació d'origen, com a garantia per a oferir uns productes transformats de primera qualitat.

Per tal de superar els desequilibris territorials, per a mantenir i incrementar la població en les comarques rurals, cal que a curt termini continuem actuant, encara que de manca sectorial o puntual, a les comarques de muntanya i deprimides. Tots esperant la llei de muntanya i el seu desenvolupament (lleí d'agricultura de muntanya), caldrà treballar en:

— L'actuació a les comarques ja declarades d'ordenació d'explotacions, que a Catalunya són el Priorat-Falset, les Garrigues i la Segarra.

— Les declaracions de noves comarques d'ordenació d'explotacions, concretament el Pallars.

— El foment de la ramaderia extensiva.

— La renovació dels recursos de pastura, a través d'una actuació coordinada amb la política forestal.

Turisme

Dins dels sectors econòmics que han tingut un paper territorial important en el passat o que previsiblement el

indran en el futur, cal fer un esment del turisme. Tant en el seu vessant interior com pel que fa a la vinguda de gent de fora del país, el turisme ha generat efectes importants pel que fa a l'ocupació del sòl, al paisatge, a la demanda de serveis i d'infraestructures i a l'evolució d'un nombre considerable de nuclis de població.

Oferta i localització d'allotjaments

En conjunt, l'oferta d'allotjaments de disponible turística s'eleva a gairebé 1.600.000 places, el 80% de les quals correspon a places d'allotjament extrahotel·ler (apartaments i xalets de disponible turística i segones residències).

Durant l'etapa 1970-74, l'oferta d'allotjament hotel·ler passà d'un total de 1.979 establiments a 2.183, mentre que el nombre de places s'incrementava en gairebé 25.000. En termes absoluts, el màxim creixement correspon, a escala provincial, a la província de Girona i, en termes relatius, a les de Tarragona i de Lleida. El període 1974-80 ha estat caracteritzat per un lleuger decreixement del nombre de places hotel·leres, fruit de la crisi econòmica general i de la del sector, i l'oferta hotel·lera va quedar limitada a 2.141 establiments i 164.000 places, aproximadament. Pel que fa a l'evolució de l'oferta temporal extrahotel·lera (fonamentalment les places extrahotel·leres de disponible turística i les de segona residència), observem que el màxim creixement ha tingut lloc durant el període 1970-1980 i, amb una incidència més gran, durant l'etapa 1970-1975. Les tendències actuals que s'aprecien quant a l'oferta d'allotjament són fonamentalment les següents:

- Feble ritme de creixement de l'oferta d'allotjaments hotel·lers (en alguns llocs, creixement zero).
- Expansió del mercat de segones residències.
- Preferència per part de la demanda turística pels allotjaments extrahotel·lers, bàsicament perquè ofereixen una major independència i un preu menor.
- Demanda cada vegada més forta d'establiments hotel·lers «comercials» a les grans ciutats, en que es presin serveis dirigits a l'home de negocis i a l'executiu.
- Problemàtica creada a les grans ciutats per la qüestió de la relació cost del sòl/inversió total/tipologia d'explotació, a les instal·lacions hotel·leres, la qual cosa, a determinades ciutats europees, s'ha traduït en la promulgació d'unes ordenances especials d'edificació per a aquest tipus d'establiments.

Pel que fa a la distribució espacial de l'oferta d'allotjament, hom pot considerar el territori de Catalunya dividit en tres àrees: la zona costanera, el país interior i la zona pirinenca.

— A la zona costanera se situen el 86% cent de les places hotel·leres i el 71,6 del total d'establiments. Les concentracions més importants, pel que fa al nombre d'establiments i de places, es localitzen a la Costa Brava, amb un total de 122 establiments i aproximadament 63.000 places, i a la ciutat de Barcelona, que constitueix, ella sola, el 34% del total de les places d'allotjament hotel·ler de la província. És situat també a la zona litoral el 98% de l'oferta d'allotjament extrahotel·ler de possible utilització turística (apartaments, xalets, etc., amb la inclusió de segones residències), bé que en aquest cas les concentracions se situen

preferentment al litoral de les províncies de Barcelona i de Tarragona, zona on es localitza entorn del 75% d'aquest tipus d'oferta. També l'oferta de càmpings, unes 148.000 places, es concentra bàsicament a la zona costanera. La màxima concentració se situa a la Costa Brava (57.000 places), seguida de la costa de Tarragona (49.000 places) i de la de Barcelona (37.000 places).

— El país interior, que és el més ampli quant a territori, té únicament el 15% del total d'establiments hotel·lers i el 9% del total de les places. Malgrat tot, s'ha de precisar que en aquesta àrea no han estat avaluades les places extrahotel·leres (majoritàriament de segones residències) que hi ha i que en una bona part dels casos són juxtaposades a la franja litoral.

— La zona pirinenca, si bé en els últims temps ha desenvol·lat força els centres d'esports d'hivern, posseïx encara una oferta feble d'allotjaments turístics. L'oferta hotel·lera és de 144 establiments i 7.315 places (el 5% del total de les places hotel·leres de Catalunya). L'oferta extrahotel·lera es calcula, en avaluacions efectuades no fa gaire, en unes 20.000 places.

Les infraestructures, els recursos i els equipaments

Les infraestructures d'accés seran tractades extensament a l'Annex dedicat als transports. Tanmateix, no podem deixar de fer-hi una breu referència en allò que afecta el sector turístic. Així, cal assenyalar que la xarxa d'autopistes, autopistes i carreteres presenta problemes, principalment, en els accessos a la zona pirinenca i en els accessos, a les hores punta, a la ciutat de Barcelona, i que, pel que fa al ferrocarril, els problemes són més grans a l'àrea de la zona litoral situada al nord de la ciutat de Barcelona, molt especialment al Maresme.

Les infraestructures d'accés aeri tenen llur principal problemàtica a l'aeroport de Barcelona i en la congestió de l'espai aeri i de la capacitat de l'aeroport durant els mesos punta de l'estiu. La zona pirinenca millorarà el seu accés aeri, quan es posi en funcionament operatiu l'aeroport de la Seu d'Urgell.

En els accessos marítims hi ha una falta total de planificació, no solament en allò que concierneix els ports esportius, sinó també en tot allò que fa referència a la franja costanera.

Pel que fa a les infraestructures de servei, cal assenyalar alguns problemes bàsics. Així, per exemple, en una bona part del nostre litoral les aigües residuals s'aboquen al mar sense haver estat depurades, cosa que produeix nivells de contaminació considerables en algunes zones. Hi ha escassetat d'aigua, en plena temporada, i l'existent és de mala qualitat, de manera especial al litoral sud de la província de Barcelona. Hi ha problemes de recollida i de tractament de les escombraries a molts municipis costaners, i a bona part de les urbanitzacions de l'àrea litoral o pre-litoral la falta de pavimentació i d'altres infraestructures bàsiques és un fet.

Pel que fa als recursos, en termes generals, podem dir que, llevat d'algunes zones del litoral on s'aprecia un ús dels recursos per sobre de llur capacitat mitjana, la resta del país presenta una àmplia i heterogènia gamma de recursos turístics (molts d'ells encara sense explotar), que ofereixen grans possibilitats de promoció turística.

Si estudiem els equipaments complementaris, arribem a la conclusió que hi ha, a la zona litoral, un fort déficit, la qual cosa provoca (en unes zones més que en d'altres) uns grans desequilibris entre l'oferta d'allotjament i l'estructura i de composició de l'equip complementari.

En aquesta zona litoral, els desavencos més forts d'equipaments es produeixen al nivell d'equipaments de platja, d'equipaments esportius i d'equipaments socio-culturals.

Objectius i propostes

Més que no uns objectius i unes propostes globals per a la totalitat del sector, sembla convenient proposar-ne d'específics per a cada una de les tres zones a que s'ha fet referència abans.

A la zona litoral o costanera caldrà, en primer lloc, elaborar, prèviament a l'ordenació territorial, un catàleg o inventari de recursos turístics.

Hom contemplarà, dins d'aquesta zona, tres tipus de «Territoris Turístics»: els desenvolupats, però amb possibilitats d'ampliació, els saturats, i els nous, susceptibles de desenvolupament turístic.

Les declaracions de «Territoris Turístics» de cada una de les tres modalitats explicades hauria de fer-se en funció d'una bateria d'indicadors que haurien de tenir en compte l'oferta d'allotjament (capacitat, tipologies/modalitats i qualitat); l'oferta complementària/recursos turístics; les infraestructures (d'accessos i de serveis) i la qualitat del medi ambient.

A causa del desfasament d'allotjament i d'equipament complementari, així com de l'exhauriment del sol apte, hom tendirà en general a mantenir una política de contenció i a una ordenació territorial que temperi la demanda, el creixement i la qualitat de l'oferta bàsica i complementària, supeditat l'ampliació de l'equip d'allotjament a un desenvolupament correcte i equilibrat de les infraestructures i de l'equipament complementari i prevegi una correcta interrelació entre el desenvolupament de l'oferta turística i la qualitat del medi ambient turístic (recurs turístic de primera magnitud).

Per a això caldrà engegar l'ordenació en profunditat, l'objectiu de la qual serà evitar, en aquells casos en què encara sigui possible, el continu urbanístic a la franja litoral. Es tracta de traslladar cap a espais més interiors aquells equipaments que no necessàriament han d'ésser vora el mar i, ensenms, estimular o afavorir la construcció a les àrees interiors dels municipis de la costa, per a descongestionar la primera línia o deixar-la «oberta» i «accessible» per a tothom.

Cada una també procedirà a l'elaboració de l'ordenació de cada una de les zones, amb uns criteris d'estàndards i, segons el tipus d'equipament; efectuar, prèviament a l'ordenació urbanística, estudis d'impacte ambiental i de capacitat de càrrega o saturació dels diferents territoris turístics; exigir que els nous projectes siguin autosuficients en matèria d'equipaments; establir una xarxa viària jerarquitzada, que desviï cap a les zones de pre-costa el trànsit més dens, amb penetracions cap a la costa; procurar que el desenvolupament turístic no s'interferixi en les possibilitats de desenvolupament d'activitats econòmiques relacionades amb el mar, i d'activitats agrícoles tradicionals; engegar d'una forma efectiva i ràpida el pla de sane-

jament del litoral per tal d'aconseguir descontaminar la zona marítima costanera i preservar les zones que han de mantenir-se en estat natural: dunes, reserves ecològiques, zones humides, etc.

La delimitació de «Territoris Turístics» es farà en funció de la distància al mar, el pendent, l'alçada i la tipologia del terreny, les incompatibilitats d'ús i les preexistències ambientals. Un cop delimitat, per a esbrinar si escau declarar-ho «Territori Turístic Saturat», hom seguirà el mecanisme següent:

a) Determinació de la relació territori/capacitat d'allotjament. Aquesta «ratio» de densitat ens indicarà el grau de saturació. Als territoris turístics saturats per aquest concepte, s'hi haurà d'establir una política de contenció total.

b) Determinació dels déficits d'infraestructures i de serveis. En cas que es reeixi a superar-los, als territoris que no siguin saturats d'acord amb la «ratio» de densitat, es podrà continuar incrementant l'oferta d'allotjament, però d'una manera selectiva.

c) Determinació dels déficits en els equipaments. En raó d'aquests, si el territori turístic no ha arribat encara a la seva capacitat de saturació per la «ratio» de densitat, podria exigir-se que els nous projectes turístics incorporin llur pròpia suficiència interna en matèria d'equipaments. Per exemple, si la platja d'un territori turístic és saturada, els nous projectes hauran d'incorporar «espais blaus» substituïts de la platja i amb la paritat suficient per al nombre de places previstes en el projecte.

Al país interior caldrà practicar una política d'«obertura controlada» vers les activitats turístiques. Aquesta política haurà de fonamentar-se en la potenciació d'activitats turístiques actives sobre la base de les activitats agrícoles que hom desenvolupa al país interior i en contacte directe amb elles. Per tal d'assolir-la, haurà de potenciar-se, des del punt de vista urbanístic, l'adaptació per a l'ús turístic de determinats allotjaments tradicionals (masies, refugis, etc.). La finalitat última de l'ordenació urbanística del país interior des de l'òptica turística no ha d'ésser sinó maldar per una integració i una coexistència entre les activitats i la vida tradicional dels pobles d'aquesta àrea i les activitats turístiques. Per a això s'haurà d'elaborar un catàleg o inventari de recursos turístics del país interior, i procedirà a un cens de totes les urbanitzacions de segona residència, ubicades al país interior, la majoria de les quals són clandestines en llur situació actual (legal i de desenvolupament) i també a l'elaboració d'un inventari de territoris rústics i d'espais naturals a protegir, en els quals no cabrà la possibilitat de cap desenvolupament turístic. Així, en una primera fase, es podrà adreçar l'esforç planificador de forma puntual als llocs conflictius.

En relació amb les urbanitzacions de segona residència, s'haurà de procurar que siguin autosuficients en matèria d'infraestructures i serveis per a no distorsionar el desenvolupament normal de la vida dels pobles rurals i perquè hi hagi un equilibri total entre el desenvolupament de la urbanització de segona residència i els espais naturals.

Caldrà preveure també l'elaboració d'uns quants circuits selectius, fonamentals bàsicament en el desenvolupament d'activitats relacionades amb els treballs agrícoles

de la zona i en la promoció d'activitats a l'entorn dels monuments artístics, a fi de compatibilitzar, de la millor manera possible, els recursos turístics existents amb les activitats tradicionals de cada lloc.

Així mateix, s'haurà d'adreçar la política d'allotjaments a «integrar» els allotjaments dintre dels pobles o en els allotjaments dels agricultors (degradament condicionats), i ahora s'haurà de promoure una política de recobriment dels pobles abandonats.

Finalment, a la zona pirinenca caldrà plantejar com a objectiu fonamental de l'ordenació del territori, des del punt de vista turístic, l'«obertura controlada» i «evitar tot-hora que puguin provocar efectes negatius al medi natural. El mecanisme de protecció dels sistemes naturals ha d'ésser absolutament rigorós, i en els projectes d'infraestructures i d'equipaments s'han de controlar l'estètica i la integració al paisatge; per tal d'assolir-ho, l'elaboració d'estudis d'impacte ambiental haurà d'ésser obligada. En aquesta mateixa línia caldrà elaborar un inventari d'espais naturals a protegir i delimitar una política de parcs naturals equipats per al lleure, per a cada un dels quals s'haurien de determinar les activitats i els equipaments a desenvolupar (tipologia d'activitat, localització i grandària).

Així mateix, s'haurà d'elaborar un inventari de recursos turístics d'especial interès que inclogui un pla previ que determini les possibilitats òptimes de creació d'estacions d'esports d'hivern.

Obviament, caldrà fomentar la integració dels habitants de l'indret en la promoció de les estacions d'esports d'hivern, per tal que part dels beneficis reverteixin sobre el mateix lloc, i tendir a ubicar els hàbitats, els serveis i els equipaments com més a la vora millor dels nuclis urbans existents. Al peu de les pistes s'haurien d'instal·lar només els serveis mínims imprescindibles.

Finalment, caldrà establir un pla urgent de millora dels accessos a la zona i practicar una política de recobriment dels pobles antics, alguns dels quals són, lamentablement, abandonats.

En tot aquest procés i per tal d'evitar situacions com les que s'han donat en el sector de forma constant, és necessari establir un grau elevat de coordinació tant per a l'establiment dels serveis necessaris (aigua, llum, telèfon, accessos, etc.) com respecte a la protecció de determinades zones o llocs puntuals del territori.

El Pla Territorial ha de contemplar sobretot el paper bàsic del turisme per a assolir objectius de recerquillón, de fixació de la població en determinades zones i de millora de la qualitat de vida tant dels habitants de les aglomeracions com dels de les zones receptors.

EQUIPAMENTS NECESSARIS PER ALS ASSENTAMENTS

Habitatge

El sector de l'habitatge és fonamental al nivell econòmic, i té també una incidència territorial prou clara, especialment pel que fa a les necessitats de sòl. La producció d'habitatges ha entrat, a partir del 1973, en una importan-

recció que, pel seu caràcter de sector inductor, té un fort impacte en la inversió i en l'ocupació.

El sòl per a l'habitatge

Dins l'estructura de costos de construcció de l'habitatge, el preu del sòl és el factor que ha pujat més de pressa. Així, mentre en el període 1965-1974 el cost de la vida pujava com a mitjana un 100%, el de l'habitatge ho feia més d'un 300% i el dels terrenys en el 830%. Això significa, d'altra banda, un increment dins l'estructura de costos que fa passar aquest capítol del 8% fins a prop del 25%.

La modificació de la política de sòl es presenta, per tant, com a bàsica per a tota acció en qualsevol dels terrenys en que l'actuació de l'Administració catalana n'hagi de menester (equipaments, habitatge, infraestructures, etc.), però especialment per a garantir la realització d'un habitatge públic. Cal pensar en una política de sòl per a localització d'activitats o població, i, per tant, amb objectius d'ordenació del territori, i en sòl per a actuacions d'habitatge públic a fi i efecte d'atendre demanda insolvent, tot promovent l'actuació de cooperatives per a construir nous habitatges i fent renovacions urbanes.

L'estoc d'habitatges

El primer problema a contemplar pel que fa a l'estoc d'habitatges és la seva antiguitat. A ciutats velles com Terrassa o Barcelona, la major part dels habitatges tenen més de setanta-cinc anys, fet que crea problemes de conservació i de renovació urbana. En l'estoc més modern, especialment pel que fa a l'habitatge econòmic, els problemes rauen en la baixa qualitat.

La problemàtica de l'estoc és força complexa, i cal pensar en diferents nivells de tractament.

a) Cal regular els lloguers de tal manera, que puguin arribar progressivament al nivell de mercat. No obstant això, cal tenir en compte com a element reductor l'estat de conservació de l'habitatge, així com la capacitat de renda dels habitants actuals. A la vegada, cal desenvolupar programes amplis d'habitatge públic per a atendre tota la demanda insolvent.

b) Cal controlar la qualitat de l'habitatge, especialment en les noves promocions.

c) Cal facilitar la renovació dels conjunts urbans degradats tant en el seu entorn com en l'interior dels habitatges, a través de les mesures de planificació urbanística, instrumentació d'òrgans de gestió i mesures de finançament.

Un punt que cal remarcar sobre tot és la necessitat de dirigir més recursos financers vers el sector habitatge, a fi i efecte d'augmentar el nivell de demanda solvent, que està disminuint fortament com a efecte de la crisi econòmica. Cal pensar que aquest increment de recursos també s'ha d'utilitzar per a la promoció d'habitatge públic (lloguer) i semipúblic (propietat amb condicions).

Directrius territorials per a l'habitatge

Es planteja un ventall de línies d'actuació pública al nivell territorial força ampli dins el camp de l'habitatge per part de la Generalitat. Aquestes línies, que han d'ésser

avaluades en llurs magnituds a fi i efecte d'establir nivells de prioritats o esforços a dedicar-hi, són:

- a) El desenvolupament d'una política d'habitatge rural per a la renovació interior d'aquest i del seu entorn, així com dels serveis i de les infraestructures necessàries. Tot això conservant qualitats i característiques arquitectòniques i establint les vies financeres adients.
- b) La renovació de l'estoc immobiliari tant en el seu interior com en el seu entorn mitjançant la planificació urbanística adient, la creació d'òrgans de gestió i les vies de finançament.
- c) Augmentar el nivell de disseny dels conjunts d'habitatge, així com les qualitats constructives.
- d) La recerca de nous recursos financers i la creació i el desenvolupament de nous agents financers, com ho poden ésser les cooperatives o d'altres ja esmentats i a estudiar.
- e) La planificació i la programació de la construcció d'habitatges segons necessitats i objectius. Dintre d'aquests cal tenir en compte els d'ordenació del territori però també els urbans. Per a aquests últims cal pensar en actuacions integrades que contemplin, no tan sols la creació d'habitatges, sinó també la construcció per a d'altres usos, transformació d'usos i espais lliures.
- f) El desenvolupament de la política de sòl a través de l'Institut Català del Sòl, d'acord amb els objectius esmentats.

Equipaments diversos

Les diferents característiques dels equipaments col·lectius (sanitat, ensenyament, esport, cultura, lleure, serveis socials) fan difícil definir una política homogènia des d'un punt de vista territorial. Així mateix, els treballs que van adreçats a l'obtenció d'una informació i d'una valoració d'aquesta des de l'òptica de Catalunya i des d'una perspectiva territorial no són acabats, i això dificulta una valoració global de la qual es puguin deduir polítiques territorials concretes.

Malgrat aquestes dificultats, creiem possible —lògicament amb caràcter provisional— definir alguns criteris en aquest sentit. Entenem que, des de l'òptica dels equipaments col·lectius, l'objectiu fonamental del Pla ha de ser donar coherència a les diferents actuacions sectorials en funció de l'estratègia, i de les prioritats de creixement territorial que es defineixin, bo i respectant, en la mesura possible, les dinàmiques específiques de cada sector i cercant la màxima igualtat territorial en els nivells de dotacions i d'accessibilitat a aquests.

El nivell de dotacions actual

Sense entrar en cap valoració quantitativa de déficits, els diferents estudis demostren l'existència d'importants déficits en el conjunt d'equipaments si ens referim als estàndards mínims de caràcter europeu. Cal atorgar-hi, lògicament, aspectes com la desigual distribució territorial de les dotacions existents, l'obsolescència o degradació (deficit funcional) de moltes d'elles, els nivells d'equipaments col·lectius de caràcter públic molt baixos, etc.

En termes molt globals es pot dir que els municipis entre 20.000 i 50.000 habitants ofereixen els millors nivells de

dotacions en el conjunt de sectors, i que es mantenen nivells acceptables a partir dels 10.000 i fins als 100.000 habitants. Les zones més deficitàries corresponen a la Regió I de la Divisió Territorial del 1936 (en els municipis de més de 100.000 habitants, fonamentalment), en els cinturons industrials i en les zones de muntanya on no hi ha nuclis de població per sobre dels 10.000 habitants. Insistim en el caràcter absolutament global d'aquesta breu descripció i en la necessitat d'arribar a nivells de tractament sectorials molt més concrets.

Directrius

També amb caràcter molt genèric, els criteris que han de permetre configurar polítiques d'actuació són els següents:

— És imprescindible la configuració de sistemes territorials per a cada sector que permetin crear una xarxa racional de dotacions tot recolzant-se en els nuclis de població significatius a cada zona. Això, tant per a permetre una racionalitzar-rendibilitat de les inversions (que tinguin suport mínims d'usuaris potencials) com per a permetre uns sistemes de programació i de gestió coherents. És l'orientació del Mapa Sanitari i de Serveis de Museus i de Biblioteques. Aquesta «jerarquització», no pot, però, menysprear la necessitat que determinats equipaments (per exemple, pre-escolar i EGB) exigeixin una localització més pròxima a la població potencialment usuària.

— Tot i que cada sector pot necessitar àmbits territorials diversos, la definició d'una divisió territorial de Catalunya serà un àmbit clar de referència per tal d'evitar una profusió totalment irracional de divisions.

— La definició d'una estratègia de reequilibri territorial a Catalunya que comportarà el Pla haurà d'incloure en les prioritats d'inversió pública en els diferents sectors, bo i tenint presents almenys dos criteris:

a) Si es demostrat que els equipaments tendeixen a seguir les concentracions urbanes, no és menys cert que l'existència de bons nivells d'equipaments atrauen tant activitats industrials com població. Les orientacions del Pla hauran de condicionar, doncs, les inversions públiques, que, bé que hauran de tenir en compte lògicament les zones de màxima demanda i de màxims déficits, hauran d'ajudar els objectius de reequilibri territorial.

b) Si ja hem parlat de la necessitat de definir sistemes territorials per a garantir nivells mínims de rendibilitat econòmica i social de les inversions, no és menys cert que caldrà dedicar especial atenció a aquelles zones que, com algunes de les agrícoles i les de muntanya, no poden ni podran oferir llindars de població idonis. La rendibilitat de la inversió en equipaments no pot regir-se exclusivament per un criteri tancaut en ells mateix, sinó que ha de tenir presents els efectes exògens d'aquesta inversió, efectes no sols en l'obligat aspecte social (igualtat d'accessibilitat com a objectiu), sinó també en l'econòmic (el manteniment de població a determinades zones de Catalunya permet una explotació dels recursos d'aquestes que beneficien el conjunt de la població).

— L'accessibilitat als equipaments exigeix en determinats casos (hospitals, BUP i FP, etc.) l'existència d'una xarxa de comunicacions ben dotada, tant al nivell comarcal com a l'intercomarcal.

— Cal tenir present el caràcter motor de l'equipament educatiu respecte a d'altres sectors (equipament esportiu i cultural). Una bona xarxa territorial d'equipaments educatius generarà la iniciativa en els altres sectors. Una qüestió prioritària i de poc cost econòmic és l'atenció a les possibilitats d'intensificar i de diversificar els usos i de millorar les dotacions d'equipaments existents (la il·luminació d'una pista políesportiva escolar, per exemple, té rendiments elevats); la democratització real dels sistemes de gestió, amb la incorporació a aquests dels usuaris, és, en aquest sentit, un tema clau.

L'ORDENACIÓ INTERNA DE LES POBLACIONS: URBANISME

La política urbanística és un element fonamental en el desenvolupament de l'esquema i de les directrius del Pla Territorial. Ha d'analitzar les propostes que es deriven d'aquest Pla per a unes zones concretes i ha de desenvolupar aquests propostes al nivell d'ocupació del sòl, mitjançant els plans d'urbanisme corresponents. Aquest procés comportarà, al seu torn, una nova definició del problema que originarà les necessàries revisions en el Pla Territorial següent.

A més de preparar la situació futura del territori, la política urbanística ha de contribuir a redreçar les conseqüències negatives que ha provocat el creixement desordenat de la major part de les nostres ciutats.

Planificació

En aquest sentit, la planificació urbanística és un instrument adreçat a reordenar i a compatibilitzar la pressió que exercixen el desenvolupament de les activitats econòmiques, el creixement poblacional i l'accés a l'oci amb la salvaguarda del territori.

Però la planificació urbanística ha de ser àgil, per tal de no demorar l'expansió de sectors d'activitat o de no posar-hi traves, i al mateix temps ha de ser rigorosa en el compliment de la legalitat vigent en cada moment. En canvi, cal demanar a la promoció urbanística privada que sigui respectuosa envers la normativa que emani de l'administració urbanística, que gaudeixi d'una qualitat tècnica suficient i que sigui solvent per a desplegar i mantenir les seves iniciatives.

Aquesta profunda imbricació del planejament urbanístic amb el desenvolupament de l'activitat econòmica requereix que els plans d'ordenació urbanística tinguin en compte les polítiques que duguin a terme els Departaments d'Agricultura, d'Indústria i Energia, i de Comerç i Turisme.

Per tant, els principals criteris de l'actuació urbanística seran els següents:

— Els plans d'ordenació seran l'expressió de les directrius sorgides de la política territorial i preveniran els espais qualificats necessaris i les mesures adients perquè aquella pugui complir-se.

— Els plans d'ordenació tindran especial cura en la conservació de les formes paisatgístiques de les ciutats i poblacions, tot evitant les agressions que fins ara s'han pro-

duït amb la construcció de grans blocs d'habitatge a zones rurals o d'interès turístic.

— Cal prendre mesures enfront de l'increment d'estatges i d'urbanitzacions de segona residència mitjançant la creació d'alternatives pròximes a les actuals urbanitzacions però formant part dels pobles existents mitjançant la compra i l'ajut a la recuperació de pobles rurals abandonats i també a través de mesures correctives de les urbanitzacions il·legals o abusives.

— En aquest sentit, caldrà estudiar un nou model de l'habitatge i de l'organització urbana actual com a mitjà de valorar la qualitat de vida a les ciutats i d'evitar el creixement de la superfície dedicada a les segones residències.

— Cal fomentar les actuacions urbanístiques per agrupaments de municipis a les zones de clara interacció urbana a termes municipals diferents, mitjançant figures jurídiques adequades i amb repartiment just de les càrregues i dels beneficis que pot originar el planejament.

— Dintre de l'objectiu general de difusió del planejament urbanístic —mitjançant l'adaptació del planejament existent vàlid, la revisió del planejament obsolet o la relació de nous plans allí on no n'hi hagi—, el Pla Territorial haurà d'establir en el seu programa un ordre de prioritats en funció del desenvolupament existent, programat o previsible.

Gestió

Tant important com la planificació és la gestió posterior del planejament. La coordinació entre les accions sectorials i les urbanístiques. En aquest últim aspecte, a més, s'ha de facilitar la gestió dels municipis o de les agrupacions de municipis en els seus aspectes administratius, instrumentals, tècnics i econòmics, per tal de poder arribar amb facilitat a disposar de sòl urbanitzat per a les diferents activitats.

En aquest sentit, és fonamental el paper de l'Institut Català del Sòl, que, d'acord amb els principis anteriors, ha de portar a terme una política de creació i de recanvi del sòl, tant el de creació pròpia com el d'ajut als municipis que no disposin de mitjans tècnics i econòmics per a assolir-lo.

El principal objectiu serà prevenir i facilitar el creixement urbà, bo i proporcionant el sòl urbanitzable necessari en els llocs més adients, per tal de poder endegar la política d'habitatge, d'equipaments i de desenvolupament econòmic i social previst en el Pla.

Malgrat que a Catalunya hi ha prou sòl industrial qualificat, el seu repartiment pel territori és molt desigual. Per això, es fomentarà i crearà un sòl industrial a les zones que n'estiguin més mancades i que necessitin expansió per tal d'assolir els objectius de recanvi territorial i de desconcentració.

En aquest apartat de política de sòl, els plans d'ordenació evitaran la creació de sòl urbà a zones d'elevat valor agrícola o en què es trobin d'altres recursos naturals protegibles.

Legislació

A curt termini i paral·lelament amb la planificació urba-

nística, seran redactades les normes següents al nivell de Catalunya:

— Normes per a estandaritzar la nomenclatura dels Plans d'Ordenació.

— Normes definidores dels estàndards generals d'equipaments no tan sols d'un punt de vista tècnic, sino com a expressió de la política d'establiment dels diferents equipaments mínims necessaris segons els diversos graus d'organització territorial.

Més endavant, amb posterioritat, i com a continuació a la promulgació de la llei territorial, caldrà emprendre la tasca de revisar i adaptar a les necessitats del país la Llei del Sòl.

Formació i ajuda

A través de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i per tal de poder dur a terme els objectius de planejament i de gestió, es potenciarà l'ensenyament i la formació d'experts urbanístics perquè puguin actuar tant en el camp de l'Administració com en el sector privat.

Això ha de permetre assolir un objectiu de millora de la qualitat tècnica del planejament a partir dels mitjans instrumentals i dels recursos personals de què avui disposem.

En aquest sentit, i com a ajuda de planejament, es potenciaran aquells serveis que poden ajudar a millorar la realització i la utilització del planejament, com per exemple el Servei Cartogràfic i el Servei Geològic de Catalunya.

ANNEX II

LA RELACIÓ ENTRE ASSENTAMENTS DE POBLACIÓ: TRANSPORTS I COMUNICACIONS

Directrius generals

El Govern de la Generalitat ha de veïllar perquè tot ciutadà de Catalunya tingui a l'abast, sota el control i l'ordenació de la Generalitat, els mitjans necessaris per tal de poder exercir el seu dret a la lliure mobilitat dintre de Catalunya i perquè aquests tinguin les característiques adients. Per aquesta raó, s'exigeix en tutelar del dret esmentat, en coordinador de totes les iniciatives i competències—siguin públiques o privades— que en el camp del transport hi hagi a Catalunya i en controlador de les obligacions i de la gestió dels agents privats que hi participin.

El foment del transport públic, tant de viatgers com de mercaderies, és un objectiu bàsic de la política de transports a Catalunya i s'ha de plantejar com a alternativa vàlida i efectiva per tal de resoldre, en el cas dels viatgers, no solament la mobilitat obligada, sino també els moviments pendulars de cap de setmana i la mobilitat no obligada.

El Govern de la Generalitat considera suport fonamental, d'acord amb el contingut de la Constitució espanyola, la iniciativa privada responsable, per a poder subministrar al ciutadà i a les empreses els mitjans de transport esmen-

tats, tot i seguir les normes i la planificació que seran establertes per la Generalitat.

És necessària la participació dels futurs ens comarcals, dels municipis i dels usuaris en la planificació i el control de l'eficàcia del transport a Catalunya. En aquest sentit, sota la forma de convenis, s'establiran relacions entre ajuntaments i Generalitat per tal d'endegar estudis de planejament, reorganització i harmonització dels transports col·lectius urbans.

S'ha de fomentar la racionalitat en la potenciació i en l'elecció dels diferents modes de transport basada en criteris energètics i de màxima utilitat social aconseguida amb un òptim rendiment econòmic de la gestió coordinada d'aquells. En particular, cal una política adreçada a afavorir l'ús dels transports col·lectius de viatgers amb preferència sobre els privats.

Cal una gran transparència i informació del sector de transports públics a Catalunya, tant els de viatgers com els de mercaderies. Per això, cal constituir per a Catalunya una base estadística fiable sota el control de la Generalitat.

Per fi, cal desenvolupar una Política Integrada de Transports, que compregui totes les modalitats d'aquests i per mitjà disposar dels instruments adequats per a la selecció i l'avaluació de les inversions, que eviti la possibilitat d'actuacions competitives, i que potenciï la coordinació entre els diferents mitjans de transport, així com entre aquest i la resta de les activitats territorials.

El transport per carretera

Estat actual de la xarxa viària

Tradicionalment, les inversions en infraestructura viària a Catalunya s'han dedicat de manera gairebé exclusiva a cobrir deficiències punyents (doblament d'una via quan la intensitat de trànsit aconsellava aquesta ampliació, execució d'una variant quan la travessa d'una població havia ocasionat gran nombre d'accidents, etc.), més que a establir un determinat model territorial planejat prèviament. S'ha menystingut, així, l'efecte estructurant dels eixos viaris com a cristallitzadors d'activitats a llur entorn, i han estat reduïts a simples infraestructures d'acompanyament, de seguiment d'implantacions preexistents.

Això ha conduït a una xarxa d'estructura radiocèntrica polaritzada al voltant de Barcelona i de la seva àrea metropolitana i a donar prioritat als accessos a aquesta zona, fet que no fa més que traduir-ne el pes real, en tots els aspectes, dins del conjunt del país. La xarxa manca, així mateix, de la jerarquització que fora necessària per tal de diferenciar funcionalment els tipus de trànsit, bo i establint malles tancades primàries i secundàries degudament interconectades, i, com a conseqüència, manquen molts cops trams de la xarxa viària, que són suplerts per trams de característiques inferiors que afecten negativament el nivell de servei del conjunt de l'itinerari.

El radiocentrisme esmentat abans es correspon amb una densitat molt més baixa de la xarxa a la zona interior de Catalunya, que es tradueix en l'enclavament d'algunes

comarques situades en un cul-de-sac, en la manca de connexions entre comarques veïnes i en la marginació d'algunes àrees respecte als canals bàsics de moviment. Per altra banda, les connexions de la xarxa amb l'exterior, i especialment amb França, són actualment insuficients.

Les característiques físiques (traçat en planta i perfil, amplades, corbes, pendents, visibilitat en avançaments, estat del pis, laterals, etc.) de la xarxa són molt variables i poc homogènies, fins i tot al llarg d'un mateix itinerari. En qualsevol cas, però, hi ha el déficit d'una xarxa prou densa de vies amb capacitat per al trànsit de vehicles pesants amb eixos de setze tones. Moltes vies de la xarxa bàsica travessen encara nuclis de població i requereixen per això l'execució d'una variant o un traçament especial de la travesa, mentre que alguns nuclis de població no disposen encara d'accés rodat en bones condicions en tot temps.

La seyalització, especialment l'horitzontal, és molt deficient. El seu millorament, no gaire costós, augmentaria forment les característiques de seguretat, especialment del trànsit nocturn.

Directrius

El transport per carretera, per la seva independència d'estructures fixes, i per la facilitat d'accedir a qualsevol indret, té com a vocació fonamental de relacionar tots els pobles i comarques en una xarxa flexible i coherent.

Perquè aquest objectiu pugui ésser acompanyat amb condicions adequades de seguretat, comoditat i velocitat, cal portar a terme una tasca important de millora de la xarxa viària i d'acomodació i àdhuc d'especialització per al servei públic.

Shauran de contemplar quatre funcions que corresponguin a altres tantes xarxes que se superposin sobre el territori:

a) Xarxa bàsica o fonamental, que servirà bàsicament de suport a la circulació de pas i a la interna de llarga distància; inclourà també les vies intercomarcals i aquelles intracomarcals d'especial importància.

b) Xarxes comarcals, que serviràn bàsicament de suport a la circulació generada entre els centres comarcals i els nuclis de segona importància. Tasca bàsica d'aquesta xarxa és de possibilitar la connexió amb el centre o centres comarcals de la manera més directa possible.

c) Xarxa local i municipal, que serà formada per les vies d'àmbit local, i servirà bàsicament de suport a la circulació intramunicipal i a la connexió entre els nuclis no situats sobre alguna de les xarxes abans definides i aquestes. Un objectiu a complir per aquesta xarxa és garantir en tot temps l'accés rodat a tots els nuclis de població en condicions adequades.

d) Xarxa rural, per a l'explotació de recursos naturals, accés a paratges d'interès turístic o d'altres objectius.

Al nivell d'Esquema i Directrius del Pla Territorial, cal limitar-se a tractar la xarxa bàsica o fonamental. Aquesta hauria de contribuir a complir els objectius següents:

- Contenció del procés de creixement de les àrees metropolitanes, i en especial de la de Barcelona.
- Potenciació d'una xarxa de llocs centrals distribuïts per tot el territori, que serveixin de suport per a l'equilibri d'aquest.

— Potenciació de l'activitat comarcal, mitjançant la millora de l'accessibilitat intercomarcal.

— Dotació d'accessibilitat amb un nivell de servei adequat a les zones i comarques que actualment no la tenen.

— Assoliment d'una dotació d'infraestructura equivalent per a cada zona del territori, bo i tenint en compte l'orografia i la densitat dels assentaments.

— Potenciació i millora de les relacions amb la resta de l'Estat espanyol i amb França.

— Reducció dels costos de congestió i dels déficits existents actualment, i evitació en el futur que es reproduixin.

— Garantia d'una circulació ràpida, segura i còmoda, a través de totes les vies que formen part d'aquesta xarxa.

Per a l'obtenició dels objectius enumerats anteriorment, les actuacions sobre la xarxa bàsica shauran d'ajustar als criteris que s'exposen a continuació:

— Aprofitar al màxim la infraestructura existent.

— Eliminar travesses o adequar-les a les característiques fixades per a aquesta xarxa en tots els itineraris existents que s'hi incloguin.

— Shaurà de poder connectar a través d'ella amb tots els punts bàsics del territori, entesos per tals els següents:

a) Tots els nuclis urbans de població superior a 10.000 habitants, les capitals de comarca i els llocs centrals que es designin, encara que no arribin a aquest nombre d'habitants.

b) Els principals punts d'accés amb la resta d'Espanya i amb França, actuals i previstos.

La geometria de la xarxa haurà de mirar que la distància entre cada dos punts bàsics del territori, amidades sobre aquesta xarxa, no superi en cap cas un tant per cent de la distància que s'obtidndria unint-les directament sense passar per punts tercers. Com a orientació, es fixa, en principi, el criteri d'un 15%.

Les característiques de disseny de les vies seran tals, que la velocitat de recorregut mitja de cada tram, en condicions no excepcionals, sigui igual o superior als 70 km per hora. Quan per raons orogràfiques aquest criteri resulti excessivament antieconòmic, en els trams corresponents s'admètran característiques inferiors sempre que la velocitat específica de disseny no resulti inferior als 50 km per hora.

La malla resultant haurà de ser la de longitud menor d'entre totes les que compleixen els criteris anteriors.

Pel que fa al transport de mercaderies per carretera, es considera important per a l'ordenació del sector la creació d'estacions de mercaderies gestionades per societats d'economia mixta integrades per les associacions de transportistes, les agències, les cambres de comerç i la Generalitat, on s'apleguin totes les agències actualment escampades per les ciutats i on mitjançant una adequada programació s'ordini el repartiment de les càrregues.

Shan de crear terminals TIR de carretera amb possibilitat de correspondència amb terminal TIF de ferrocarrils. Aquestes terminals han de correspondre amb alguna de les estacions de mercaderies abans esmentades.

L'agrupament i la disgregació de càrregues de contenidors que provenen del transport marítim han de fer-se en estacions adequades fora dels ports amb serveis de duanes propis, estalviant les grans superfícies que s'emmercen ac-

tualment per a aquesta finalitat als nostres ports, ja prou congestions.

S'han d'estudiar itineraris convenients d'acord amb els centres de producció i de rebuda de mercaderies perilloses. La creació d'aparcaments perifèrics especialment per a camions d'aquest tipus i les mateixes estacions de mercaderies poden estalviar accidents innecessaris.

Transport per ferrocarril

Estat actual de la xarxa ferroviària

Tenint en compte l'estructura a dels assentaments urbans de Catalunya, es pot afirmar que la xarxa ferroviària existent és força satisfactoria, tant en longitud de vies com en la seva ubicació. La creació d'uns quants trams més conduria a obtenir un esquema tancat força complet. Tanmateix, bé que la geometria de la xarxa resulta satisfactoria, el fet que sigui formada per trams d'amplada de via diferent impedeix la formació d'itineraris continus, fet que representa un element negatiu per a la flexibilitat d'ús de la xarxa.

L'estat físic de la infraestructura tampoc no és pas satisfactori, per tal com, bé que alguns límits de la RENFE han estat renovades en els últims anys, més de la meitat de la longitud total es troba en estat deficient. Per altra banda, les característiques del traçat, com també de la supràestructura, no són les necessàries per a obtenir el màxim rendiment possible del material mòbil de què seria possible disposar i de què, en certa mesura, la RENFE actualment ja disposa. Pel que fa a les línies de via i d'amplada internacional, explotades fins fa poc temps per companyies privades i transferides recentment a la Generalitat de Catalunya, es troben en molt mal estat en tots els seus aspectes: característiques de traçat, estat de la infraestructura i supràestructura i material mòbil, del qual es pot afirmar que és totalment obsolet.

Directrius

El transport per ferrocarril hauria de tenir per funcions primordials facilitar els desplaçaments domicili-treball a les zones d'alta densitat de població, com ho és l'àrea metropolitana de Barcelona, potenciar la relació entre els nuclis de potencial urbà més gran, tant pel que fa referència al transport de viatgers com al de mercaderies, dotar d'accessibilitat per aquest mitjà de transport determinats grans nuclis de lleure i de turisme, especialment els Pirineus i la costa i, encara, potenciar la connexió amb l'exterior.

Per a assolir aquests objectius, s'haurà de millorar pràcticament tota la xarxa existent. A les línies de RENFE, les actuacions haurien de concentrar-se fonamentalment en la supràestructura, senyalització i automatització del servei, mentre que a les línies de la Generalitat, atès el seu pèssim estat, les actuacions hauran de començar per la infraestructura, element base sobre el qual recolza la resta del sistema. Un tema de gran importància en la millora de la xarxa ferroviària és l'eliminació de passos a nivell, criteri que s'haurà de tenir present en tota renovació d'infraestructura que s'abordi, així com també trobar

solució a les possibles interferències entre el ferrocarril i les poblacions que travessa, tot fent compatibles el servei ferroviari i la funció urbana sobre el mateix espai, de manera que en resulti la potenciació d'ambdós.

També s'haurà de renovar el material mòbil i incrementar-ne el parc actual, així com desdoblar totes les línies destinades a ser suport de serveis suburbans i en aquelles que serveixin de connexió amb la resta de l'Estat espanyol i amb França. Sobre aquest punt s'ha d'assenyalar que, en principi, aquells itineraris que s'hagin de destinar a funcionament suburbà i de llarga distància conjunta, la capacitat dels quals exigeixi més de dues vies, s'haurien de desdoblar amb nous traçats que serveixin de suport per als trajectes de llarga distància.

El nou itinerari permetrà potenciar les noves zones sobre les que s'implanti. Així mateix, s'hauran de crear els trams de línia necessaris per a completar la malla ferroviària i per a facilitar l'accés a determinades zones de lleure i de turisme, i, encara, per a enllaçar amb la xarxa europea una línia d'amplada internacional que uneixi Barcelona amb algun dels punts fronterers amb França. En principi, per raons territorials, així com també de funcionalitat, es considera que aquest punt podria ser la Tor de Querol.

En un altre ordre de coses, s'haurà de coordinar el ferrocarril de manera adequada amb els altres que li serveixin de suport i el complementin. Dins d'aquest objectiu, destaca l'obtenció d'una bona accessibilitat des de les conurbacions a les terminals i estacions, amb la creació, allí on convingui, de *park and ride*.

També s'hauran de coordinar i millorar les operacions de ruptura amb el transport marítim i s'haurà de millorar el sistema de descàrrega i de repariment, així com l'emmagatzematge a les zones de destinació a fi de facilitar i de potenciar la utilització del ferrocarril per al tràfic de mercaderies. Dins d'aquest objectiu, s'integra la creació de les corresponents terminals TIF, adequadament distribuïdes sobre el territori.

Finalment, pel que fa al transport de viatgers, caldrà potenciar i millorar el servei i establir una gestió i explotació adequades. Això es concreta, per una banda, en l'obtenció d'una seguretat, una puntualitat, una velocitat, una condícia i una comoditat més grans, així com un augment de l'oferta i una millor adequació de la demanda potencial en cada cas, i, per l'altra, en una política fiscal i de subvencions per part de l'Administració que permeti una política de tarifes prou atractiva per a dissuadir a usar el transport privat en els trajectes concurrents, carretera-ferrocarril. En aquest sentit, i tot i considerar la mateixa rigidesa d'aquest sistema de transport se n'ha de procurar una explotació tal, que permeti la màxima adaptació del servei a les demandes puntuals, ja que és en aquests casos en què aquest mode resulta més competitiu amb el transport privat per carretera.

Directrius del transport terrestre a les grans àrees urbanes

Ateses les seves especials característiques i els volums excepcionals de mobilitat que s'hi produeixen, el transport

en aquestes àrees ha de tenir una organització institucional pròpia d'autoritat única, on s'apleguin les competències de les diferents administracions que hi intervenen, i amb competència absoluta sobre la planificació del transport i el trànsit, la tarificació i el finançament.

Nòmés d'aquesta manera pot assolir-se una real coordinació entre els ferrocarrils suburbans (siguin de RENFE o de la Generalitat), el ferrocarril metropolità, si n'hi ha, i els transports suburbans per carretera.

Dins d'aquestes àrees i correlativament amb la densitat més gran i el caràcter més generalitzat del servei públic, s'establiran polítiques de dissuassió de l'ús del vehicle privat. No obstant això, aquesta política dissuasiva seria complementària dels objectius principals bàsics, com s'ha dit, en el foment de condicions positives a l'ús del transport públic, que s'ha d'aconseguir amb la millora del nivell de qualitat i el servei que li és intrínsec.

Les condicions de comoditat i de regularitat de correspondències i de coordinació han d'ésser en aquestes zones adequades al gran volum de passatgers transportats.

Transport marítim i façana litoral

Els ports comercials catalans i la infraestructura de transport terrestre que hi convergeix són bàsics per al desenvolupament de Catalunya, i molt més encara com a porta d'Europa amb l'ingrés d'Espanya al Mercat Comú.

El que es pot anomenar front portuari català consisteix en un conjunt d'infraestructures (ports) que, si bé per una banda tenen una relació de competència, per una altra tenen un objectiu comú de cara a facilitar el transport i les comunicacions per mar i l'activitat pesquera o bé l'esport i el lleure. Les seves característiques pròpies i les del seu repaís els ha portat a una caracterització pròpia i a una especialització dins del conjunt.

Deixant de banda petits espigons, i llocs d'amarrada de molt poca entitat, podem assenyalar l'existència de trenta-cinc ports, dels que tres són particulars, catorze són exclusivament esportius i els divuit restants tenen diverses funcions.

El centre principal és el port de Barcelona i en segon lloc el de Tarragona, amb una forta especialització en el tràfic de productes petrolers. Aquests dos ports són els únics que podem considerar que exerceixen una activitat industrial, és a dir, que han donat lloc a indústries orientades al transport marítim, sigui per la seva producció, sigui pel seu abastament.

Un segon nivell, i el formen els ports amb una certa activitat comercial (Sant Carles de la Ràpita, Vilanova i la Geltrú, Blanes, Sant Feliu de Guixols, Palamós i Roses).

És una activitat variable en quantitat i que en algun cas (Blanes i Roses) és actualment gairebé inexistent.

Del tercer nivell serien aquells ports que, a més de l'activitat esportiva, tenen també una funció pesquera. Podem esmentar, com els més importants d'aquest nivell, a més dels ja esmentats en els grups anteriors, els de l'Amella de Mar i Cambrils. També entrarien en aquest grup l'Ampolla, Salou, Torredembarra, Arenys de Mar, l'Estartit, l'Escalca, el Port de la Selva i Alcanar.

En el moment d'estructurar el front marítim català s'ha de pensar, però, en tres menes de ports:

- a) els principals de Barcelona i de Tarragona.
- b) els complementaris de Sant Feliu de Guixols, Palamós i Sant Carles de la Ràpita-els Alfacs.
- c) els secundaris a seleccionar entre els esmentats anteriorment.

Pel que fa al primer grup, cal portar a terme una política de potenciació coordinada, atès l'important paper que juguen i poden jugar en el futur aquests dos ports, no tan sols en l'àmbit de Catalunya, sinó també als nivells espanyol i europeu. Cal pensar, però, a establir els mecanismes necessaris per a obviar a la dificultat de coordinació que comporta el fet que tenen un règim administratiu que no depèn de l'acció de govern de la Generalitat.

El segon grup de ports pot jugar un paper bàsic pel que fa referència a l'equilibri territorial, així com a una certa racionalització dels tràfics marítims. Es tracta de potenciar l'equipament portuari de la costa nord de Catalunya sobre la base del binomi Sant Feliu-Palamós, que podrien exercir aquesta funció de forma compartida, i establir un altre centre a la part sud del país aprofitant també les instal·lacions dels Alfacs a Sant Carles de la Ràpita, localització que té, per altra banda, un potencial considerable per a portar a terme una política d'industrialització portuària.

Respecte al tercer grup, s'han de facilitar les seves funcions pesqueres, i, per altra banda, analitzar les possibilitats que es puguin presentar referents a petits tràfics de cabotatge.

Caldria també establir al nivell del Pla unes propostes d'utilització de la franja costanera, pel que fa a la construcció tant de ports esportius públics o privats, com d'obres de defensa de platges o d'infraestructures situades al llarg de la costa.

En totes aquestes actuacions, el paper fonamental del Pla serà de coordinar les actuacions sobre la costa amb les previstes a l'interior. Això inclou des de les qüestions ja esmentades de la industrialització portuària i reserves d'espai per a activitats lligades al transport marítim, fins a infraestructures d'accés, serveis, etc., així com el lligam amb el desenvolupament de zones turístiques o de segona residència amb l'equipament costaner, preservació de zones d'utilització urbana o d'interès paisatgístic o cultural, etc.

Com a base de totes aquestes activitats, tenim un patrimoni natural important, la costa, que té una franja de caràcter més o menys dinàmic segons els trams. El Pla haurà de considerar la forma de portar a terme una gestió adequada de les formacions sedimentàries que originen les platges, de forma global i no com fins ara en punts aïllats que han produït nous problemes a d'altres llocs. Totes les actuacions que s'hagin de portar a terme en el litoral (o en la zona activa de les formacions sedimentàries) no es poden fer al marge d'aquesta planificació global del medi físic costaner que s'ha de fer de forma coordinada amb les planificacions sectorials que ja hem esmentat (turística, portuària, industrial, etc.).

El transport aeri

El sistema aeroportuari català es compon actualment dels aeroports i aeròdroms següents:

- a) Aeroports comercials internacionals: Barcelona, Girona-Costa Brava i Reus.
- b) Petits aeròdroms dependents de la Subsecretaria d'Aviació Civil: Sabadell i Albàrrec.
- c) Aeròdroms privats: la Cerdanya, le Seu d'Urgell, Ampuriabrava, Suquets, Manresa, Igualada i Sant Pere Sallavina.

A la vista dels equipaments i de la ubicació dels diferents aeroports i aeròdroms esmentats, es pot afirmar que la xarxa internacional resulta adequada a la demanda existent actualment. Per contra, el segon i tercer nivells (aviació comercial d'àmbit català i aviació esportiva i privada) no responen a les demandes potencials que presenta una zona com Catalunya. Els objectius d'una política aeroportuària per a Catalunya haurien de ser els següents:

- Intervenir en l'orientació del desenvolupament d'activitats dels aeroports comercials i internacionals i promoure la participació en aquelles decisions que puguin afectar directament Catalunya de la política general de transport aeri de l'Estat espanyol.
- Potenciar les possibilitats dels tres aeroports internacionals existents, així com l'estudi de la possible creació futura d'un aeroport de caràcter intercontinental, el *hinterland* del qual s'estengui a tot el territori català.
- Desenvolupar la xarxa actual d'aeroports i promoure noves bases que permètin la creació d'una xarxa que serveixi de suport a la creació de línies aèries internes. Aquesta xarxa servirà també de suport a la resta d'activitats aeronàutiques, com l'esportiva, la formació de pilots i de mecànics i l'establiment d'instal·lacions de manteniment adequades.
- Promoure la creació d'una xarxa d'instal·lacions aeronàutiques (petits aeroports, aliports i heliports) a les comarques pirinenques que en facilitin l'accés, molt difícil i deficitari actualment per terra. Aquesta xarxa servirà per a donar suport al desenvolupament d'aquestes comarques, sobretot pel que fa a les activitats turístiques.
- Promoure la creació d'un servei de salvament i de protecció que, bo i recolzant en les diverses instal·lacions aeroportuàries, així com en equipaments propis, garanteixi un servei ràpid i adequat.

Els altres sistemes de comunicació

A part del transport de persones i de mercaderies, hi ha també les comunicacions dedicades a la transmissió de la paraula (telefon o ràdio), de la imatge (repetidors de televisió) i dels escrits (correus, telegraf i telex). Aquest tipus de comunicacions són actualment de gran importància per a portar a terme les activitats normals de caire econòmic o social i en algun cas per a les emergències o els accidents.

La distribució d'aquests sistemes és diversa al llarg del territori, però en general podem dir que la seva existència va molt lligada a la presència d'un volum considerable de població. En alguns casos el servei es pot considerar estès

per tot el territori, que és el cas dels correus, bé que amb intensitat diferent segons les zones.

En el Pla caldrà tenir en compte aquests serveis per a equipar determinades localitats que es vulguin fer atractives per a la implantació de noves activitats econòmiques, així com per a facilitar la desconcentració bo i possibilitant totes aquelles formes d'intercomunicacions a distància.

Per altra banda, s'hauran de preveure xarxes de comunicació permanents per a casos d'urgència, especialment en aquelles zones de difícil accessibilitat amb mitjans de transport o per aquelles poblacions que no disposen dels equipaments bàsics (metges, ambulàncies, bombers, etc.) i han de recórrer als situats en altres centres urbans.

Finalment, la necessitat de posar a l'abast de la totalitat de la població la possibilitat de rebre les emissions de ràdio i de televisió s'ha de considerar igualment un objectiu del Pla per raons de caire social, cultural i fins i tot polítiques prou evidents.

Les actuacions en aquest camp, atès que en la majoria dels sistemes esmentats la competència no correspon a la Generalitat, hauran de limitar-se en una primera etapa a establir una sèrie de propostes d'actuació, recollir i valorar les previsions d'actuació dels organismes responsables i a tenir en compte, si fos necessari, la incidència territorial de les propostes i de les actuacions previstes.

ANNEX III

INFRASTRUCTURES ENERGÈTIQUES I TERRITORI

Les instal·lacions energètiques són, d'entre les instal·lacions industrials, de les que tenen un impacte més gran sobre l'entorn, tant pel que fa a les incidències de caire físic sobre el territori com per las incidències socioeconòmiques sobre la població propera. A Catalunya, ateses la proliferació i la diversificació d'instal·lacions energètiques, que és la més elevada de tot l'Estat espanyol, s'han experimentat els uns i els altres d'aquests efectes. Les tendències d'implantació han evolucionat en el sentit d'un augment creixent de la capacitat nominal de les instal·lacions generadores d'energia, i d'un allunyament progressiu dels centres de consum, amb el corresponent augment del transport energètic i de les pèrdues de rendiment degudes a aquest.

L'augment sistemàtic de preus del petroli, que ha tornat a revalorar recursos energètics ja abandonats o n'ha posat d'altres en fase d'experimentació recent o no considerats rellevants fins avui, configura una nova situació de la qüestió, en què una integració més intensa producció-consum i la introducció de l'estalvi energètic com a instrument de decisió foren dos eixos fonamentals.

Els diferents tipus d'instal·lacions i llur incidència a Catalunya

Centrals de combustibles fòssils

És previsible que, en funció de l'evolució del mercat de

productes energètics, la implantació de centrals de carbó pugui ésser obligada. Les necessitats d'espai a les centrals de carbó (previsible de l'ordre de 700 Ha per a una central de 1.000 MW), d'elements de depuració de gasos i d'utilització d'aigua limitara les possibilitats de localització. Caldrà preveure, si s'escau, les infraestructures de recepció de carbó, previsiblement portuàries, atesa la baixa capacitat potencial de cobriment per carbó nacional.

La tendència d'implantació prop dels centres de consum de centrals mixtes de generació de calor i d'electricitat com un sistema d'augment d'estatvi energètic (rendiments energètics augmentant del 35 fins al 85%) obligaria a formulacions que caldrà contemplar en el Pla. No és previsible la instal·lació de noves centrals de generació només d'electricitat amb derivats del petroli.

Centrals nuclears

No és previsible la necessitat de noves localitzacions per a la instal·lació de centrals nuclears en un futur proper, per tal com Vandellòs i Ascó resulten suficients. La problemàtica dels assentaments —coneguda a Catalunya per les instal·lacions ja existents— demanarà, per a assentaments eventuals, la intervenció de la Generalitat, per a complir el que preveu la Llei de Creació del Consell de Seguretat Nuclear, mitjançant mecanismes amplis i precisos que, amb motiu de la definició del Pla Territorial, vindrà aclarir.

Refineries

No és previsible l'augment de les instal·lacions de refinació de petroli en localitzacions diferents de la de la Pobla de Mafumet. La política de reconversió de les infraestructures de refinació amb l'augment de capacitat de tractament de fraccions pesants pot comportar algunes variacions en les emissions a l'atmosfera. Caldrà establir una política de racionalització de l'augment de demanda d'aigua per a eventuals ampliacions.

Recepció i distribució de gas natural

Diverses raons abonen la conveniència de l'expansió del gas natural. En primer lloc, això és coincident amb el Pla Energètic Nacional. En segon lloc, el gas natural afavoreix la indústria i la qualitat de vida, perquè és el combustible més apropiat per a molts processos i perquè no té efectes contaminants. Per altra banda, la distribució per canonada disminueix els transports per carretera de productes combustibles i significa per tant un augment de la seguretat i una disminució de la congestió. Caldrà contemplar, per tant, la possibilitat de fer accessible el gas natural a zones més extenses que les actuals, en especial a les zones de desenvolupament.

Pel que fa a les instal·lacions de recepció de gas natural, en condicions normals tenen una incidència mínima sobre l'atmosfera. La tendència actual de localització de noves instal·lacions va en el sentit d'un progressiu allunyament pel que fa a instal·lacions existents. No és previsible, però, la necessitat de noves terminals a Catalunya, per tal com el criteri d'interconnectar amb la xarxa de gasoductes europea a través de França és el que significa la millor alternativa. Un dels avantatges d'aquesta solució fóra que per-

metria portar el gas natural a noves zones, d'acord amb l'objectiu esmentat al principi.

Terminals petroleres

En general, es fa cilit respondre a les necessitats de les terminals en matèria d'ocupació de sòl, per tal com les limitacions fonamentals són l'accessibilitat per mar per part dels petrolers i la proximitat dels recursos en el cas de petroli submari.

Ambdues circumstàncies es donen a les terminals de Tarragona per a la refinèria de la Pobla de Mafumet, i les incidències fonamentals són constituïdes per abocaments accidentals de les conduccions o a causa de la descàrrega dels vaixells, que contaminen les aigües del litoral i les platges.

L'allunyament de la descàrrega de la costa, la política restrictiva pel que fa a manipulació de productes petrolers a mar i la dotació d'infraestructures de lluita contra la contaminació per hidrocarburs a les aigües litorals i a les costes són criteris fonamentals que el Pla haurà de contemplar.

Producció d'energia hidroelèctrica

Malgrat que la participació de l'energia hidroelèctrica en el conjunt del sector elèctric té tendència a disminuir per exhauriment de les possibilitats explotables, hi ha dos factors que a Catalunya faciliten encara la promoció de noves actuacions hidroelèctriques. D'una banda, les possibilitats d'explotació de salts i de petits embassaments a la capçalera dels rius de règim pirinenc, encara no exhaurides. D'altra banda, la utilització de la hidroelèctricitat obtinguda per emmagatzematge d'aigua per bombeig que constitueix el mitjà indirecte utilitzat per a emmagatzemar electricitat, complementari de les centrals nuclears.

Es evident que qualsevol dels vint-i-cinc projectes hidroelèctrics actualment considerats a diferents nivells significa una clara incidència territorial, amb efectes sobre la qualitat de les aigües, la hipoteca de sòl productiu, l'alteració d'assentaments urbans i industrials, la modificació del paisatge, etc., que caldrà contemplar en el Pla Territorial.

Línies de transport

La tendència a favor d'un nombre més petit de centrals cada cop de més capacitat i la necessitat de lligar les centrals nuclears situades a la Ribera d'Ebre i al Baix Camp, amb centrals de bombeig del Pirineu, obliga a la instal·lació de línies d'alta tensió addicional a més de les pròpies per a distribuir als centres de consum, algunes de les quals ja són en fase de projecte o de construcció.

Les línies de transport aèries produeixen alteracions d'ordre estètic, a causa de la seva grandària, del seu nombre i dels llargs corredors ininterromputs que exigeix la seva construcció, entre altres pertorbacions.

La utilització de línies subterrànies, malgrat el cost, pot constituir una alternativa vàlida per a travessar zones d'interès paisatgístic que defineixi el Pla.

Cal orientar la implantació de línies de transport elèctric (i energètic en general) cap a la definició de passadissos energètics que minimitzin l'impacte estètic i de desinacions d'ús del territori.

Autogeneració i aprofitament energètic de menor entitat

L'actual situació energètica imposa dues exigències: rendiment, per tal d'aprofitar al màxim l'energia primària, i diversificació de fonts d'energia.

L'autogeneració pot satisfer aquestes exigències. L'hem d'entendre com la producció d'energia pel mateix subjecte que la consumeix o bé per un altre de diferent però situat físicament prop del consumidor i que coneix molt estretament l'estructura de les seves necessitats energètiques. Així és possible la implantació de centrals mixtes de generació de calor i d'electricitat, altrament poc viable per tal com en aquesta mena d'instal·lacions cal preveure molt estretament l'ús de la calor, perquè la seva assignació util és poc flexible i tampoc no es pot transportar a llarga distància. Per això la producció ha d'ésser molt pròxima, físicament i institucionalment, al punt de consum.

L'autogeneració també requerirà les disposicions legals necessàries per tal de poder connectar les instal·lacions a la xarxa elèctrica general en condicions tècniques i econòmiques adients, de manera que gaudeixi d'una màxima flexibilitat i d'un aprofitament tan racional com sigui possible del conjunt.

La posada en funcionament d'antics salts hidràulics avui en desús, l'aprofitament de l'energia geotèrmica com a energia de suport, la instal·lació d'aprofitaments d'energia eòlica, la utilització de l'energia termosolar i la utilització de la biomassa són elements d'un conjunt dispers que amb facilitat podrà proliferar en ocasió de la formulació d'una política d'equipaments energètics complementaris per zones urbanes i de qualitat autònoma per zones rurals. Aquestes possibilitats, caldrà pensar-les i aprofitar-les de manera integrada per tal que cada una pugui jugar un paper tècnicament i econòmicament viable i sempre sota l'òptica de proximitat entre producció i consum.

La incidència sobre el territori és diversa, molt lligada de manera específica a la localització i, deixant de banda determinats aspectes estètics pel que fa a les energies eòlica i termosolar i l'eventual contaminació d'aigües pel que fa a la geotèrmica, no són de preveure efectes d'importància. La utilització potencial del sol, si els aprofitaments es gestionen de forma desconcentrada, no crearà distorsions importants.

Directrius en la implantació d'instal·lacions energètiques

a) És necessària la integració de la política territorial i de la política energètica tant en la seva formulació com en la seva execució. L'estudi i l'anàlisi de les relacions entre la distribució de les activitats socio-econòmiques i les energies, l'anàlisi de les limitacions en la distribució d'aquestes i les possibilitats d'integració de criteris d'estalvi energètic en la política territorial hauran d'ésser contemplats.

b) Cal que hi hagi un sistema preestablert d'avaluació d'impactes sobre el medi ambient (tal com es descriu en la secció corresponent) per part de les instal·lacions energètiques, així com mecanismes d'informació i de consulta per al ciutadà en ocasió d'aquells.

c) Cal complementar una planificació defensiva amb una planificació «positiva» que indiqui on poden localitzar-se les activitats energètiques, tenint en compte el conjunt de restriccions que presenta l'entorn en cada cas.

d) Cal establir un mecanisme acceptable per a les parts interessades que permeti d'obtenir a temps, per part de les entitats territorials afectades per la localització, una part dels recursos financers previstos com a impost d'exploració de la instal·lació energètica (ja previst en part en la nova llei del cànon sobre explotacions energètiques) per a dotar la zona de les infraestructures i dels equípaments col·lectius necessaris en la fase de construcció de les instal·lacions.

e) Cal definir un quadre clar sobre els conceptes de seguretat enfront de l'exterior per a les instal·lacions energètiques, que sigui vinculant a partir de la formulació del Pla.

Pel que fa als procediments d'implantació, el criteri a establir seria que, amb independència de la necessitat d'estudis d'avaluació d'impacte, la implantació respongui a les directrius del Pla Territorial que haurà de determinar l'aptitud de les zones per a aquest objectiu; la fixació de les competències de la Generalitat en els diferents esglaons de l'Administració serà també objecte de definició pel Pla. La participació pública i els ritmes de temps per a les diferents etapes d'autorització i control seran, així mateix, definides.

ANNEX IV

L'APROFITAMENT I LA CONSERVACIÓ
DELS RECURSOS NATURALS

L'aigua

Definició

L'aigua constitueix un recurs natural imprescindible per a qualsevol implantació d'activitat; molt difós, encara que amb diferent intensitat i qualitat, per tot el territori; essencialment renovable —l'aigua segueix el cicle hidrològic, i l'explotació no ha de superar l'aportació natural, si no es volen consumir les escasses reserves fòssils no renovables—, i susceptible d'aprofitaments diversos (domèstics, industrials, agrícoles, etc.) i successius.

Relació amb el territori

Des del punt de vista de la localització d'activitats sobre el territori, la disponibilitat d'aigua actua de diverses maneres. La més usual, com a condicionant, implica que la seva manca dificulta la implantació de determinades activitats; així, una zona històricament escassa en recursos hídrics no atiràrà indústries intensives en demanda i en consum d'aigua. Aquest mateix exemple, però, mostra la relativitat d'aquest condicionament: si la implantació és fortament aconsellable per altres factors de localització, es podrà, encara que amb uns costos més elevats.

En comarques agràries i en certes condicions, la disponibilitat d'aigua és potenciadora de canvis dràstics en

l'estructura econòmica pel pas de seca a regadiu, amb l'increment i la transformació de producció i fixació de mà d'obra que comporta.

Aquestes disponibilitats signifiquen, no solament uns recursos suficients, sinó també l'existència d'una infraestructura hidràulica (capacions, canonades, implantacions, dipòsits, etc.) que possibiliti la satisfacció de la demanda derivada d'una determinada implantació residencial i d'activitats. Aquestes infraestructures poden anomenar-se d'acompanyament, ja que en bona mesura són induïdes per un creixement exogen de població i d'indústria, la demanda del qual s'ha de satisfer.

Situació actual

De forma general, la situació actual dels recursos hídrics es pot caracteritzar pels trets següents:

— Balanç hidràulic (diferència entre recursos i demandes) cada cop més desfavorable, atesa la relativa constància dels recursos, augmentables només en petita proporció i mitjançant operacions molt costoses (embassaments de regulació, prospeccions, etc.), i les creixents necessitats a satisfer: abastament a poblacions, posades en regadiu, refrigeració d'instal·lacions energètiques, usos recreatius, etc.

— Malbaratament creixent d'un recurs cada cop més escàs per l'efecte de la contaminació, la qual impedeix reaprofitaments successius.

— Divisió legal entre aigües de domini públic i de domini privat, segons la seva naturalesa i la titularitat dels terrenys on s'aprofiten o brollen. Això és acompanyat d'una multiplicat de competències administratives en aquesta matèria, repartides encara entre diversos organismes de l'Administració central: Ministri d'Obres Públiques i Urbanisme (Direcció General d'Obres Hidràuliques, Comissaries d'Aigües, Confederacions Hidrogràfiques), Ministeri d'Indústria (Mines), Ministeri d'Agricultura (IRYDA), etc., i d'una duplictat de jurisdiccions: civil i contenciosa administrativa.

— Problemes de finançament de les obres hidràuliques (cost elevat, participació variable de l'Administració) i dificultat d'una correcta imputació, especialment en els casos d'aprofitaments d'usos múltiples. Lligant amb això, s'ha donat fins ara poca importància als costos socials que aquestes obres comporten (impacte ambiental, negament de conrus, etc.).

A Catalunya, aquestes característiques generals del problema hidràulic són agreujades per uns trets específics:

— Una concentració urbana i industrial molt forta a les àrees de Barcelona i de Tarragona, amb la demanda subsegüent d'aigua, que significa un déficit creixent del balanç hidràulic en aquestes zones i situacions gravíssimes a certs punts (Tarragona, Reus, Sitges, etc.) Com a corollari, una sobreexplotació dels aquífers i un desviament de recursos dedicats tradicionalment a les necessitats agrícoles cap al sector industrial.

— Una distribució dels recursos superficials molt desigual, concentrats bàsicament a la conca del Segre i a la part baixa de la de l'Ebre, quan la part quantitativament més important de la demanda es localitza a la vessant litoral. Aquesta disposa de pocs rius de cabal permanent, especialment a la zona sud, i la resta de cursos d'aigua, de

règim torrencial, resten secs bona part de l'any, i la petita de llur conca hi fa difícils les obres de regulació i defensa.

En canvi, a la conca del Segre i al tram inferior de l'Ebre hi ha recursos àmpliament sobrers per a les demandes de la mateixa zona. El problema principal, el constitueix la manca de regulació addicional al Segre, que possibilitaria una dotació adequada als regadius existents i la creació de nous.

— El repartiment territorial dels recursos subterranis explotables —d'una quantia notablement inferior als superficials— resulta més apropiat a la distribució del consum, i el problema bàsic el constitueix llur degradació, sigui per extraccions abusives, per contaminació, per infiltració d'efluents o per destrucció directa de l'aquífer de guda a les extraccions d'àrids.

— Des del punt de vista d'organització administrativa de la qüestió hidràulica, una manca d'assumpció de les competències clarament atribuïdes a la Generalitat per l'Estatut d'Autonomia (conca del Pirineu Oriental i aigües subterrànies, bàsicament), a l'expectativa dels acords de la Comissió de Traspassos sobre els camps de competència compartida (conca del Segre i zona catalana de la conca de l'Ebre).

— El repartiment desigual d'aquest recurs, el fet que sigui susceptible d'aprofitaments diversos (en competència) i successius, i la seva capacitat condicionant de la localització en fan imprescindible la regulació i la planificació per part de l'Administració Pública. El lliure joc del mercat en un bé com l'aigua, caracteritzat per l'existència de fortes externalitats en els seus aprofitaments (en no repercutir, per exemple, els costos de la contaminació sobre l'agent que l'ocasiona), provocaria greus distorsions en una correcta assignació de recursos des del punt de vista de la societat.

Objectius

Atesa aquesta situació, així com la subordinació que les actuacions en matèria d'aigües han de tenir respecte a la política territorial global, l'objectiu màxim de la política hidràulica ha d'ésser d'evitar que la manca d'aigua sigui un factor limitatiu de la implantació i/o desenvolupament d'assentaments, sectors d'activitat o territoris determinats, definits dins de la política territorial esmentada.

La intervenció de la Generalitat ha d'orientar-se, doncs, i d'acord amb aquest objectiu general, a:

a) Assegurar la disponibilitat d'aigua en la quantitat suficient i la qualitat adequada requerida pels diferents sectors i àrees demandants, mitjançant un planejament global i unes actuacions coordinades.

b) Aconseguir l'ús racional d'aquest bé escàs, mitjançant la potenciació del reaprofitament, de l'estalvi en el consum i de la lluita contra la contaminació.

c) Racionalitzar la gestió dels recursos hidràulics, a través d'una clarificació de les competències, una revisió simplificadora de la legislació i una descentralització de la seva administració.

d) Maximitzar el benefici social de les obres hidràuliques que es decideixin, basant-se en una avaluació acurada de tots els efectes (directes, territorials, d'impacte ambiental, socials), tant positius com negatius, que com-

porten, així com de les possibles compensacions a que obligui el principi de solidaritat entre conques.

e) Garantir la participació de l'usuari en la gestió dels recursos hidràulics, tant d'una forma activa, intervenint a través d'òrgans de conca, com mitjançant llur sensibilització respecte als problemes de l'aigua.

Directrius

Aquests objectius de la política hidràulica es tradueixen i completen en un conjunt de directrius d'abast general que emmarcaran els criteris i les mesures a proposar per a cada tipus d'aprofitament.

— Necessitat d'un bon coneixement de la situació actual, que comprengui tant els recursos (cabals superficials bruts, regulats i regulables; reserva, recarrega i extraccions dels aqüífers subterranis; qualitat de les aigües continentals i litorals) com les demandes (estat actual dels diversos aprofitaments, consums i reutilització). Aquest coneixement constitueix, juntament amb les directrius i les propostes de política territorial, el fonament del planejament hidràulic, prou flexible, i del seu necessari seguiment (control de la seva adequació a l'evolució de la situació real i rectificació, si s'escau).

— Gestió conjunta dels recursos hidràulics, tant en quantitat com en qualitat, tant de recursos superficials com subterranis, dins de l'àmbit territorial que possibiliti aquesta unitat de gestió (conca, gran aqüífer). Es tendirà a assignar el recurs de millor qualitat a l'ús més exigent, i la prioritat entre els diversos aprofitaments concurrents seguirà—excepte en casos puntuals justificats segons el criteri de màxim benefici social—l'ordre d'abastament de boca, agrícola, industrial, hidroelèctric i d'altres.

— Atribució d'un preu a l'aigua, com a recurs escàs, que contribueixi a la gestió integral d'aquest recurs. Aquest preu inclourà tant el finançament de les instal·lacions d'abastament i sanejament, com la seva explotació i, si s'escau, els cànon i de solidaritat entre conques. Els recursos financers esmerçats en la lluita contra la contaminació de les aigües utilitzades s'han de correspondre amb els avantatges que la societat treu de la millora de l'efluent, i, essencialment, han d'anar d'acord amb la seva possible reutilització.

— Establiment d'una regulació legal i d'una reglamentació administrativa clara i simplificada que sigui coherent amb les mesures d'inclació econòmica establertes (tarifes, cànon i taxes) i les completi, que possibiliti el control i la correcció d'actuacions que posin en perill l'equilibri ecològic fonamental no compensables econòmicament, i que defineixi els mecanismes de finançament i de participació dels diversos agents per a cada tipus d'obra hidràulica, segons el criteri de distribució equitativa de les càrregues en funció dels beneficis esperats.

— Aprofitament preferent dels recursos hidràulics dins de cada conca, amb possibilitat de plantejament de transvasament entre conques només quan s'asseguri l'existència de cabals que excedeixin les demandes actuals i raonablement previsibles de la primera conca i hi hagi raons de política territorial que el facin aconsellable.

mesures

a) D'abast general

— Assumpció dels traspassos dels serveis hidràulics de l'Administració de l'Estat a Catalunya a la concreció dels quals depèn de les negociacions en curs en la Comissió Mixta de Traspassos.

— Organització territorial de l'Administració Hidràulica, a partir del punt anterior, amb un nivell central, encarregat de definir les directrius de planejament, de tutelar les actuacions de conca i de coordinar els organismes i les competències (aigües superficials i subterranies) traspassats, i un nivell descentralitzat (de gran conca), amb participació dels usuaris, on es definiran els plans i els programes de construcció, manteniment i explotació de les obres hidràuliques corresponents a la racionalització dels recursos hidràulics de la conca i la lluita contra la contaminació.

— Definició d'un marc per al Pla d'Aigües de Catalunya que estableixi els balanços hídrics actuals i previsibles d'acord amb les directrius de política territorial per subconques i les obres hidràuliques necessàries per a corregir-ne els déficits. Anirà acompanyat d'una proposta concreta d'organització administrativa i d'un programa de finançament.

Un element fonamental en serà la definició d'un programa d'obres urgents, especialment orientat a la resolució dels problemes de seguretat en l'abastament urbà de certes zones: el Camp de Tarragona, les Garrigues, la Segarra, el Solsonès, la Costa Brava i la Costa Daurada.

b) Específiques

— Pel que fa a la regulació de cabals, imprescindible per a adaptar els recursos a la modulació de la demanda, s'impulsaran les obres amb finalitats múltiples, especialment als rius amb escassa regulació existent (cas del Segre), i els propers a zones de gran demanda (Llobregat), així com els petits embassaments que permetin garantir un abastament local amb recursos propis (cas de la Terra Alta).

— L'abastament urbà es tendirà a cobrir fonamentalment amb xarxes de distribució en alta, de gestió pública, procedents de fonts de recursos d'alta garantia i elevada qualitat (aquífers no contaminats sense sobreexplotació, embassaments no eutrofitzats), interconnectades sempre que serà possible. S'establirà un programa que permeti assegurar un abastament suficient i regular a tots els nuclis de població en quatre anys.

— La infraestructura de sanejament es finançarà mitjançant els cànon i els complements de tarifa que s'establiran d'acord amb la llei sobre evacuació i tractament d'aigües residuals aprovada pel Parlament, i les prioritats de realització s'hauran d'establir en funció de la càrrega contaminant i de la incidència directa en la qualitat de l'aigua d'abastament.

— Es definirà, en coordinació amb el Departament d'Agricultura, un Pla d'ampliació i millora de regadius, després d'una anàlisi acurada de la seva viabilitat econòmica. Es potenciaran tècniques de regatge menys consumidor d'aigua, el revestiment de canals i de seqües

per a la reducció de pèrdues i la millora de les dotacions necessàries en casos deficitaris.

— Com a prevenció de les avingudes, establiment d'un programa d'obres d'endegaments, canalitzacions i defensa de marges, especialment de rieres litorals i de trams urbans. Anirà acompanyat d'un programa de dragat i de neteja de llits públics, i d'instal·lacions automatitzades de detecció d'avingudes.

— Establiment de mesures de salvaguarda d'aqüífers (perímetres de protecció, control i regulació de les extraccions), lluita contra la impermeabilització dels llits dels rius amenaçats per extraccions abusives. Especial menció mereixen els aquífers deltatcs i sobretot el del delta del Llobregat, que constitueix una reserva estratègica d'aigua potable prop del principal centre de consum.

— Definició i implementació de diversos programes:

- a) D'estimació acurada de l'evolució, tant en quantitat com en qualitat, dels recursos hidràulics mitjançant l'establiment de noves estacions termoplüviomètriques, aloraments i piezòmetres i el manteniment i la correcta explotació de la xarxa existent. Les dades resultants s'hauran de tabular i publicar regularment.
- b) D'operacions pilot de dessalinització que permetin posteriorment la introducció d'aquesta tècnica a gran escala.
- c) De millora de les xarxes de distribució d'aigua potable municipals, per tal de reduir-ne les elevades pèrdues actuals.
- d) D'educació cívica, en el sentit de conscienciar de la necessitat de l'estalvi i de l'adequat aprofitament de l'aigua, de divulgació dels organismes competents i tràmits a seguir en matèria d'aigües, i de simplificació i agilització dels processos administratius que comporten.

Els recursos geològics

Avui dia, el coneixement de l'escorça de la terra és força complet, gràcies a la progressiva sofisticació de la metodologia d'estudi i, essencialment, al nivell de coneixements acumulats. Així, per bé que es cert que hi ha continuament noves descobertes de recursos, la importància d'aquestes tendeix a decreixer a mesura que passen els anys. D'altra banda, per tal de perfeccionar aquesta acumulació de coneixements caldrà regular el pas a un Banc de Dades de totes les dades del subsòl obtingudes durant la fase d'explotació dels recursos geològics.

Recursos energètics

Les necessitats energètiques, durant els propers quaranta anys, hauran de satisfer-se necessàriament amb recursos fòssils (hidrocarburs, carbó i urani) en una elevada proporció. D'acord amb els objectius del Pla Energètic espanyol, i com a resultat de la crisi energètica, caldrà intensificar la utilització dels recursos propis, de manera que es reduïxi la dependència respecte a l'exterior, a la vegada que es diversifica la procedència d'aquests recursos externs.

En aquest sentit, i pel que fa, al carbó, es pot dir que actualment es coneixen bé les conques d'huïlla i d'antracita,

mentre que els lignits són encara poc explorats. La producció va en descens, amb explotacions de certa importància només a Berga, Calaf i Mequinensa, que és destinada en un 70% a les centrals tèrmiques (Cercs i Escaró). Caldrà preparar un programa d'investigació exhaustiva que compregui un estudi estratègic-secundariològic dels diferents nivells per unitats geològiques, el reconeixement per mètodes de subsòl i sondeig i una valoració de les reserves i de les possibilitats d'explotació.

L'explotació d'hidrocarburs només ha donat resultats positius a la plataforma continental, en els sondeigs fets als camps «Amposta» (pràcticament exhaurit) i «Casablanca», davant de la costa tarraçona. L'explotació de les pissarres bituminoses de Sant Pau de Segúries, en es-tudi i que comportaria problemes ambientals, no resulta econòmica de moment. Cal pensar en la creació d'una estructura de recerca (geologia de camp i laboratori d'anàlisi petrogràfica, micropaleontològica i geoquímica) que pugui abonar la necessària exploració de recursos.

Els minerals radioactius poden presentar-se a Catalunya en tres tipus de jaciments: els lligats a saïlons, amb una llei molt baixa, però de gran extensió, que fa necessaris grans moviments de terres per a explotat-los, amb un impacte ambiental molt fort; els hidrotermals, de tipus filonía, amb pocs indicis a Catalunya, i en tercer lloc els lligats als lignits i als esquistos negres, que representen un enorme volum de reserves, però el tractament mineralúrgic dels quals presenta problemes encara sense resoldre.

Pel que fa a l'energia geotèrmica, cal dir que Catalunya és situada en una de les zones més interessants d'Europa pel que fa a l'aprofitament d'aquest tipus d'energia, tal com es dedueix de les investigacions fetes fins ara. N'hi ha actualment dues reserves importants de l'Estat: l'una al Vallès i l'altra a la regió de Girona (la Selva-Olot-Empordà). La primera, investigada actualment per ENHER, entrarà aviat en fase de perforació. La inversió total durant la fase d'investigació és de l'ordre de setanta milions de pessetes. La segona es troba en fase lleugerament més endarrerida, encara que les perspectives són força interessants.

Cal tenir present que l'energia geotèrmica per les seves característiques no admet el transport i, per tant, s'ha de consumir a les mateixes àrees de producció.

Recursos miners

Exceptuant les potasses, els recursos miners de Catalunya es caracteritzen per la seva dispersió, tant pel que fa a la diversitat de matèries com a llur localització geogràfica. L'explotació de les potasses es de molt l'activitat minera més important a Catalunya, amb uns recursos totals de l'ordre de 35 milions de tones, que, al rítm de l'explotació actual, significa uns quinze anys d'activitat. L'empresa concessionària actual porta a terme una tasca sistemàtica d'exploració a fi d'ampliar al màxim aquestes reserves.

Les altres matèries que s'exploten actualment o bé que han estat explotades són: talc, a l'Alt Empordà; bauxites, a l'Alt Penedès i a la Noguera; bari i fluor, a la Conca de Barbera, el Priorat, el Baix Camp, el Vallès, l'Empordà, el Berguedà, la Selva i l'Alt Urgell; plom i zinc, al Priorat, el Baix Camp, la Selva, l'Alt Penedès i el Pallars i la Vall

d'Aran; tungstè, al Costabona, i de manera molt minoritària plata, or, antimoni i arsenic. El ferro ha estat explotat tradicionalment en jaciments molt localitzats que actualment han perdut el seu interès.

Pel que fa a les actuacions futures, es pot pensar en alguns programes d'investigació susceptibles, a priori, de donar resultats positius: a) Plom-zinc-bari, al Vallès, el Baix Llobregat i l'Alt Penedès (350 km²) i la Conca de Barberà, el Baix Camp i el Priorat (400 km²); b) tungstè, i a la vegada els elements que hi són lligats, al Pirineu. Les zones que s'hi consideren d'interès són la Vall d'Aran, la capçalera de la Noguera Pallaresa, la Vall Ferrera, la Cerdanya, el Ripollès i l'Alt Empordà; c) alumini, a la Noguera, Alt Urgell, l'Anoia i la Terra Alta.

Aquestes tres qüestions d'investigació poden ser realitzables sense massa dificultat; a Catalunya hi ha capacitat humana suficient, amb freqüents relacions de cooperació amb altres països. D'altra banda, l'IGME (Instituto Geológico y Minero de España) disposa actualment de pressupostos importants destinats especialment a la investigació de recursos naturals no renovables, i cal esperar que es pugui arribar a establir un programa d'inversions de l'Estat en aquest camp dins del marc d'un pla de recerques d'abast més general que inclogui un inventari de les explotacions actives i abandonades (amb indicació de la qualitat i de les reserves de cada una) i un inventari general dels recursos miners.

Roques industrials

Són les utilitzades indirectament o directament en la construcció. Directament poden ser usades, prèvia trituració i classificació, com a àrids o bé, tallades en blocs de mesura convenient i desbastades o polides segons les qualitats, com a pedres ornamentals. Com a matèria primera, poden ser usades per a la fabricació de ciment, guix, ceràmica, etc.

S'exploten per a àrids roques molt diverses. Pel que fa a les silícies, predominen les procedents d'afforaments granítics, tot i que s'aprofiten també basalts, ofites i quarzites; són a desaconsellar les ampliacions de concessions per a l'explotació de les gredes volcàniques de la rodalia d'Olot per a àrids lleugers, a causa de l'impacte ambiental d'aquesta explotació i de la possibilitat de substituir la greda per àrids lleugers artificials. Les formacions calcàries explotables per a l'obtenció d'àrids són molt abundants a Catalunya i presents per tot el territori. Són explotades preferentment per raó que tenen una duresa més petita que la de les roques silícies, bé que tenen una qualitat inferior. També són abundants les graveres i els arenys a diferents formacions, però la majoria de les explotacions de materials granulars es localitzen als llits actuals dels rius o bé a les seves planes d'inundació, mentre que són menys explotades les graveres quaternàries (terrasses) o pre-quaternàries, potser amb l'excepció del cas de les conques de l'Ebre, on les terrasses quaternàries són més fàcils d'extreure. Al delta del Llobregat la intensitat de l'explotació de les sorres ha estat tan gran, que es pot considerar que les reserves ja són escasses a curt termini, i, d'altra banda, els rebliments de les excavacions s'han fet sovint amb materials que han produït i produeixen una seriosa contaminació de l'aquífer.

El camp de les roques ornamentals ofereix certes possibilitats, adhuc per a l'exportació. Cal aquí un treball d'inventari amb referència a les qualitats i a les reserves i també de les aplicacions i dels sistemes de comercialització.

Moltes de les formacions calcàries són també explotables per a la fabricació de ciment. Pel que fa als guixos, n'hi ha jaciments abundants però molt dispersos (Pallars, Anoia, Penedès, Ripollès, etc.). Finalment, les argiles s'exploten tradicionalment per a la fabricació de rajoles i per a la indústria ceràmica i tenen una distribució molt dispersa. Pel volum d'extracció, les localitzacions més importants són Jorba, Agramunt, Tortosa, Tarrega, la Seu d'Urgell i, en general, la plana del Vallès. Com en el cas dels recursos miners, en el de les roques industrials caldrà fer un inventari de les explotacions actives i abandonades, amb indicació de les qualitats i de les reserves, així com un inventari dels recursos.

La regulació i el condicionament de les explotacions mitjançant una legislació escaient, sobretot pel que fa als àrids i a d'altres explotacions amb possible incidència ambiental, també hauran de ser empresos per la seva incidència territorial. En aquest sentit, el Pla Territorial promourà la redacció d'una normativa adreçada a regular els efectes sobre el territori de les explotacions mineres i extractives.

Els recursos naturals renovables

En allò referent als recursos vius dels espais silvopastorals i de les aigües de Catalunya i a aquests mateixos com a suport del poblament animal i vegetal, l'objectiu fonamental del Pla és assegurar-ne alhora l'explotació raonable, així com el manteniment dels processos ecològics essencials, de la diversitat del marc ambiental de la població de Catalunya i dels valors que, per al lleure, per al gaudi estètic, o per l'educació i per a la recerca científica, tenen aquests recursos.

Els ecosistemes naturals tendeixen a organitzar-se a l'espai de manera que els més madurs, és a dir, els més organitzats, es disposen envoltant àrees discontinues ocupades pels menys madurs. Aquesta mena d'estructures reticulades, l'estabilitat de les quals és molt gran, es retroba en l'organització a l'espai de molts altres sistemes amb fases i amb graus d'organització diferents. Així, per exemple, la forma primitiva de paisatge humanitzat no és res més que una clariana explotada enmig d'una comunitat més madura, generalment un bosc; en etapes més avançades, la disposició dels conreus limitats per tanques o per bandes de vegetació natural conserva d'alguna manera el traç de l'antic reticle, encara que prou disminuït pel creixement dels nòduls poc madurs representats al primer dels conreus i, amb un grau d'artificialització més gran, per les implantacions de poblacions humanes. No cal trobar res de sorprenent en aquesta regularitat: l'acció de l'home sobre la natura és desigual i ha estat més llarga i més intensa en llocs favorables (planes litorals i interior, vores de rius, etc.), avui intensament transformats, que en llocs menys favorables (pendents, rostos, muntanyes elevades, maresmes,

etc.); d'alguna manera, l'acció humana ha incidit sobre unes diferències naturals preexistents tot accentuant-les.

Les característiques físiques del territori català i les vicissituds històriques del seu poblament i de les formes d'exploració dels recursos naturals dels seus habitants han conduït a una estructura d'aquesta mena força harmònica, en la qual la trama del reticle es manifesta a diverses escales, des de la que podríem anomenar comarcal, amb conques profundament artificialitzades en llur conjunt envoltades de terres altes on predominien les àrees de boscos o de pastures, fins a la que podríem anomenar parcel·laria, on cada parcel·la conrada (o grup de parcel·les) és envoltada de marges, tanques o bardisses.

Aquesta organització de l'espai comporta nombrosos factors d'estabilitat que expliquen la llarga supervivència que ha tingut. Entre aquests podem esmentar la defensa contra l'erosió pels cursos d'aigua, la possibilitat de conservació i de moviment de nombroses espècies animals susceptibles d'estabilitzar determinades poblacions que altrament podrien convertir-se en flagells per a l'agricultura i, fins i tot, la probable adequació a trets etològics ancestrals de l'espècie humana.

Si l'exploració secular del territori català ens havia llegat aquesta estructura, dos conjunts ben heterogenis de fenòmens han semblat conjurar-se aquest darrer decenni per a malmemar-la, en alterar totalment les condicions d'un equilibri assolit al llarg de molts segles d'interacció del treball de l'home i dels recursos naturals de la nostra terra. D'una banda, l'enorme creixement demogràfic i la seva concentració en unes poques comarques han comportat, com una de les seves conseqüències indirectes, un creixent afany de «consum de natura» i, indirectament, la consegüent degradació d'àrees fins ara ben conservades del reticle que podríem anomenar «primari» o «comarcals». Això es particularment palès a les Serres Catalàniques de les regions de Girona, de Barcelona i de Tarragona. Simultàniament, el depoblament de la muntanya, i de moltes àrees marginals de baixa productivitat agrícola i/o ramadera ha comportat un canvi qualitatiu important de les condicions d'equilibri entre les potencialitats naturals del medi en aquestes àrees i la pressió d'exploració (minva de la càrrega pastoral, abandonó de parcel·les de conreu, modificacions en l'exploració potencial, etc.).

Així, per exemple, els incendis forestals han esdevingut un flagell d'una magnitud abans desconeguda. L'abandó de conreus i el consegüent increment de les superfícies de garrigues i de matolls, la pressió creixent de freqüentació i la manca de vigilància i de mitjans de prevenció i extinció en són les causes bàsiques.

En un altre ordre de coses, la càrrega pastoral de les comarques pirinenques és molt per sota de la capacitat de les pastures existents, que en alguns punts fins i tot comencen a perdre qualitat en ésser envaïdes per matolls.

Per contra, els recursos vius de les nostres aigües litorals són sotmesos, d'una banda, a una situació de sobre-pesca i, d'altra, reben l'impacte de la contaminació que els nostres rius i els emissors de les aigües residuals de les poblacions costaneres aboquen al mar.

Per això, per a assolir l'objectiu proposat, cal entendre el conjunt dels espais silvopastorals i de les aigües com un

tot que cal acombolar a través de les profundes mudances en curs vers un nou estat d'equilibri. La gestió dels recursos naturals renovables no pot limitar-se a la simple selecció d'unes zones privilegiades que, amb el nom de parcs, de paratges pintorescos o de qualsevol altre, són conservades més o menys inalterades (o es proclama que ho són), sinó que ha de prendre en consideració la totalitat de la trama de sistemes naturals o feblement artificialitzats que travessa de dret i de traves el territori tot sencer i els impactes que l'afecten.

Pel que fa als boscos, les contrades de terra baixa, on la productivitat forestal és baixa i, per això mateix, no han estat valorades des d'aquest punt de vista, cal evitar a totes passades la destrucció de les àrees forestals pel seu paper de protecció ecològica, sobretot enfront de l'erosió, i d'element paisatgístic fonamental. Cal prestar una atenció particular a la problemàtica dels focs forestals (que destrueixen una mitjana de 5.000 Ha de bosc a l'any) i a l'ocupació d'àrees de bosc per urbanitzacions de segona residència, que cal evitar.

A les àrees de muntanya, més productives des del punt de vist forestal, caldrà endegar una política que comptabilitzi producció forestal i protecció ecològica.

L'escassa incidència del sector públic en la propietat del sòl forestal (2,4%) i el caràcter d'amortització a llarg termini que tenen les inversions forestals fan difícil que la iniciativa privada intervingui en una reconversió progressiva dels boscos de producció catalans. La potenciació d'uns serveis forestals dinàmics tècnicament preparats i ben dotats econòmicament i una política de consorci forçat en els terrenys deficientment explotats podrien reportar avantatges tant al sector públic com al privat i, més en general, al patrimoni natural de Catalunya.

En la secció dedicada a l'agricultura ja s'ha fet esment de la necessitat de fomentar la ramaderia extensiva i de renovar-ne els recursos. Calen també un bon coneixement dels sotres d'increment de la pastura a cada zona i un estímul a la millora de la competència tècnica de pastors i ramaders.

L'impacte de la cacera tampoc no es pot negligir en allò que afecta la seva dimensió territorial. La distribució dels vedats obceix a criteris administratius i de titularitat del sòl més que no a criteris veritablement ecològics. Semblantment, la successió en el temps de les vedes sovint es determina en el marc de territoris (les provincies) gens homogenis pel que fa a les característiques de llur poblament animal. Caldria adequar aquesta distribució en el temps i en l'espai de la cacera, així com el nombre, l'extensió i la localització de reserves i de refugis, a la realitat física i ecològica del territori.

Pel que fa a la pesca, no es pot oblidar que la flota pesquera catalana ha experimentat una extraordinària expansió quant a nombre i potència de les embarcacions de ròssoc, totalment desproporcionada amb les possibilitats de l'àrea que explota, i una remarcable modernització dels instruments de pesca i navegació.

Les estimacions més recents (1976) assenyalen per a les costes catalanes una captura total de més de 52.000 Tm, xifra que representa pràcticament un sòstre. En termes generals, el nivell de la majoria de les poblacions de peixos, crustacis i mol·luscs ha disminuït fins a valors mínims es-

tables, Tarnateix, algunes espècies, com el roger, el lluç, la mòllera, el llagosti, etc., si que es troben en situació perillosa.

Caldria pensar a capacitar la flota pesquera de róssec per a actuar en aigües més allunyades de les costes catalanes. Això contribuïria a reduir l'esforç de pesca excessiu exercit a l'àrea litoral catalana. La introducció de millores tècniques en la flota d'encerclament faria més productiva l'explotació d'espècies pelàgiques ara com ara no sobrexplotades. Per a l'explotació racional de determinades àrees caldria estudiar la possibilitat de permetre-hi només la pesca amb arts artesanals.

Pel que fa a la protecció dels espais naturals, els instruments legals existents no resulten gaire satisfactoris. Només la Llei del Sòl hi ofereix algunes vies a través de la delimitació del sòl no urbanitzable o no urbanitzable de protecció especial dels Plans Generals i a través dels Plans Especials. Per això, en una primera etapa, mitjançant els instruments que proporciona la Llei del Sòl, s'haurà d'extremar la vigilància per tal d'assegurar el manteniment de la continuïtat de la trama de sòl no urbanitzable en tota l'extensió del territori, tot introduint, allí on calgui, la qualificació de sòl no urbanitzable d'especial protecció, mentre que, paral·lelament, d'acord amb les competències transferides en matèria de protecció de la natura, caldrà redactar un Projecte de Llei de Protecció dels Espais Naturals i de la Fauna Salvatge. Ja a hores d'ara, segons acord de la Comissió d'Urbanisme de Catalunya del 21 d'abril de 1980, s'ha iniciat la formació d'un catàleg d'espais protegits, i els municipis presumptament afectats per algun d'aquests espais no poden veure aprovat el seu planejament sense un informe previ favorable que en garanteixi la virtualitat. També s'haurà de promoure la delimitació a tot el territori de Catalunya de les àrees forestals, de les zones humides i de les pastures d'alta muntanya, per tal que quedin sistemàticament incorporades al sòl no urbanitzable i s'haurà de controlar la possible extensió de les urbanitzacions ja existents actualment en àrees forestals. El flagell dels incendis forestals, tal com s'ha dit, haurà de ser objecte d'una atenció preferent, tot potenciant la xarxa de vigilància i equipant degudament les brigades que hagin d'intervenir en incendis forestals.

A més d'aquestes proteccions genèriques que afecten el conjunt del territori, caldrà delimitar els espais protegits que siguin inclosos en el catàleg en curs de formació. Entenem que el nombre d'espais protegits haurà de ser elevat i que, sempre que sigui possible, s'hauran d'enllaçar els uns amb els altres mitjançant la trama de sòl no urbanitzable de la qual constituïrien els nodes més madurs. Els nivells i tipus de protecció i els mecanismes per a establir-los i fer-los respectar hauran de ser molt diversos i adaptar-se amb flexibilitat a les circumstàncies concretes de cada lloc. Per a esmentar-ne dos exemples extrems, no es pot plantejar de la mateixa manera la protecció del delta de l'Ebre que la de la pica d'Estats i de l'àrea de muntanyes que l'envolta. Així, a les àrees de muntanya, on se situarà un tant per cent elevat dels espais protegits, caldrà plantejar una política de protecció que impliqui el manteniment d'una càrrega d'explotació suficient de les pastures i dels boscos que assegurï el manteniment tant d'aquests ecosistemes com de les poblacions humanes que en depenen.

d'acord amb el que estableixi la Llei de Comarques i Zones de Muntanya.

Les zones humides de l'Empordà i dels deltes del Llobregat i de l'Ebre, les serralades pre-litorals i litorals de les regions de Barcelona i de Girona, la zona volcànica d'Olot i l'alta muntanya pirinenca seran les fites preferents de la política d'espais protegits. Hom promourà, allí on siguin compatibles amb les finalitats de protecció amb què seran delimitats aquests espais, les activitats forestals, agrícoles i ramaderes tradicionals i les de lleure a l'aire lliure, que no s'hi interfereixin. Hom promourà així mateix, la creació d'itineraris i d'escoles de la natura als espais protegits que es vagin delimitant, així com de centres de recerca en els més significatius.

Pel que fa a l'aprofitament dels recursos vius de les aigües fluvials, es revisarà l'actual delimitació de reserves, acotats, etc., per a confirmar-ne o rebutjar-ne l'adequació amb vista a un manteniment sostingut d'aquests recursos. En l'Annex V es tractarà de la problemàtica de la contaminació de les aigües, que afecta tant els recursos vius de les aigües continentals com els de les aigües litorals. Pel que fa a aquestes darreres, caldrà també un esforç de recerca sobre els recursos pesquers del litoral català i llur dinamisme.

ANNEX V

EL REEQUILIBRAMENT DE LA RELACIÓ ACTIVITAT HUMANA-NATURA

L'eliminació de residus sòlids

Situació

La gran varietat en les activitats generadores de residus a Catalunya, la importància relativa que els residus industrials tenen dins la totalitat dels residus sòlids i les diferències qualitatives importants entre diferents zones constitueixen un conjunt de factors que compliquen l'elaboració d'un pla de residus sòlids que pretengui basar-se en poques solucions típiques.

L'estructura de producció de residus sòlids a Catalunya comporta una producció d'1.900.000 Tm/any de residus urbans (inclouent-hi la neteja pública, els mercats i la neteja d'infraestructures de sanejament), una producció d'1.500.000 Tm/any de residus industrials (un 20% dels quals són residus inerts, un 25% residus assimilables als urbans i la resta residus especials, tòxics i/o concentrats), una producció de 6.200.000 Tm/any de residus d'origen ramader i una producció d'1,3 a 2 milions de Tm/any (base seca) de residus forestals. La producció de residus procedents de mineria i d'activitats de denudació és rellevant però indeterminada.

La recollida i el transport de residus sòlids a Catalunya és desigual pel que fa al material utilitzat i a l'eficàcia dels serveis involucrats. En general, és per sota dels estàndards desitjables.

Bé que hi ha instal·lacions decididament modernes i

d'un elevat grau de solfitecció pel que fa a l'eliminació (plantes d'incineració a Reus, etc., que constitueixen de planta de reciclatge a Reus, etc., que constitueixen de l'ordre del 20% de la capacitat potencial necessària per a l'eliminació dels residus sòlids urbans), la baixa qualificació funcional que mereixen els abocadors existents a Catalunya i la proliferació indiscriminada d'abocaments salvatges, juntament amb el descontrol manifest existent pel que fa a residus industrials, configuren el panorama que haurà de contemplar el Pla.

Objectius

L'objectiu prioritari d'un pla de gestió de residus en el context del Pla Territorial és fer possibles les bases legals i la infraestructura física i de gestió que minimitzen els efectes que els residus generats pels assentaments produeixen sobre l'entorn, de manera econòmicament viable i que compleixi els requeriments mínims en el binomi cost-benefici definits de manera general en el Pla Territorial.

En termes generals, caldrà contemplar la identificació de les fonts generadores de residus, del transport i de l'eliminació, la definició d'àmbits territorials de gestió segons el tipus de residus, la potenciació del reciclatge i l'aprofitament intern en un mateix territori, l'assignació d'infraestructures mínimes d'eliminació de funcionament garantint a tot el territori, la dotació de recursos econòmics suficients per al cycle de gestió i la creació de la normativa tècnica precisa que sigui vinculant per a qualsevol iniciativa en el cycle de gestió de residus sòlids.

Criteris

Els criteris d'actuació que caldrà utilitzar amb motiu de l'elaboració del pla de gestió de residus sòlids seran bàsicament: la definició dels tipus de residus segons la facilitat d'eliminar-los; l'establiment de les condicions per a la qualificació funcional dels abocadors existents; l'establiment de fixers de residus; la tria de les tècniques bàsiques d'eliminació dels residus sòlids urbans en què es fonamentarà el pla (abocadors controlats i tècniques d'aprofitament posant més èmfasi en el triatge, recuperació i compostatge que en la incineració amb recuperació d'energia); la definició de llindars mínims de capacitat nominal per a les instal·lacions d'eliminació segons tecnologia aplicada; l'establiment dels termes de la concertació sector pública-indústries generadores pel que fa a l'eliminació de residus industrials; la creació d'una borsa de residus i d'una guia de residus industrials; la definició de costos unitaris essentandard per a cada operació del cycle de gestió, i l'establiment de criteris d'adequació de costos a tarifes reals, tot desbloquejant l'atzucac de finançaments utilitzant tècniques d'autofinançament.

Caldrà desenvolupar un esforç legislatiu important en els temes següents:

1) Aprofitament de residus agrícoles connectat amb tècniques d'eliminació de residus agrícoles per imperatius de sanejament i de depuració i d'un eventual aprofitament energètic.

2) Aprofitament de residus inerts com a materials de construcció.

3) Regulació de l'extracció d'àrids.

4) Regulació de la implantació d'abocadors o d'infraestructures d'eliminació mitjançant els estudis d'impacte corresponents.

5) Regulació de normativa tècnica per a instal·lacions.

6) Establiment de les borses de residus sectorials necessàries.

7) Obligatorieta d'incloure normes relatives a la recollida, transport i eliminació dels residus sòlids urbans en els plans d'ordenació urbana.

Caldrà decidir sobre la conveniència de l'establiment d'una llei marc de residus sòlids que, recollint els aspectes abans esmentats, permeti establir una normativa concreta sobre els procediments de desbloquejament financer, l'adequació de tarifes o la implementació de cànons d'eliminació.

La lluita contra la contaminació atmosfèrica

Situació

La quantitat i la naturalesa dels contaminants que s'emeten a l'atmosfera es extraordinàriament heterogènia tant pel que fa als contaminants com pel que fa a la seva territorialització.

Unes estimacions preliminars indiquen que el 1978 s'emeteren 280.000 Tm/any de SO_x (un 92% de les quals procedents de combustió, un 7% de processos industrials i la resta del trànsit) i unes 95.000 Tm/any de pols (un 50% procedent de combustió, un 45% de processos industrials i un 5% del trànsit), mentre que la quantitat de NO_x fou d'un 90.000 Tm/any i hi hagué també unes 45.000 Tm/any d'hidrocarburs, pel que fa a contaminants perjudicials.

Els nivells d'immissió de què es té referència analítica no son generalment conflictius, si bé hi ha hagut episodis d'elevada contaminació localitzada en ocasió de situacions anticyclòniques i d'estabilitat atmosfèrica persistent. Tots se situaren a les zones d'aglomeració important d'assentaments, bàsicament a Barcelona i al seu cinturó industrial.

La limitada extensió del territori de Catalunya fa que les consideracions meteorològiques a escala sinòptica siguin aplicables de manera general a tot el país. Tanmateix, l'extraordinària varietat geogràfica, amb una orografia que compartimenta de manera evident el territori, configura unes diferències climatològiques al nivell de subregions que obliguen a considerar els efectes individualitzats que aquestes variats mesoclimàtiques exerceixen sobre la contaminació.

Objectius

Els objectius fonamentals s'orientaran cap a una adequació de les emissions a l'atmosfera a la capacitat dispersora d'aquesta, cap a la fixació clara de llindars de qualitat

de l'aire que respectin la salubritat de les persones i el funcionament dels altres receptors, cap a la limitació de les emissions de manera que es condicioni la localització d'assentaments al compliment dels objectius anteriors i cap a dotar l'Administració d'instruments per a la prevenció de situacions ambientals desfavorables.

Els criteris que han d'orientar l'elaboració del Pla són:

a) Cal completar l'inventari existent de fonts contaminants puntuals i disperses amb les conseqüents evaluacions quantitatives i d'estacionalitat de les emissions, i la seva localització.

b) Cal una adequació del Servei Meteorològic de Catalunya a les necessitats d'infraestructures sobre meteorologia de la contaminació.

c) Cal una tipificació en profunditat dels tipus de temps meteorològic des de la perspectiva de la contaminació que permeti avaluar d'antuvi el previsible comportament dels nivells d'emissió en diferents circumstàncies meteorològiques.

d) Caldrà una tipificació climatològica actualitzada de Catalunya que, partint de la informació existent, estableixi de manera precisa els mesoclimes principals que tenen influència diferenciada sobre la dispersió de contaminants i sobre la immissió potencial.

e) S'establiran recomanacions sobre la xarxa bàsica de control, tant per a l'adequada gestió de la qualitat de l'aire com per a una adequada planificació de la localització d'assentaments.

f) S'establiran uns procediments tipificats de regulació de la localització en funció de les avaluacions del previst impacte sobre l'atmosfera d'acord amb supòsits de zona geogràfica, tipus d'activitat, magnitud i règim de funcionament, i naturalesa de l'entorn pròxim, entre altres.

La depuració de les aigües

La degradació de les aigües continentals, tant superficials com subterrànies, compromet la utilització d'aquest recurs i n'agreuja l'escassetat. D'altra banda, els efectes que la contaminació d'origen terrestre produeix en el litoral hipotèquen la utilització del litoral com a espai de lleure i font important d'activitat econòmica.

Situació

a) Aigües continentals superficials.

La situació dels rius es diversa en termes de contaminació tant pel que fa a la varietat de règims hídrics (amb rius de tipus pinenc, de tipus mediterrani i de tipus intermedí) com per la heterogeneïtat d'assentaments a les seves conques vessants. La contaminació d'origen urbà significa la contribució majoritària en termes de quantitat de contaminants abocats, però la contribució industrial és important en termes de qualitat desfavorable de les substàncies abocades que arriben als rius en elevat percentatge mitjançant les xarxes urbanes. Els efectes d'abocaments de residus sòlids a les lleres dels rius, de residus minaires, agrícoles i d'aigües escorregudes de regadius són també dignes de consideració com a agents de la degradació.

La existència d'un centenar de depuradores municipals i de l'ordre de tres-centes setanta instal·lacions privades (de les quals únicament un 15% de les municipals i un 60% de les privades funcionen en un nivell que es pugui considerar satisfactori) significa en un tant per cent global de depuració mínim respecte a les nostres aigües.

b) Aigües continentals subterrànies.

La manca d'actuacions adequades pel que fa a la gestió d'un recurs tan important com les aigües subterrànies ha conduït a una degradació notoria dels aquífers, pel que fa a sobreexplotació, contaminació i intrusió marina en els aquífers litorals.

L'excessiva demanda a nombroses àrees litorals, que trenca l'equilibri dinàmic entre extraccions i recàrrega total, amb la intrusió marina subsegüent o el moviment d'aigües de mala qualitat cap a les captacions; l'aparició de contaminació per nitrats, especialment en àrees de cultius intensius; la infiltració d'efluents procedents de granges, o del regadiu amb aigües residuals; la disminució de la recàrrega per ocupació del territori; l'abocament inconscient de residus industrials; la infiltració d'aigües superficials contaminades i els efectes de les activitats minaires són els agents bàsics responsables de la degradació dels aquífers.

La fràgil taxa de renovació hídrica és palesa a causa de la baixa taxa de renovació hídrica dels aquífers i de llur baix nivell d'autodepuració.

c) Aigües marines litorals.

L'espai litoral i les aigües litorals constitueixen un dels recursos naturals d'elevat potencial econòmic i la zona d'assentament més important.

La tendència creixent a l'ocupació de l'espai costaner augmenta els conflictes entre els usos del litoral i hipoteca la qualitat de les aigües marines litorals de manera important. Les estimacions efectuades per a cadascun dels abocaments costaners d'aigües residuals situen la quantitat anual d'abocament a la mar en costes catalanes al voltant de 230.000 Tm de DBO (de les quals un 36% procedeix de les clavegueres urbanes, un 8% és d'origen industrial directe i un 56% procedeix d'aportacions de rius) i de 900.000 Tm de sòlids en suspensió (de les quals un 9% és d'origen urbà, un 7% d'origen industrial i un 84% procedeix d'aportacions de rius).

Els problemes més importants se situen pels voltants dels punts d'abocaments, en zones d'abocament directe, en zones d'emissaris mal dissenyats o mal mantinguts i a l'entorn dels abocaments dels rius més carregats de contaminants.

D'altra banda, el règim general de corrents en direcció SSE situa, en termes generals, els problemes més greus cap a la meitat sud de Catalunya.

Objectius

En termes generals, l'objectiu bàsic és el restabliment de la qualitat de l'aigua per als usos que determini el Pla. La qualitat no ha d'ésser un factor restrictiu per a l'assignació d'usos.

Es considera que cal concretar aquest objectiu en les vessants següents:

- a) Dotació d'un nivell mínim d'infraestructures de sanejament i de depuració a tot el territori de Catalunya.
- b) Recuperació de recursos degradats quan l'aigua és el vehicle de degradació.
- c) Incorporació del planejament en el cicle de gestió de l'aigua amb criteris de modernitat i eficàcia. Consideració del seguiment i del control com a element fonamental.
- d) Que els costos de les actuacions, pel que fa a sanjaement i a depuració, s'estableixin d'acord amb criteris adequats de justícia distributiva.
- e) Dotació de mecanismes administrativo-legals per a la localització d'infraestructures i d'activitats, de manera que faciliti la conveniència tècnica de les actuacions i en minimitzi l'impacte sobre el medi hídric.

Criteris

Per a la consecució dels objectius esmentats anteriorment i per a cadascun dels factors, s'estableixen els criteris següents:

- a) Aigües continentals superficials.
 - 1) Fixació de criteris de qualitat de les aigües dels abocaments, tant per a aigües d'origen industrial com per a aigües urbanes, que siguin realistes en funció del Pla.
 - 2) Fixació de criteris de prioritat en termes de millora gradual de la qualitat d'abocaments comencant en general per les capçaleres dels rius amb implantació de reglaments d'abocament a les clavegueres.
- Saprofitaran al màxim les possibilitats de traçaments conjunts i d'elevada capacitat nominal, amb pre-trataments en origen.

Altres factors del medi ambient.

Les avaluacions d'impacte

A més dels factors ja esmentats, hi ha diversos factors medioambientals que són alterats per la localització d'assentaments, però que no són objecte d'un Pla específic que comporti un programa d'actuacions d'inversió ni de la promoció d'infraestructures físiques específiques.

Tanmateix, la creixent interdependència de factors ambientals — ateses la proximitat i la multiplicitat d'assentaments en el territori, en un procés de congestió creixent — es considera que ha de ser contemplada mitjançant la formulació, amb motiu del Pla Territorial de Catalunya, dels mecanismes administratius que integrin els estudis d'impacte sobre el medi ambient als processos de planificació i de presa de decisions.

Les despeses d'avaluació representen habitualment una porció mínima del cost dels projectes (es parla d'una xifra de l'1%). En canvi, els avantatges financers que s'extreuen d'un estudi d'aquesta naturalesa són clars, segons l'experiència dels països que ho han implementat.

Objectius

L'objectiu fonamental és d'incorporar als projectes d'actuació sobre el territori, i, en especial, en una primera fase, pel que fa a les actuacions del sector públic, estudis

d'avaluació de l'impacte sobre el medi que ajudin a racionalitzar la presa de decisions amb una evident traducció en conservació de recursos i una minimització dels costos socials amb efectes econòmics beneficiosos en bona part dels casos.

Això permetrà que els responsables de les decisions utilitzin informacions fiables pel que fa a l'impacte de les propostes i opcions possibles sobre el medi ambient, i que s'habituin a prendre en consideració aquests efectes.

Criteris

Els elements essencials o les exigències mínimes per als processos d'estudi d'impacte seran:

- a) Identificació d'objectius i de les diferents solucions raonables.
- b) Identificació dels efectes sobre el medi ambient de les diverses opcions possibles, tot inclouent-hi la de «no fer res».
- c) La descripció dels impactes identificats i l'avaluació de la seva importància envers el medi.
- d) La determinació de la profunditat, el contingut i el format de la documentació que serà necessària per a portar a terme l'estudi d'impacte (tot inclouent els dictàmens facultatius i obligatoris).
- e) Els mecanismes de diàleg entre planificadors, responsables de la decisió, promotors i ciutadans sobre els resultats preliminars i/o finals de l'estudi.
- f) La descripció de les decisions finals definitives i les mesures a prendre, inclouent-hi les mesures per a assuajar els efectes, les raons de la decisió i els procediments per a la vigilància continuada de l'execució i del posterior funcionament.
- S'establirà un procediment administrativo-legal per a l'acompliment d'aquests estudis tot regulant-ne els mecanismes, el contingut i el poder vinculant.

ANNEX VI

EL PATRIMONI CULTURAL

A Catalunya, com a la resta de països de vella civilització de l'àrea mediterrànea, els espais pròpiament «naturals» en el sentit de no haver estat mai explotats d'una manera o d'una altra són molt escassos. L'home, des dels temps més remots, ha deixat testimonis de les seves activitats i de les seves formes de vida escampats per tot el territori. Tots aquests testimonis són avui altres tants senyals d'identitat i mereixedors per això d'un respecte i una protecció.

Molts d'aquests senyals d'identitat tenen un interès bàsicament local o comarcal i hauran de ser els Plans Generals de cada municipi o conjunt de municipis els que prenguin decisions respecte a ells. Un nombre també important, tanmateix, té un interès que, per la qualitat artística, per la raresa, per la significació històrica, per la situació en un context territorial determinat, excedeix l'àmbit local o comarcal.

El patrimoni arquitectònic es, de molt, el que ha rebut

una atenció preferent per part de la legislació que afecta el patrimoni cultural, tant pel que fa a edificis i monuments com a conjunts urbans. Tanmateix, cal fer la legislació existent més operativa i completar-la, si cal, amb la que permetran les competències traspassades en aquesta matèria.

Semblantment caldria fer amb els diferents elements del patrimoni arqueològic (jaciments prehistòrics, abrics amb pintures i gravats rupestres, coves, ruïnes, despulles de naufragis, necròpolis, etc.) i amb alguns elements del patrimoni etnogràfic significatiu des del punt de vista territorial (tanques, closos, pletes, ports pesquers tradicionals,

emplacaments d'antigues almadraves, molins, aserradores i altres indústries antigues en desús, espais on es desenvolpen manifestacions folklòriques, festes tradicionals o aplecs, mercadals, etc.).

Pel que fa a la creació cultural actual i futura es vetllarà perquè el planjament a escala local i comarcal incorpori allà on calgui equipaments de càtre cultural (museus, biblioteques, sales d'exposició, sales-auditori, etc.). A les obres públiques d'una certa magnitud o significació (ponts, estacions, aeroports, autopistes, instal·lacions esportives, etc.) es dedicarà una atenció particular a llur harmonització amb l'entorn.

BUTLETA DE SUBSCRIPCIO

(Nom)

carrer n.º

telèfon població

districte postal

desitja subscriure's al BUTLLETI OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA, d'acord amb les condicions impreses al dors, a partir del dia de fins al

31 de desembre de 198.....

Amb aquesta finalitat, i amb data de de 198..... envia

per n.º la quantitat de pessetes.
(gir / taló al portador) de de 198.....

Signatura